تصوير ابو عبد الرحمن الكردي

بزاف 12

منتدى إقرأ الثقافي
www.iqra.ahlamontada.com

ساڵێك بوو كورد ئازاد ئەژیا

(عولـــه)

(ع. م. أ)

چاپی دووەم

منتدى إقرأ الثقافي
www.iqra.ahlamontada.com
للكتب (كوردى ، عربي ، فارسي)

هەولێر ـــــ 2000

بۆدابەزاندنی جۆرەها کتێب:سەردانی: (مُنتَدى إقْرَأ الثَقافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنتَدى إقْرَأ الثَقافِي)

براي دانلود كتابهاى مختلف مراجعه: (منتدى اقرا الثقافي)

www. Iqra.ahlamontada.com

منتدى إقراء الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردى ,عربي ,فارسي)

وێنەی نووسەر

پەیڤێک

کتێبی (ساڵێک بوو کورد ئازاد ئەژیا)ی نووسەر (عولە) کە بە پیتەکانی (ع. م. ا) بەرهەمەکانی بڵاو کردۆتەوە، بە یەکێک لەو کتێبە دانسقەو دەگمەنانە دەژمێردرێت کە راستگۆیانەو دوور لە شێواندنی رووداوە مێژوویی یەکان سەردەمی کۆماری کوردستان لە مەهاباد بە هەموو رووداوە گەرمەکانی و بە بەشداری کاریگەرانەی جەنەڕاڵ (مستەفا بارزانی نەمر)و هەڵاڵنی و پاشان شەڕە گرنگەکانی بارزانی یە قارەمانەکان دەگێڕێتەوە.

نووسەری کتێب کە شاهید عەیانێکی زیندووی ئەو سەردەمەو رووداوەکان بووە، هەر لە (دامەزراندنی کۆماری میللی کوردستان) تا (گەل گادەر و ژیانی بارزانی یەکان) بە ووردی باسیان دەکات.... باس کردنی (بیرەوەری و یاداشت، نووسینی مێژوو)ن، بۆ ئەمرۆش بابەتێکی مێژوویی یە لەچاو هەندێک لەو کتێبانەی کە لافی نووسین و لێکۆڵینەوەی ئەکادیمییانە لێ دەدەن،

بە بایەخترو دەولەمەندترەبە تایبەتیش ئەوانەی دەربارەی ئەو سەردەمەو بە نەفەسی چەواشەیی و شێواندنی (رۆلی قارەمانانەی بارزانی ئەمرو بارزانی یەکان) لە بەرگری کردن و پشتگیری کردنی (کۆماری میللی کوردستان) نووسراونەتەوە ئەم کتێبە ئەوانی چەواشە وەلاوە دەنێ و خۆشی شوێنی شیاوو مەعقولی خۆی لە نێو کتێبخانەکان و لە نێو باسی توێژەرو لێکۆلەرەوانی مێژوو دەکاتەوە.

خوێنەری بەرێز: ناسینی نووسەری بەرێزی کتێبەکە دوای ئەو نووسینە هات کە لە ژمارە (248)ی گۆڤاری (هەرێم)دا بلاوم کردبووەوە، بە هۆی بەرێز (شێخ محەمەد شێخ عەلی سەرکان)یەوە بوو وەک دەلێن من لە ئاسمانان لە دوای دەگەڕام، کەچی ئێوارەیەک لە ئێواران لە بارەگای بزاڤ بە دیداری گەیشتم...کاک (عولە–ع.م.ا) وێرای تەمەن. مرۆڤێکی وریاو ئەزموندارە، جگە لەم کتێبەش چەند بەرهەمو چاپکراوی دیکەشی هەیە، ئەم کتێبەشی بە رەزامەندی و ئاگاداری و رۆژانەش بە پێداچوونەوەی خۆی بە چاپ گەیانراوەتەوە،

بە هیوایین کتێبی (ساڵێک بوو کورد ئازاد ئەژیا) کەلێنێک لە کتێبخانەی کوردیمان بگرێت و (بزاڤی رۆشنبیرانی نوێخوان)یش توانیبێتی خزمەتێکی بچووکی رۆشنبیری کوردیمان بکات...

محەمەد خدر مەولوود

هەولێر: 2000/6/10

بسم الله الرحمن الرحيم

ئاوڕدانەوەیەك لە رابردووی نزیك

لە دوای بڕانەوەی جەنگی یەكەمی جیهانی ئەو وڵاتانەی نەتەوەی كوردی تیا ئەژیا بە توندی بەستراببوونەوە بە ئینگلیزو فەرەنسەوە كە بەرەی زاڵ بوون لە جەنگدا ئینگلیزەكان لە فەرەنسییەكان دەست ڕۆیشتووتر بوون پیاوانی كاربەدەستو دەوڵەتی لە ئێرانو عێراقدا بەزۆری نۆكەرو پەروەردەی بەردەستی ئینگلیزەكان بوون، شای ئێران (رەزا شا) بە كودەتایەكی سەربازیو بە پشتیوانی ئینگلیزەكان توانیبووی دەستەڵات لە قاجارییەكانی بەر لە خۆی، زەوت كاو خۆی داسەپێنێ بەسەر ئێراندا، پاشان لە رۆژی 1925/12/12 زایینیدا لە پەرلەمانی ئێرانیدا بە شای ئێران هەڵبژێردرا و تاجی شاهانەی كرایە سەر هەر ئینگلیزەكان بۆ عێراقیش (فەیسەل) كە فەرەنسییەكان لە سوریە لە مەلیكایەتیان خستبوو، بە مەلیك بەسەر خەڵكی عێراقدا ساغیان كردەوە.

دوای ئەوەی شۆڕشی ساڵی 1930ی زایینی لە عێراق لە ئینگلیزی گەیاند كە ناتوانن راستەوخۆ، خۆیان وڵاتی عێراق بەرن بەڕێوە، هاتن (فەیسەلیان) بەناوی (فەیسەلی

ساڵێك بوو كورە..

یەکەم)ەوە کرد بە مەلیکی عێراق، ئەو (فەیسەل)ەی کوڕی شەریفی مەککە بوو لەگەڵ ئینگلیز ڕێک کەوتبوو بە پشتیوانی ئەوان پەلاماری سوپای عوسمانیەکانیان دابوو، ئیتر بەو جۆرە عێراق لە لایەن نۆکەرانی وەک (نوری سەعید)ەوە بۆ بەرژەوەندی ئینگلیز لەکاردا بوون.

لە ساڵی 1932 زایینی حزبی نازی بە ڕابەری هیتلەر لە ئەلمانیادا هاتە سەر کارو خۆیان بەسەر گەلی ئەڵماندا داسەپاند، پاشانیش کەوتنە پەلهاویشتن بە ئەورووپادا.

لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستیشدا بە تایبەتی لە عێراق وئێران و تورکیادا وردە وردە دۆست و لایەنگر بۆ بیروباوەڕی نازیەتی وەک نەخۆشی و پەتایەک تەشەنەی کرد کەم و زۆر خەڵکیان فریو ئەدا گەلێک چالاکی سیاسی و سەربازی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا ڕوویدا، لە 1ی مانگی مایسی ساڵی1941ی زاییندا کودەتایەکی سەربازی وەک بەرەو بە ڕووی دەستەڵاتی ئینگلیزدا تەقیەوە، نازیەکانی ئەو سەردەمەی عێراق دەوڵەتێکیان بە سەرۆکایەتی (ڕەشید عالی گەیلانی)پێکەوە نا کە سەرۆک وەزیرانی ئەو وەزارەتە بوو کە دامەزرابوو، شەریف شەرەف لە جیاتی مەلیک (فەیسەل دووەمەم) کرابوو بە (وەصی) تاکو (فەیسەلی دووەمەم) گەورە دەبێ، بەڵام ئەو نازیانە هەر زۆر زوو وەک بەفرەکەی بەهار تاوانەوە و ئاشبەتاڵیان لێ کرد وو بەرەو ئێران و تورکیا هاڵهاتن، جارێکی تر عێراق گەڕایەوە باوەشی ئینگلیزەکانەوە.

دەوڵـەتی تورکیـاش کـە سـەریان لـە نازیەتی‌ئـەخورا، لـە ئـەنجامی جـەنگی دووهـەمی جیـهانی دڵنیـا نـەبوون، بۆیـە تـاکو نزیـك بڕانـەوەی بـەنگ، وەك بێلایـەن خۆیـان ئـەنواند.

دەوڵـەتی ((رەزا شـا))ش لـە ئـێران پـەیوەندی خـۆی لەگـەڵ ئـەلمانیای هیتلـەری‌دا بـەهێز کردبـوو، چـەك، کەرەسـەی جـەنگی لـە ئەڵمانـەکان ئـەکڕی‌و تـەواوێك لـە ئـەلمانیا نزیـك بـوو بـووەوە، بۆیـە ئینگلیزەکـان و شـورەوی ((کـە بـەرەی سـوێنخواران بـوون لـە دژی ئـازیێتی و فاشسـتیێتی، لـە ڕۆژی 1941/8/25ی زایینـی‌دا بـە سـوپاوە ڕژانـە خـاکی ئێرانـەوەو سەرانسـەری ئێرانیـان داگـیر کـرد، ((ڕەزا شـا))لـە ڕۆژی 25ی ئـابی 1941ی زایینـدا دەسـتی لـەکار کێشـایەوە پاشـان بـە گورجـی لـە ئـێران دوور خرابـووە. ئـێران لـە ڕۆژی 1942/9/9ی زایینـدا بانگـەوازی جـەنگی لـە دژ ئـەڵمانیای هیتلـەری دەرکـرد

بـەو جـۆرە سـەرووی ئـێران، واتـە کوردسـتانی ژووروی ئـێران‌و ئازربایجـانی ئـێرانی کەوتنـە ژێـر دەسـتەڵاتی سـوپای سـووری شـورەویەوە.

شـورەوی، لـە ڕووی شـارەزاییەوە، کەوتنـە چاوپۆشـی لـە خـەڵکی و تـاکو رادەیـەك هـاندانیش بـۆ ئـەوەی ئەگـەر جموجۆڵێـك هـەبێ لـەناو خـەڵکی کـوردو ئـازەریدا بکەونـە خۆیـان بـێ ئـەوەی وەك جـاری جـاران کەسـێك دەسـتیان بـۆ بـەرێ و ڕاوەدوویـان بنـێ لـە سـاڵی 1942ی زایینـدا کۆمەڵـەی ((ژ.ك))کەوتـە خـۆی‌و گورجوگۆڵیـەکی زۆریـان نوانـد لـەناو کوردانـی ئـێران‌و عـێراقدا

بیرەباوەڕی کوردایەتیان لەناو خەڵك بڵاو دەکردەوە، لە ساڵی 1945ی زاییندا حزبی دیموکراتی کوردستان کەوتە جموجۆڵی سیاسییەوە کە پاشان لە رۆژی 1946/1/22 زایینیدا بۆ یەکەم جار لە مێژووی کوردا کۆماری میللی کوردستان دامەزراو ((قازی محەمەد)) کرا بە پێشەواو سەرۆك کۆماری ئەو دەوڵەتە کوردییەو مەهاباد کرا بە پایتەختەو ئاڵای کورد هەڵکرا، دوای کەمتر لە ساڵێك لە رۆژی 1946/12/12ی زایینیدا ئەو کۆمارە ساوایە بەبێ بەرگری لە خۆی روخا.

لە رۆژی 1942/12/1زایینیدا (روزەفەڵت)سەرۆك کۆماری ئەو کاتەی ئەمریکا ، ستالین رابەری حزبی کۆمۆنیستی شووروەوی، چەرچڵ سەرەك وەزیرانی ئەو کاتەی ئینگلیز (ئەوانە بەرەیەك بوون لە دژی نازیێتیو فاشستییێتی) بە سێ قۆڵی لە تاران کۆ بوونەوە، بڕیاریاندا سەروەری (سیادە)و سەربەخۆیی تەواوی خاکی ئێران بپارێزن. رۆژی 1945/3/3 زایینییان دانا کە ئەبێ لەو رۆژەدا سوپای خۆیان کە داگیرکەرانی ئێران بوون لە ئێران دەرچن سوپای سووری شوورەوی لە رۆژی 1941/5/9 لە خاکی ئێران چووە دەرەوە ئیتر پاراستی کۆماری میللی کوردستانو مانەوەی کەوتە ئەستۆی نەتەوەی کورد خۆی.

لەم لەمە سەردەمەدا وەزارەتی ئێران بە سەرۆکایەتی (قەوام ئەلسەڵتەنە)دامەزرابوو کە نۆکەرێکی ئەڵقە لەگوێی ئینگلیزەکان بوو، پەروەردەی بەردەستی ئەوان بوو، ئەویش هات لەسەر شێوەی حزبی دیموکراتی کوردستان و فرقەی

دیموکراتی ئازربایجان، حزبێکی دروست کرد، ناویشی لێ نا (حزبی دیموکراتی ئێران) بە بڵاو کردنەوە بڵاوی کردەوەو جاڕی دا کە نیازی وایە سەرانسەری ئێران بە شێوەیەکی دیموکراتیانە بەرێت بەڕێوە و پەیوەندی دۆستایەتی لەگەڵ وڵاتی شورەوی کە دراوسێی ئێرانە ببەستێ و ئیمتیازی دەرهێنانی نەوتی سەرووی ئێران بدات بە شورەوی بۆ دەرهێنانی نەوت و ئەو نەوتەش بۆ سوودی شورەوی و ئێران بخرێتە کار بەرەیەکی سیاسیشی لەتەک حزبی تودەی ئێراندا کردەوە، و چوو بۆ سەردان لە (ستالین) لە شورەوی و بە گەرمی پەیماننامەیەکی لەگەڵ شورەوی مۆر کرد،بە گوێرەی ئەو پەیمانە مافی دەرهێنانی نەوتی ژووروی ئێران درا بوو بە دەوڵەتی شورەوی، ئیتر بەو جۆرە رێگای لە رەگوڕیشە بەدەر هێنانی دامو دەزگای ئەو جووتە کۆمارە واتە کۆماری میللی کوردستان و کۆماری دیموکراتی ئازربایجانی ساز کرد، ئەو جووتە کۆمارە ساوایەی کە لە چاو دەوڵەتی ئەوسای ئێران دا کە بە گەرمی ئینگلیز و ئەمەریکا پشتیوانیان لێ دەکرد، لە رووی تووانای چەک و کەرەسەی جەنگیەوە ئێران خاوەنی تانک و تۆپ و فڕۆکە بوو، چەک و کەرەسەی جەنگی ئەو دوو کۆمارە لە بەراورد کردندا بە چەک و جبەخانەی ئێران ئەوەلەوە ئەچوو کوردو ئازەری بە بەرەڤانی (قۆچەقانێ) و دارلاستیك شەڕ ئەکەن.

(قەوام ئەلسەڵتەنە)کە وەکو رێویەکی فێڵبازو بە بیانۆی دروستکردنی پەرلەمانەوە بۆ سەلماندنی پەیماننامەی نێوان

خۆیو شورەوی لە ژێر پەردەی هەڵبژاردنی نوێنەرانی ئەو پەرلەمانەدا سوپای ئێرانی خستە کار، بۆ داگیر کردنەوەی خاکی کوردستانو ئازربایجان. لە ژێر بیانوی ئەوەی ئەبێ هەلبژاردن لە سەرانسەری ئێراندا دەست پێ بکا، هەلبژاردنێك کە چارەنووسی گەلانی ئێراندایین ئەکا لەو پەرلەمانەداکە لە لایەن هەموو ئێرانیەکەوە ئەبێ بەبێ جیاوازی، دەوڵەتی تاران کەوتە هەرەشە لەوانەی رێگە بە سوپای ئێران ئەگرن کە مەبەستی لە کوردو ئازەری بوو تاکو ئەو دوو نەتەوەیە نەوێرن ببنە کۆسپو بەرهەلستی لە رووی سوپای ئێراندا، سوپای ئێرانو دەوڵەتی ئازربایجانی ئێران، لە (ئەفلان کۆ) بە رووی یەکتردا تەقینەوە، سوپای ئازربایجان خۆی ئەگرتوو هەر ئەو شەرە بوو بووە هۆی روخانو هەرەسهێنانی کۆماری ئازربایجان. رۆژێك دوای رووخانی ئازربایجان، لە رۆژی 1946/12/12ی زاییندا کۆماری میللی کوردستانیش روخا، تۆڵەی بەرەو دوایان لەکوردو ئازەری کردەوە، دەوڵەتی شورەویش زەقەی چاوی ئەهات، مەگەر بە ئەسە بۆڵە بۆلێکیان لێ هاتبێ ئەگینا هیچ!

پاشانیش لە رۆژی 1947/10/23زاییندا پەرلەمانی ئێرانی ئەو رێکەوتنامەیەی نێوان (قەوام ئەلسەلتەنە)و شورەوی یان سووکو ئاسان هەڵوەشاندەوەو نوێنەرانی ئێرانی رازی نەبوون نەوتی خۆیان بدەن بە شورەوی دەو جۆرە ریسەکە بووەوە خوری سەر لە نوێ سەرانسەری ئێران گەڕایەوە باوەشی

ئینگلیـز، ئـەمجارە لەگـەڵ ئینگلیزەکـاندا ئـەمریکاش لـە خـەڵکی قـوت بوونـەوە، و داوای پشـکی خۆیـان ئـەکرد لـە تـاڵان کردنـی ئێراندا دەوڵـەتی شاهنشـاهیش کرایـە پاسـەوانی بـەرژەوەندی ئـەو دوو دەوڵەتـە ئیسـتعماریە نۆکـەرانی ئینگلـیز لـە پەرلـەمانی ئێرانیدا بـە دەم بـادان و رێگەنـەدان بـە شـورەوی مـافی هـەبێ لـە دەرهێنـانی نـەوتی ئـێراندا بـوو بوونـە دڵسـۆزترین و نیشـتمان پەروەرترین کەسـانێك لـە لای خـەڵکی ئێران، قـوام السـەلتەنە، کـە گـەورەترین خزمـەتێکی بـە ئینگلـیز و ئەمـەریکا کـرد، ئـەویش لـە وەزارەت داوای لێبوردنـی کـرد، و خـۆی خسـتە لاوە. ئـێران سـەر لـەنوێ کرایـەوە بـە بەندیخانەیـەکی گـەورە بـۆ چەوسـاندنەوەی گەلانی بێبـەش لـە هـەموو مـافێکی مرۆڤایـەتی.

هـەر لـەو سـەردەمەدا کـە تـازە کـورد ببـووە خـاوەنی خـۆی و لـە ژێـر ئـاڵای شـەکاوەی خۆیـدا ژیـانی بەسـەر ئـەبرد((مـن)) نووسـەری ئـەم یاداشـتە لـە تـەك دوو هـەڤاڵی کـوردی گـەرمێن بیروبـاوەڕی کوردایـەتی پـاڵی پێـوە نـابووین روو بکەینـە مـەهاباد، قیبلـەی هیـواو ئـاواتی کـوردو پایتـەختی کۆمـاری میللـی کوردسـتان بـۆ ئـەوەی ئـەرکێ کـە هەسـتمان پـێ کردبـوو ئـەنجامی بدەیـن، ئێسـتاش بـە ئـەرکی خۆمـی ئـەزانم کـە بیرەوەریـەکانم ئـەوەی لـە نزیکـەوە بـەچاوی خـۆم دیومـە یـان بەشـداریم تیـا کـردووە، بـە نووسـین بیانخەمـە بـەرچاوی هاوزمانـانی کـوردم، ئـەو کـوردەی کـە تـاکو ئێمـتاش هـەر گرفتـاری دەسـتی چەپـەڵ ئـەو داگیرکەرانەیـە کـە هـەر وەك ئـەو سـەردەمە کوردسـتانی

خۆشەویستمان هەر پارچە پارچەو داگیر کراوەو کوردی لایەک بە دزیەوە نەبێ ناتوانا روو لە لایەکی تری وڵاتە داگیرکراوەکەی بکا، هەمیشە کورد کەوتۆتە بەر شاڵاوی لەناوبردن و قڕ کردن لە هەموو لایەکەوە ڕاوەدومان ئەنێن، تا وای لێهاتووە نەتوانین لە کوردستاندا بحەوێینەوە، ئەوەتا بە هەزاران ئاوارە و دەربەدەری وڵاتان کراوین، کەچی هەتا ئێستاش هیچمان بە هیچ نەکردبووە، دوژمنانی داگیرکەریش هەر لە یەکترمان تیژ دەکەن، تاکو ئەوەی بە خۆیان نەکرلوەو ناکرێ، خۆمان بە خۆمانی بکەین.

دامەزراندنی کۆماری میللی کوردستان

ڕۆژی 1946/1/22ی زایینی ڕۆژێکی گرنگی مێژوویی لە مێژووی پڕ لە خەبات و تێکۆشانی نەتەوەی کورد دا، ئەو ڕۆژە پیرۆزەیە کە گەلی کورد بۆ یەکەم جار لە مێژوودا توانیویەتی کۆمارێك بەناوی کۆماری میللی کوردستان لەسەر بەشێك لە خاکی خۆی لە کوردستانی ژووروی ئێراندا، دامەزرێنێ ئەو ڕووداوە گرنگە لەو سەردەمەدا هەموو کوردەواری هێنابووە هەژان، شاری ساباڵاغ (مەهاباد) کرا بە پایتەختی ئەو کۆمارە ساوایە، بۆیە مەهاباد ببووە قیبلەگای هەست و ئاواتی دێرینەی هەزاران هەزار کوردی دڵسۆز و خوێن گەرم، لەو سەردەمەداو لە هەموو بەشەکانی تری کوردستانی داگیرکراودا.

دوای نیوەڕۆی ڕۆژێکی بەهاری ساڵی 1946ی زایینی بوو من، نووسەری ئەم یرەوەریانە ((عولە))لەتەك دوو ڕۆڵەی تری کوردی گەرمێندا ڕوومان کردبووە شاری مەهاباد، پایتەختی کۆماری میللی کوردستان ئەو دووانە یەکێکیان بەناوی (حەمە) ئەوەکەی تریان بەناوی ((عەبە))دوا نیوەڕۆی ئەو ڕۆژە خۆشە بەهاریە تازە لە پردی سوورنەپەڕینەوە، ئەرو

دەشتی قەراغ شاری مەهاباد کە وەك لەرشێکی رەنگینی دەستی سروشت رازانبویەوە، پڕ بوو لە خەڵك بۆ سەیران و گەڕان دەستە دەستە و پۆڵ پۆڵ رژابوونە ئەو ناوە. ئەوە خەریکی شایی و سەیران و پیاسە کردن بوون، کەمێك دوور لە ئێمە چوار لاوی کورد بە دووربین روویان لە ئێمە کردبوو، کە بە کاودخۆ ملی رێگامان گرتووە بەرەو مەهاباد، هەر جارەی یەکێکیان دووربینەکەی ئەنووسبان بە چاویەوە و سەرنجی لای ئێمەی ئەدا، وەك هەستیان کردبێ کە ئێمە کەسانێکی تازەین رووما ن کردۆتە مەهاباد بۆیە بە پەلە بوون کە لێیان نزیك ببینەوە، ئەوانیش هێدی هێدی کەوتنە خۆیان بەرەو لای ئێمە بە دامێنی رێگەکەدا شۆڕ بوونەوە، کە بە تەواوی گەیشتینە یەك زۆر بە گەرمی پێشەوازیان لێ کردین، یەکێکیان کە ناوی دانش بوو لەوەو پێش یەکترمان ئەناسی بەوەی خەڵکی یەك گەڕەك بووین لە سلێمانی دەستی کردە گەردەنم و تێر تێر یەکتریمان ماچ کرد، بەڵام ئەوانی ترمان نەبیبوو ئەگەر چی پاشان لەگەڵ ئەوانیشدا بووینە دۆست و ئاشنا.

کاك (دانش) یارمەتی لەوان خواست تاکو لەگەڵماندا بێت و خۆی بکاتە چاوساغی ئێمە لە رێگە بە منی ووت: ((ئەگەر لێیان پرسیت کێ ئەناسی، ناوی من بێنە)) دوو نامەمان پێ بوو یەکێکیان بۆ (حاجی بابە شێخ) سەرەك وەزیرانی حکومەتی میللی کوردستان. نامەکەی تریان بۆ سەرۆکی شارەوانی شاری مەهاباد، نامەکان هیچ گرنگیەکی

سیاسیان نەبوو تەنیا ناسیاوانی ئەو دووانە دابوویانە دەستمان بە (کاک دانش)م ووت: کە ئەمانەوێت ئەو دوو نامەیە بدەین بە خاوەنەکانیان‌و شوێن‌و جێگایان نازانین؟

(کاک دانش) ئێمەی گەیاند بە مالّی (حاجی بابە شێخ) کە کەوتبووە سەر ئەو خیابانەی ئێمەی ئەگەیاندە چوارچرای مەهاباد مالّەکەی بالّەخانەیەک بوو تەنها پێشمەرگەیەک بە چەکەوە لەبەر دەرگاکەدا راوەستابوو ئەویش بە ئاسانی رێگەی داین بچینە خزمەتی (حاجی بابە شێخ) لەسەر دەستووری ئەو سەردەمە ئەبوایە دەستی ماچ بکەین ئێمەش دەستمان ماچ کردو لە دیوەخانە بچکۆلەکەیدا دانیشتین‌و لەو چایەی بەئاوی کولاو دروست کرابوو چامان خواردەوە، لەگەلّماندا کەوتە گفتوگۆ لەجیاتی ئێمە کاکە (حەمە)کە لە تەمەندا لە ئێمە گەورەتر بوو ئەو لە باتی ئێمەش وەلامی پرسیارەکانی ئەدایەوە بەوەی (حاجی بابە شێخ)عەرەبی (فصحەی) ئەزانی لەگەلّ کاکە (حەمە)دا گەلّێکی ئاخافتن کرد، پاشان بە ئامۆژگاری بە ئێمەی ووت کە ئەبێ بچین بۆ بارەگای حزبی دیموکراتی کوردستان‌و تێی گەیاندین کە لەوێ گفتوگۆمان لەگەلّ ئەکەن، نابێ پێمان ناخۆش بێ، چوونکە مەبەست ئەوەیە کە پیاو خراپ نەتوانێ لەناوماندا هێلانە بکا، رازو نیازی ئێرە بۆ دوژمنان بەرنەوە.

هەر کاک (دانش) چاوساغمان بوو بۆ بارەگای حزب‌و دەولّەت، بارەگای حزبی دیموکراتی کوردستان کە لە هەمان کاتدا بارەگای کۆماری میللی کوردستانیش بوو، ئێمەیان بردە

ژوورێکی خنجیلانە لەسەر سەندەلی لەگەڵ ژمارەیەک کوردی مەهابادی دانیشتین زۆر بە گەرمی بەخێر هاتنیان لێ کردین، پاشان لێیان پرسین کە کێ ئەناسین کاکە (حەمە) کە (عریف) بوو لە سوپای عێراقدا لەوەو پێش کاک (عزت عبدالعزیز)ی ئەناسی بەوەی ئەفسەری بوو لە عێراق، وتی: من کاک عزت عبدالعزیز ئەناسم منیش ووتم: (دانش ئەناسم))زۆری نەخایاند (عزت عبدالعزیز)و (دانش) پەیدا بوون، و لێمان هاتنە ژوورەوە و سڵاویان کردو دانیشتن ئێمە لەسەر دەستووری خۆمان بەخێر هاتنمان لێکردن، کەچی کەسیان خۆیان لە ئێمە نەگەیاند!!

واتە کە من بە (دانش)م ووت: (کاک دانش بەخێر بێیت)وەڵامی نەدامەوە خۆی لە من گێل کردو وای پیشان ئەدا کە من ئەناسێ !! هەروەها کاک ((عزت عبدالعزیز) بەرانبەر بە کاکە (حەمە) تومەز ئەوە جۆرە پەرلەیەکە دانراوە بۆ (دانش)و (کاک عزت عبدالعزیز) تاکو ئێمە بشەلەژێنێ، ئەوە بوو کاک (دانش) کە وەرامی منی نەدایەوە بە گورجی یەکێک لەوانەی ئێمەی ئەدواند رووی کردە من و ووتی:

((دیارە تۆ کەس ناناسی !؟)) پاشان دەستی درێژ کرد بۆ کاک (دانش) ووتی: ((ئەوە کە تۆ بە کاک دانشی ناو ئەبەی خەڵکی مەهابادە ئێمە لەمێژە ئەیناسین ناوی مام مەمزەیە)) لەوەڵامدا ووتم: ((ئەوە کاک دانشی خەڵکی سلێمانیەو زۆر بە باشی یەکتر ئەناسین)) دوای ئەو چاوەڕاوە یەکە یەکە بانگ کراینە ژوورێکی تر، لەبەر دەممماندا، قورئانێکی پیرۆز، ئاڵایەکی کوردو وێنەی

چەند کەلەمێردێکی کورد، کە لە شۆڕشەکانی کورددا لەوەو پێش گیانی پاکی خۆیان کردبووە قوربانی لە ڕێگەی ئازادی و سەرفرازی کورددا وەکو ((شێخ سەعیدی پیران)) و ((دکتۆر فوئاد)) کە تورکە کەمالیەکان بۆ چاوترساندنی کورد، لە تورکیا لە سێدارەیان دابوون، هەر یەکێ لە ئێمە بەو جۆرە سوێند دراین کە خۆمان و هەڤاڵەکانمان بە نیازی ناپاکی ڕوومان نەکردۆتە کوردستانی ئازاد.

پاشان من و کاکە (عەبە) کە هاوتەمەن بووین دراینە دەست کاک (دانش) و بۆ هەر یەکێکمان شەش تمەن درا بە کاک (دانش) بۆ خەرجیمان و پێمان وترا کە ڕۆژی دوای ئەبێ سەر لە بارەگای حزب بدەینەوە و چاومان بە هەمان کەس بکەوێتەوە، ئەو کەسەی پارەکەی بۆ داین بە کاک (دانش)، کاک (دانش) چەند مانگێ بەر لە ئێمە گەیشتبووە مەهاباد شارەزایی هەبوو لەگەڵ خەڵکی مەهاباد دا، ئێمەی بردە چەند ماڵە کوردێکی خەڵکی سلێمانی کە دەستی شاراوەی ڕۆژگار لە مەهابادی گیرسانبوونەوە، زۆر ڕوویان داینێ و ئامۆژگاریان کردین کە پەیوەندیان لەگەڵدا بەهێزتر بکەین، پێشانیاندا کە ئامادەن یارمەتیمان بدەن و گیروگرفتەکانی خۆمان بۆ چارەسەر بکەن و لامان لێ بکەنەوە، شەو بۆ نووستن لە ژوورێکدا کە دانش و هەڤاڵێکی تر بە ناوی (ووردی) بە یەکەوە ئەژیان.

ئەو شەوەمان لای ئەوان ڕۆژ کردەوە بەیانی زوو لەگەڵ کاک (دانش) چووین لە چاخانەیەک ناشتامان کرد پاشان من و

کاکـە (عەبـە) رووەمـان کـردە بارەگـای دەوڵـەتی میللـی کوردسـتان لەگـەڵ هـەمان پیـاوێك کـە تومەنـەکانی رۆژی پێشـووتر دابوینـێ دانیشـتین، ووتـی: ((ئێـوە خۆتـان حـەزتان لـە چیـە کـە بۆتـان بکـەین؟))

ئێمـەش کە هـەردووکمان لـە سـلێمانی خوێندکـاری پۆلـی یەکـەمی نـاوەندی بووین‌و هێشـتا خوێندنمـان تـەواو نـەکردبوو داوامـان لێکـرد رێگـەمان بـدات کـە خوێنـدن تـەواو بکـەین‌و بخوێنـین، ئـەویش زۆر بـە ئاسانی بـەو پـەڕی ئاسـانیەوە بـە دڵسـۆزی ئێمـەی نـارد، بـۆ فێرگەیـەکی نـاوەندی لـە پـۆلی یەکـەم لـە شـاری مـەهاباد هـەر لەهـەمان رۆژدا بـۆ هـەر یـەکێکمان دەسـتێ جلـی شـاگردانی فێرگـەییان بۆ کرین‌و بووینـەوە بـە شـاگرد بـە نیـازی خوێنـدن.

بەرانبـەر بارەگـای حـزب و دەوڵـەت بالأخەنەیـەك هـەبوو، لـەو بالأخانەیـەدا ژوورێکیـان بـۆ نووسـتن‌و ژیانمـان تـەرخان کـرد، هـەرچی پێداویستی ژیـانی ئـەو سـەردەمە بـوو هـەموویان بـۆ سـاز کردین. بـۆ نـان خواردنـی سـێ ژەمـەش بـەرەو رووی کانگـای هـێزی بارزانی‌یـەکانیان کردینـەوە، کـە لـەوێ سـێ ژەمـە نـان‌و خـواردن‌و شـیو لێنـان دروسـت ئـەکرا، ئیـتر ئـەمانتوانی سـێ ژەمـە بچـین‌و پشـکی خۆمـان لـە چێشـت‌و خـواردن وەرگریـن.

ئێـوارەی ئـەو رۆژەی ئێمـەیان نـارد بـۆ فێرگـەی تـازە جێگـای نووسـتنمان دەسـت کـەوتبوو، هـەمان کـابرا لەتـەك کـاك (دانش) دا بـوون، بـە مێوانمـان لـەو قـەندو چایـەی وەرمـان گرتبـوو چامـان بـۆ لێنـان‌و بەیەکـەوە چامـان خـواردەوە، پاشـان بۆمـان

ئەرکەوت ئەو پیاوە ناوی (مەنافی کەریمی)ەو لەو سەردەمەدا وەزیری (فەرهەنگ بوو)بۆیە هەتا هەتایە بێ فیزیو دڵسۆزی ئەو جۆرە کەسانە لە یادگاردا رەش نابێتەوەو هەر وەك خۆی زیندووە، رووخۆشیو بێفیزی کوردی مەهاباد سەخاوەتو رەوشت بەرزیو خێرخوازی‌یان نموونەیەکە لە دڵ پاکیو رێز لێنان لەناو کوردانا، بەڵام بۆ خوێندن ئەمانتووانی بەردەوام بین چوونکە خوێندنی ناوەندی هێشتا بە فارسی بوو، ئێمەش لەبەر ئەو هۆیە گەڕاینەوە لای وەزیری فەرهەنگمانو پێمان راگەیاند کە ئێمە لە سلێمانی تاکو پۆلی شەشەمی سەرەتایی‌یمان بە کوردی خوێندوە، ئێستا ماوەیەکمان ئەوێ تاکو فێری زمانی فارسی ئەبین، ئەویش پیاوانە ووتی:((جا چی لەوە چاکتر ئەبێ ئێوە ئەمنێرین نووسینی کوردی فێری شاگردانی فێرگەکان بکەن)) بەو جۆرە لە فێرگەی (گەلاوێژ) کە یەکەم فێرگەیەك بوو بە دزیەوە بەر لە دامەزراندنی کۆماری میللی کوردستان مامۆستایانی کورد دەرسی کوردیان بە خەڵکی کورد لەو فێرگەیەدا وتۆتەوەو ئیتر لەو فێرگەیەدا نووسینو خوێندنی زمانی کوردیمان فێری نەوجەوانانی مەهابادی ئەکرد.

قاچاخچییەکانی ئەو سەردەمە

هەر لەو سەردەمەدا هێندێ لە قاچاخچییەکانی کوردی عێراق ئەم دیوو ئەو دیووی کوردستانیان ئەکرد، ئەو قاچاخچیانە ئەو سنوورەی دەست کردی داگیرکەران بوو ئەیان شکانوو بەو جۆرە نانی خۆیان بەدەست ئەهانی، جگە لەوەی ئەو سنوور شکاندنە خۆی لە خۆیدا چاو قایمییەکی زۆری ئەویست بەوەی ئیشەکەیان یاسا شکاندنی داگیرکەران بوو، ئەگەر پێیان بزانرابوایە بە توندی سزا ئەدران، ئەوانە لەو رۆژانەدا دەوری پۆستەچییان ئەبینی بۆ کەسانی وەکو ئێمە، چوونکە لە رێگەی ئەوانەوە نامەمان بۆ ئەهات و نامەمان بۆ کەس و کارمان ئەنارد، جگە لەوە لەگەڕانەوەیاندا بۆ کوردستانی عێراق هەواڵی دامەزراندنی کۆماری کوردستانی ئێرانیان ئەدا بە گوێی خەڵکداو جار جارە گۆڤارو رۆژنامەو پەرتوکێ کە تازە دەرچووە لەگەڵ خۆیاندا ئەیان بردەوە، ئەکەوتنە بەر دەستی لاوانی کوردی عێراق ، منیش بەو قاچاخچیانەدا نامەم بۆ کەس و کارم ناردو کتێب و پەرتووک و

گۆڤاری کوردی ئەو کاتەی عێراق کە لای برادەران دەست ئەکەوت خۆشم کاتی خۆی گەلێك لەو چاپەمەنیانەم لە ماڵەوە لە سلێمانی بەجێ هێشتبوو، داوای ئەو چاپەمەنیانەم کردبوو کاریان راست بێ لە گەڕانەوەدا لەگەڵ خۆیان هێنایان کەڵێنێکی گەورەیان پڕ کردبووەوە بەلای کوردەکانی ئێرانەوە جێگاو ڕێزی تایبەتیان هەبوو، چوونکە کەم هەبوو لە خوێنەرانی ئەو سەردەمە چاویان بە پەرتووك و کتێبو گۆڤاری کوردی، بەر لە کۆماری کوردستان کەوتبێ، بۆیە ئەڵێم لە رادە بەدەر کەڵك لەو چاپەمەنیانە وەرگیرا، هەر ئەو قاچاخچیانە نامەیەکیان بۆ (حاجی بابە شێخ) هێنابوو زۆر بە پەرۆش بوون بیبەنە دەستی.

کۆڕێك بە بۆنەی بە کوردی خوێندن

لە فێرگەی (گەلاوێژ)کە یەکەم فێرگە بوو بەر لە دامەزراندنی کۆماری میللی کوردستان بە کوردی تیایدا دەرس بە خەڵك وترا بووەوە بۆیە بەو بۆنەیەوە، ژمارەیەکی زۆر لە گەورە پیاوان بانگ کرابوون ، منیش ئەو دەفتەرەی کە ئیمزای بانگ کراوەکانی تیا کۆ ئەکرایەوە لەگەڵ خۆمم برد تاکو (حاجی بابە شێخ) ببینم و ئیمزای وەرگرم بەوەی ئەویش یەکێك بوو لە بانگ کراوەکان، هەروەها ئەو قاچاخچیەی نامەکەی بۆ (حاجی بابە شێخ) هێنابوو لەگەڵ خۆمم بردو ئەمانزانی تەشریفی بردووە سەر لەو کرێکارانە بدا کە زێرابێك لێ ئەدەن بۆ ئاوەڕۆی گەڕەکێك لە گەڕەکەکانی شاری مەهاباد، ئێمەش کە پرسی بوومان پێیان وتبووین چووە بۆ ئەوێ رووەمان کردە ئەو شوێنە دۆزیمانەوە، چوو بوو دەستنوێژ بشوا کە گەڕایەوە سلاومان لێ کردو نامەکەمان دایە دەستی ئەویش کردیەوە، پاشان لەسەر ئەو گلەی لە زێرابەکە کرێکارەکان دەریان دابوو، تەختاییەك هەبوو چوو لەوێ گلەکە ووشك بوو دانیشت و لە نامەکە وورد بووەوە، بەلام بەوەی نامەکە لەسەر شێوەی کوردی

ئاڵای شەکاوەی کورد !

لەسەر هەموو دامو دەزگاکانی کۆماری میللی کوردستان ئاڵای ڕەنگاو ڕەنگی کورد هەڵکرابوو، خەڵکی کە زۆر تامەزرۆو پەرۆشی شەکاندنەوەی ئاڵای کورد بوون، بەزۆری ئاڵاکان لەلایەن خەڵکەوە بە گەورەیی و بە پانی دروست ئەکران تاکو هەر لە دوورەوە بزانرێت کە ئەوە ئاڵای کوردە، نەک ئاڵای پێشوو ئاڵاکە لە سێ پارچە دروست ئەکرا پارچەی سەرەوە سوورو پارچەی ناوەڕاست سپی، پارچەی خوارەوە کەسک واتە (سەوز) بوونی ئەو ئاڵا هەڵکراوانە گیانێکی تازەی ئەکرد بە بەر خەڵکدا لە ناوەڕاستی پارچە سپییەکەدا ڕۆژێک بە ڕەنگی زەرد تیشکی پەخشان ئەکرد بە هەموو لایەکدا.

سوپای سووری شورەوی

دوای دامەزراندنی کۆماری میللی کوردستانیش هێشتا سوپای سووری شورەوی مابوو بەڵام کەمو زۆر دوور بوون لە خراپەو دەست درێژی، تاکو خەڵکەکەش بە چاوی داگیرکەرەوە

سەیریان ئەدەکردن، پاشان لە رۆژی 1946/5/9زایینی لە کۆماری میللی کوردستان چوونە دەرەوە، لەو رۆژەدا لە هەموو لایەکدا کرا بە شایی و بە هەڵپەرکێ و سەربازەکان لەناو ماشێنەکانیادا کە سوار ببوون بۆ گەڕانەوە بەرەو شورەوی بە دەست وایان پیشان ئەدا هەر لەگەڵماندا ئەمێنن هەتاکو پاش گەڕانەوەشیان بۆ وولاتی خۆیان.

نزیك بوونەوەمان لە بارزانی‌یەکان:

وورده وورده پەیوەندیمان لەگەڵ بارزانی‌یەکاندا بە هێز بوو کەوتینە سەر ئەوەی بەر لە پشوی هاوین بچینە ریزی پێشمەرگەی بارزانی‌یەکانەوە، چوونکە لامان رەوا ئەبوو لە ماوەی پشوودانی هاویندا کە ئەبێ دانیشین و هیچ نەکەین لەگەڵ ئەوەشدا موچەو مانگانە وەرگرین بۆیە ئەفسەرە کوردەکان ئەوانەی بەشداری شەڕەکانی شۆڕشی بارزانی‌یان کردبوو، لە سوپای عێراق هەڵهاتبوون ئێمەیان هان ئەدا بچینە رێزیانەوەو قەولیان پێدابووین بمانکەن بە ئەفسەرو ناوی ئێمەو ژمارەیەکی وەك ئێمەیان دابوو بەو لیژنەیەی پێك هاتبوو لە وەزارەتی (جەنگ)بۆ دابەش کردنی پلەو پایەی بچووك بۆ ئێمە مانان تاکو ئەو کارانەی بە بارزانی‌یەکان ئەدەکرا بدرێت بە ئێمە چوونکە بارزانی‌یەکان بەشی هەرە زۆریان خوێندەوار نەبوون.

هەر بڵێن ئەم شیعرە ئەهلی کۆمسارو گەرمەسێر
هەر بژی ئاڵای کوردو پێشەوای زانایی کورد
چەند زەمانێکە لەسێو ژێر چەپۆکەی عالەمن
سەرکزو بێ قیمەتی بەر چاوی زادەی ئادەمن
دیلی زیندانی نەزانین مەستی بادەی ماتەمن
بانگ کەنە یەکتر هەمووتان چوونکە ئەمڕۆ بێ خەمن
هەر بژی ئاڵای کوردو پێشەوای زانایی کورد
قەت لە بیرت دەرنەچێ کوردە زڕەی زنجیری پێت
تۆ تەماشاکە لە دەس بێگانەکان چی هاتە ڕێت
کوانێ بابی گۆڕ غەریبو مامەکەی بێ شوێنو جێت
کوردە تۆ چۆن دڵبرینی شل کە بۆ ئەم شیعرە گوێت
هەر بژی ئاڵای کوردو پێشەوای زانایی کورد
نەوبەتە باراشت لێکە ئاشی گێتی کەوتە گەڕ
شێر نەترساوە لە بەزمو شۆڕشی مەیدانی شەڕ
گوێ نەدەی هەرگیز بە هاشەو هوشەیی ئەربابی زەڕ
هەڵگرە ئەم دەستە شیعرەو دابنێ سەد سەرێ تەڕ
هەر بژی ئاڵای کوردو پێشەوای زانایی کورد
خانەقین مژدەی ئەدا ئەمڕۆ بە دیاربەکرو هەرات
پێچەوانەی دەوری پێشوو ڕۆژ لە شیماڵۆ هەڵات
سەیری تیشکی کە چلۆن ڕووناکی خستە سەر وڵات
ئەم ووتارە بیری دڵ بێ چاکە بۆ ڕێگەی نەجات
هەر بژی ئاڵای کوردو پێشەوای زانایی کورد

شـيعرەکەو خوێندنـەوەی جێگـای ڕەزامـەندی وپەسـند کردنـی کونگرەکـان بـوو بـە تایبـەتی (پێشـەوا)و (بـارزانی) بۆیـە لای ئێـوارەی هـەمان ڕۆژ لەگـەڵ چـەند هـەڤاڵێکی مـەهابادیدا پیاسـەمان ئـەکرد، بـە چوارچـرای مـەهابادو شـەقامەکاندا لـە پشـتەوە گوێـم لـەدەنگێ بـوو بـانگی ئـەکردم لێـم نزیـك بـووەوە ووتـی:

وەرە لەگـەڵم لـە بارەگـای حـزب تۆیـان دەوێ کـە چـووم بـۆ بارەگـای حـزب لـەوێ ووتیـان (پێشـەوا) خـەڵاتی کـردووی بەرانبـەر ئـەو شـیعرەی خوێندوتـەوە، ئیـتر (60) تومـەن پوڵیـان دامـێ و بـۆ بـەیانی ڕۆژی ئـاینده لەگـەڵ هـەمان کـابرای کـە بـانگی کـردم بـۆ بارەگـا، چووینـە بـازاڕ دەسـتێ ڕانکوچۆغـەو جووتـێ پێڵاویـان بـۆ کڕیـم..

دروشمی کۆماری میللی کوردستان

رۆژێـک لـە خوێندنگـەی (گـەلاوێژ) لـە یـەکێ لەپۆلـەکاندا لەسـەر تەختـە رەشـەکەدا (دروشمـی) کۆمـاری میللـی کوردسـتانم کێشـابوو خـەریک بـووم دەربـارەی ئـەو دروشمـە قسـەم بـۆ شـاگردەکانم ئـەکرد کاتێکمـان بـەخۆ زانـی پێشـەوا خـۆی کـرد بـە ژووری پۆلەکـەدا منالـە شـاگردەکان (قوتابیـەکان) لەبـەری هەلسـان دوای دانیشـتنەوە پێشـەوا داوای لێکـردم کـە لەسـەر قسـەکانم بـڕۆم و درێـژە بـدەم بـە دەرسـەکە، منیـش ئەمـەم دەربـارەی دروشمەکـە ووت:

((ئەمـە دروشمـی کۆمـاری میللـی کوردستانە پێـک هـاتووە لـە گوڵـە گـەنمێکو گوڵـە جۆیـەک لـە خـوارەوە لاسـکەکانیان لـە یـەکیان داوە رۆژێـک تیشـکی پـەخش کـردوە و خامەیـەکی (قەڵـەم)ێـووک داتاشـراوو لـەناو رۆژەکـەدا دانـراوە، دوو گوڵـە گـەنمو جۆکـە نیشـانەی ئـەوە ئـەدەن کـە لەمـەولا خەڵـەو دەغـڵو دانمـان کـە بەرهـەمی جوتیـارو وەرزێرەکانمانـە تـالاّن نـاکرێ، وەک جـاران بێگانـە نایبـات بـۆ خـۆی، رۆژەکـە ئـەوە ئەگەیـەنێ کـە رۆژی ئـازادی کـورد هەڵـهاتووە، خـاکی کوردسـتانمان رووونـاک ئـەکاتوە، خامەکـە، ئـەوە ئەگەیـەنێ ئـەمجارە نەتـەوەی کـورد لـە رێگـەی زانینو زانیاریـەوە بـە ئـاوات و چارەنووسـی خـۆی گەیشـتووە)).

سرووده نیشتمانیەکان

گەلێ سروودی نیشتمانی لە فێرگەکاندا فێری شاگردانی کورد ئەکران، لەوانە:

نیشتمانمان رەنگینە	بەهەشتی سەر زەمینە
خاکم وەکو ئالآکەم	رەنگ سوورو سپی و شینە
ئەوتم هەیە لە باکۆ	هەروەك نەوتەکەی شنۆ
بۆ دوژمنان بۆتە سۆ	هەر بژی ئەم زەمانە
لە سایەی پێشەوادا	زۆر بە ئازاو بە مەردی
ئەیپارێزن ئەم خاکە	بێچووە شێرانی کوردی

ئاڵای شەکاوەی کورد !

لەســـــەر هـــــەموو دامو دەزگاکـــــانی کۆمـــــاری میللـــــی کوردســـتان ئـاڵای ڕەنگـاو ڕەنگـی کـورد هـەڵکرابوو، خـەڵکی کـە زۆر تامـەزرۆو پەرۆشـی شـەکاندنەوەی ئـاڵای کـورد بـوون، بـەزۆری ئاڵاکـان لەلایەن خەڵکەوە بـە کـەورەیی و بـە پـانی دروسـت ئـەکران تـاکو هـەر لـە دوورەوە بزانرێـت کـە ئـەوە ئـاڵای کـوردە، ئـەو ئـاڵای پێشـوو ئاڵاکـە لـە سـێ پارچـە دروسـت ئـەکرا پارچـەی سـەرەوە سـوورو پارچەی ناوەڕاسـت سـپی، پارچـەی خـوارەوە کەسـک واتـە (سـەوز) بوونـی ئـەو ئـاڵا هەڵکراوانـە گیـانێکی تـازەی ئـەکرد بـە بـەر خـەڵکدا لـە ناوەڕاسـتی پارچـە سـپیەکەدا ڕۆژێـک بـە ڕەنگـی زەرد تیشکی پەخشـان ئـەکرد بـە هـەموو لایـەکدا.

سوپای سووری شورەوی

دوای دامـەزراندنی کۆمـاری میللـی کوردسـتانیش هێشـتا سـوپای سـووری شـورەوی مـابوو بـەڵام کـەم و زۆر دوور بـوون لـە خراپـەو دەسـت درێـژی، تـاکو خەڵکـەش بـە چـاوی داگیرکـەرەوە

سـەیریان نـەدەكردن، پاشـان لـە رۆژی 1946/5/9زایینـی لـە كۆمـاری میللـی كوردسـتان چوونـە دەرەوە، لـەو رۆژەدا لـە هـەموو لایـەكدا كـرا بـە شـایی و بـە هەڵپـەركێ و سـەربازەكان لـەناو ماشێنەكانیادا كـە سـوار ببـوون بـۆ گەڕانـەوە بـەرەو شـورەوی بـە دەسـت وایـان پیشـان ئـەدا هـەر لەگـەڵماندا ئـەمێنن هـەتاكو پـاش گەڕانەوەشیان بـۆ وڵاتـی خۆیـان.

نزیك بوونەوەمان لە بارزانی‌یەكان:

وورده وورده پـەیوەندیمان لەگـەڵ بارزانی‌یـەكاندا بـە هـێز بـوو كەوتینـە سـەر ئـەوەی بـەر لـە پشـوی هـاوین بچینـە ڕیـزی پێشـمەرگەی بارزانی‌یەكانـەوە، چوونكـە لامـان رەوا نـەبوو لـە مـاوەی پشـوودانی هـاویندا كـە ئـەبێ دانیشـین و هیـچ نەكـەین لەگـەڵ ئەوەشـدا موچـەو مانگانـە وەرگریـن بۆیـە ئەفسـەرە كوردەكـان ئەوانـەی بەشـداری شـەڕەكانی شۆڕشـی بارزانی‌یـان كردبوو، لـە سـوپای عـێراق هەڵـهاتبوون ئێمـەیان هـان ئـەدا بچینـە ڕیزیانـەوەو قـەولیان پێدابوویـن بمانكـەن بـە ئەفسـەرو نـاوی ئێمـەو ژمارەیـەكی وەك ئێمـەیان دابـوو بـەو لیژنەیـەی پێـك هـاتبوو لـە وەزارەتـی (جـەنگ)بـۆ دابـەش كردنـی پلـەو پایـەی بچـووك بـۆ ئێمـە مانـان تـاكو ئـەو كارانـەی بـە بارزانی‌یـەكان ئـەدەكرا بدرێـت بـە ئێمـە چوونكـە بارزانی‌یـەكان بەشـی هـەرە زۆریـان خوێنـدەوار نـەبوون.

نەخۆشی گرانەتا

نەخۆشـــیەکی کوشـــندە لـــەناو بارزانی‌یـــەکاندا بـــڵاو ببووەوە ئـەو نەخۆشـیەش رەشـە گرانــەتا بـوو کـە بـە زۆری لـە چڵکنـــی‌و پیســـیەوە تەشـــەنە ئـــەکاو بـــڵاو ئەبێتـــەوە، بارزانی‌یـەکانیش کـە تـازە لـە عـێراق راونـرا بـوون و تێکشـکابوون بـەو پـەڕی هـەژاری‌و نـەبوونی ژیانیـان بەسـەر ئـەبردو توانـای کڕینـی سـابوون‌و چوونـە حـەمام‌و جێ‌و شـوێنی خاوێنیـان نـەبوو، بە زۆری بـە کۆمـەڵ و نزیـك بـە یـەکتری ئـەژیان پیاوەکانیـان لـە مزگەوتـەکاندا یـەك بـە تەنیشـت یەکـەوە دەنووسـتن خـواردن‌و خواردنـەوەیان کۆڵـە مـەرگی بـوو، بۆیـە ئـەو نەخۆشـیە ژمارەیـەکی لێ کوشـتن ، منیـش کـە تێکـەڵیم لەگـەڵیان زۆر بـوو تووشـی ئـەو نەخۆشـیە هـاتم و بـرام بـۆ نەخۆشـخانە لـە شـاری مـەهاباد کوڕێکـی خـەڵکی سـلێمانی کـە ناسـیاوم بـوو لــە نەخۆشــخانە بەهــەمان نەخۆشـی کـەوتبوو کـە زانـی منیـان هێنـاوە زۆری لـەخۆی کردبـوو هـاتبوو دڵخۆشـی منـی ئەدایـەوە کـەچی ئـەو داماوە هـەر ئـەو رۆژە دەمـەو ئێـوارە کۆچـی دوایـی کـرد، ئیـتر منیـش دەسـتم لـە خـۆم

ساڵێک بوو کهرد..

شت بەڵام کە ڕۆژ تەواو نەبێ؟ ئەوا ئەو کە دڵخۆشی منی نەدایەوە مردو منیش کە خۆم دانابوو گیان دەرناکەم چاک بوومەوەو داوام کرد لە نەخۆشخانە مەرەخەس بکرێمو مەرەخەسیشیان کردم بە گورجی چوومەلای سەرتاشی بە گوێزان لووس سەرمی تاشی تاکو ڕزگار ببم لە دەست ئەو ئەسپێ تەنکانەی دابوویە سەرم، کەچی جارێکی تریش برامەوە بۆ هەمان نەخۆشخانە و دیسان چەند ڕۆژێکی تریشی تێدا مامەوە، هەر لە نەخۆشخانە کەتبووم (کاک ووردی)کە ناوی منی دیبوو کراوم بە (نەفسەی) هاتە سەردانمو هەواڵی پێدام منیش کە ئەمجارەیان چاک بوومەوە داوای دەرچوونم کرد گەرماوێکی (حەمام)ێکی گەل هەبوو بەرانبەر بە نەخۆشخانەکە چووم لەوێ خۆم شتو گەڕامەوە بۆ ماڵەوە، ئەو گەرماوە هەموو ڕۆژ هەبوو خۆشتن بە خۆڕایی بوو.

کێشەی قاراوا:

قاروا گوندێکە نزیک بەشاری سەقز شاری سەقز بە دەستی ئێرانەوە بوو ئێرانیەکان بە هۆی خەفیەوە واتە (جاسوس) زانیبوویان ژمارەیەک بارزانی لە گوندی قاراوا نەخۆشن تووشی گرانەتا هاتوون، کەسیان ئاگایان لەخۆیان نیە، چوونکە بە راستی ئەونەخۆشیە کە خۆشبەم ئەودەردەم چێشتووە پیاو وەکو شێتی لێ دێ بەوەی پلەی گەرما لە لەشدا زۆر بەرز دەبێتەوە پیاو چاوی رەشکەو پێشکە دەکا لەبەر خۆیەوە ئەکەوێتە ورێنە، تارمایی دێتە بەرچاوی و ئەکەوێتە گفتوگۆ لەگەڵ ئەوانە بێ ئەوەی خۆی باش دەرک بە خۆی بکا، لەبەر خۆیەوە قسە ئەکا، دیارە دەوڵەتی ئێرانیش بە دەرفەتی ئەزانێ دەست بوەشێنێ شتێک بە شتێ بکاو وورە بکاتەوە بە گیانی سوپا شەق و شڕەکەیدا کە لەوەو پێشیش لە شەڕی مامەشادا چاویان شکێنرابوو .

بەرزاییەکانی گوندی قاراوا بە زۆری لە مزگەوتی ئەو دێیەدا بە کۆمەڵ بەیەکەوە ئەژیان بەشی زۆریان بەو گرانەتایە لە پەلوپۆ کەوتبوون ئێرانیەکان بە گەرمەوە پەلاماری ئەو ناوچەیان دا، بەرگری ئەو پاڵەو نە بارزانیانە نەبرایە ئێران بە شەو رۆژێک ئەگەیشتنە بوکان و بە دەیان گوندی ئەو هەرێمەیان ئەگرتەوەو کۆماری میللی کوردستان ئەکەوتە مەترسی و روخاندن و لەناو چوون ، بەڵام کاتێک بەرزانیەکانی گوندی قاراوا هەست ئەکەن

کە هێزی ئێران ئەو بەرزاییانەیان گرتووە کە ئەروانێت بەسەر قارلوادا بەرەو گوندی سەروچاوە و سەرا . ئێرانیەکان وایان دانابوو بەرزائی‌یە نەخۆشەکان بەبێ دەست کردنەوە بە گرتن ئەگیرێن کەچی بە پێچەوانەوە هەر ئەو بەرزانیە نەخۆشانە وەك شێرو پڵنگ لێیان راپەڕین و بێ ئەوەی سڵ لە مردن بکەنەوە یان حیسابێك بۆ ئەو هێزە پڕ لە چەکانەی دوژمن بکەن کە لەسەر لووتکەی بەرزاییەکانیان گرتووەو جێگای خۆیان ساز کردوە و بە باشی ئەینوارێ بەسەر گوندی قارڕاوادا بە جۆرێك ئەیانتووانی هەر کەسێك بەرەو ئەوان بەگردەکەدا هەڵگەڕێ بە یەك گوللە ساردی بکەنەوە، و بیکوژن بەڵام شێرو پڵنگەکانی سەرسەختی کورد کە بە گورجی و لەناکاو لەبەر دەمیاندا قووت بوونەوەو پاش شەڕێکی مێژوویی کە هەرگیز وێنەی نەبووە تاکو ئەو کاتە نەك هەر توانیان سوپای ئێران راو نێن و هەڵ بڕن، بەڵکو دوای کوشتارێکی گەورەو ژمارەیەکی زۆریشیان لە ئەفسەرو دەرەجەدارو سەربازی ئێرانیان بە دیل گرت، بووە مایەی روخانی گیانی وورە لەناو سوپای شاهنشاهیدا بە دیل گیراوەکان بە چەند ماشێنی سەربازی هێنران بۆ مەهاباد و بە خیابانەکانی شاردا گێرایانن تاکو نەتەوەی کورد بە چاوی خۆیان بیان بینن چەکو کەرەسەیەکی جەنگی زۆریشیان لێگیرا، لەو شەڕەدا پاڵەوانێکی راستەقینەی بارزانی بەناوی (خۆشەوی خەلیل) لە پێناوی سەرفرازی کوردا گیانی خۆی بەخشی‌وچووە ریزی شەهیدەکانی بەر لەخۆی کوردەوە.

ناشتنی تەرمی شەهید خۆشەوی:

کە تەرمەکەی شەهید (خۆشەوی) گەیشتە مەهاباد هەرچی خەڵکی مەهاباد بوو هەمووی دوای تەرمی ئەو پاڵەوانە کەوتبوو، لەبەر دەمی ئەو جەشناماتەوە پێشەوا(قازی محەمەد)و (مەلا مستەفا)هەروەها هەزارانی تر فرمێسکیان بۆ رشت بەڵام لە هەمووان زیاتر (مەلا مستەفا) بوو کە زۆری خۆش دەویست ئەیان ووت باوکیشی لە شۆرشی بارزان دا کە یەکێ بووە لە هەڵکەوتووانی ئەو سەردەمە هەر لە پێناوی کوردا لە دژی دوژمنانی کورد لە کاتی شەڕدا لە عێراق شەهید بووە، لاپەڕەکانی رۆژنامەی کوردستان لەو رۆژانەدا زۆریان لەسەر ئەنووسی گیانی وورەو ئازایەتی خەڵکی ئەورووژاندو هیواو ئاواتی خەڵکی پتەو ئەکرد ئەو رووداوانە بوونە هۆی جموڵێکی زۆر لەناو گەلی کورد دا.

چوونی بارزانی بۆ کۆڕی شەڕ:

(مەلا مستەفا) کە پلەی ژەنەڕاڵی ەرابوویە، دوای ئەو بەیەک دادانەدا لەگەڵ ئێراندا رووی کرد، ناوچەی شەڕەکە، ئێمەش ئەوەمان بە دەرفەت زانی تاکو خۆمان بگەیەنینە لای پێشمەرگە بارزانییەکانی ناوچەی شەڕەکە، من و (عەبە)ی برادەرم لەتەک بارزانییەکان سواری دووماشێنی گەورە بووین، (مەلا مستەفا) لەناو جێبێک دابوو، لەپێشمانەوە بە رێگای (میاندواو)دا گەیشتینە بۆکان، ژمارەیەک بریندارى بارزانی لە قەڵاکەی بۆکان بوون، (مەلا مستەفا)چووە سەردانیان و گوێی لە قسەکانیان ئەگرت، پاشان هەر بە سواری ئەو ماشێنە سەربازیانەی سواریان بووبووین روومان کردە سەرا، لە رێگە (مەلا مستەفا) دابەزی و چوو بۆ سەر ئاوێک لەو ناوە دەستوێژی شت و دوای نوێژ کردن کەوتینەوە رێگا.

زۆری نەخایاند گەیشتینە سەرا(حەمە رەشید خانی بانەیی)کە کرابووە وەکیلی بارزانی پلەی (ژەنەڕاڵ)یشیان دابوویە نوێنەری (مەلا مستەفا) بوو بەسەر بارزانییەکانەوە هات بە پیر (مەلا مستەفا)وە نانی نێوەڕەمان لەسەرا خوارد، چێشت و گۆشتێکی زۆر خرایە بەردەمی مێوانەکان، بانییەکانی

خزمی (حەمە رەشیدخان)هەموویان کەوتنە خزمەت کردنی (مەلا مستەفا)و ئێمە کە میوانی ئەو بووین (حەمە رەشیدخان) بە دەستی خۆی سینی لەبەر دەمی (مەلا مستەفا)دا دائەنا.

رۆژی دوایی (مەلا مستەفا) رووی کردە گوندی قاراواو ئێمەش لەگەڵیا بووین لەوێ (نوری ئەحەی تەها) کرابوو بە ئامر لکی یەکی هێزی بارزانییەکان، من و (عەبە)لەلای (نوری) ماینەوە پاشان من هەر لە گوندی قاراوا کرام بە ئەفسەری ئازوخەی لکی یەکەمی هێزی بارزانییەکان.

ناپاکی حەمەڕەشید خان

(حەمە رەشید خانی بانەیی) کە دەربەگێکی کوردی (بانە)یەو رایکردبوو، بۆ عێراق و لەوێ وەك دەست بەسەر لە کەرکوك دائەنرێت و پاشان هەر ئینگلیزەکان هانی ئەدەن، هەڵبێت و رووبکاتە کوردستانی ئێران بۆ دەست وەشاندن ئەویش پاکانە بۆ خۆی ئەکاو بەوەی ئاوی دەرکردبوو، بە ئازایەتی بۆ ئەوەی خۆی لە خراپە رزگار بکا دەرفەتیان دابوویەو کردبوویان بە ژەنەراڵی فەخری و جێگری (مەلا مستەفا)بەسەر بارزانییەکانەوە.

سـەرا کـە گوندێکـی گـەورەی ئـەو هەرێمـە بـوو خاوەنەکـەی دەرەبـەگێکی هەڵـهاتوو بـوو،پـەنای بردبـووە بـەر ئـێران و چووبـووە نـاو ئەولـەوە، حەمـە رەشـید خـان بـە راسـت و چـەپدا لەسـەر خـێرو بەرەکـەتی ئـەو گونـدەو چـەندان گونـدی ئـەو نـاوە دەلـەوەڕا، کـەچی ئـەو دەگبەتـە، لـە ژێـرەوە هـەر ناپـاك بـوو، پـەیوەندی بـە دەوڵـەتی ئێرانـەوە هـەبوو کـاتێك کـە بەرزانیـەکان، پێیـان زانـی و کەوتنـە خۆیـان بـۆ گرتنـی خـۆی و خـزم و دەسـت و پـەیوەندەکانی بـۆی دەرچـوون خۆیـان گـەیاندەوە عـێراق دوای ئـەو (مسـتەفا خۆشـناو) جێگـری (مـەلا مسـتەفا) بـوو بەسـەر بارزانییەکانـەوە.

هێزەکانی بارزانییەکان:

لـە دوای ناپـاکی و هەڵـهاتنی(حەمـە رەشـیدخانی) بانـەیی و گەڕانـەوەی بـۆ عـێراق (مسـتەفا خۆشـناو) کـرا بـە جێگـرو فـەرماندە بەسـەر بارزانییەکانـەوە کـەکرابوو بـە چـوار (لـق) هـەر لقێـك نزیکـەی هـەزار کـەس ئـەبوو، (مسـتەفا خۆشـناو) کرابـوو بـە (ئـامر هـێز) واتـە (ئـامر لیـوا) کانگـای هـێز واتـە (مقـر)لـە گونـدی (سـەرا بـوو پێشـمەرگەیەکی کـورد خـەڵکی ناوچـەی هـەولێری

کوردستانی عێراق کە ناوی (ئەحمەد ئیسماعیل) بوو کرابوو بە لێپرسراوی ئازوخەی هێزی بارزانییەکان ئێمەی کە تازە کرابووینە ئەفسەری ئازوخەی (لقی)یەك، هەموو جارێك لە گوندی قاراولوە چەند گوندرێژێکمان لە خەڵکی قاراوا بە بێگار وەر ئەگرت، هەروەها بە نۆرە هەر لە خەڵکی هەمان گوند چەند کەسێك دیسان بە بێگار ئەمان بردن یارمەتی بارکردن و هێنانەوەی ئازوخەیان خرابووە ئەستۆ(ئەحمەد ئیسماعیل) پلەی (ستارشی لێتنان بوو)واتە سێ ئەستێرەی بچووکی درابوویە بەڵام من و ئەو کەسانەی وەك من کرابوونە ئەفسەری ئازوخە لە لقەکاندا پلەی (مەلاچی لێتنانیان)پێدرابوو واتە هەر یەکێ لە ئێمە ئەیتوانی ئەستێرەیەك بخاتە سەر شانی من لەگەڵ ئەوانەی بە بێگار هاتبوون خەریکی بەستنەوەی بارەکان بووین، (مستەفا خۆشناو) منی بانگ کردو بە یەکەوە دانیشتین، هەندێ قسەی هەلەق و مەلەقی بۆ کردم قسەکان هەمووی پلار بوون، لە پلەو پایەی (مەلا مستەفا)ی کەم ئەکردەوە بەوەی ئەویش ئەتوانێت وەك (مەلا مستەفا)و لەو زیاتر بنێرێت لە عێراقەوە هەزارانی بۆ بێت هەر وەکو ئەو قسانەی لەگەڵ من کرد دیارە لەگەڵ کەسانی تریشدا کردبووی، چەند کەسانێکی بەداوی خۆی خستبوو، هەر ئەو کردەوانەی ئەو کەیشتە ئەوەی بەسەر هێزی بارزانییەکانەوە نەمێنێ و لا ببرێ.

پلەو پایەکانی سوپایی (سەربازی):

ناوی ئەو پلەو پایانەی ئەدرا بە ئەفسەرەکانی ناو هێزی بارزانی‌یەکان هەروەها بە ئەفسەرانی تری پێشمەرگەی کورد ناوی ئەو پلەو پایانە رووسی بوون، بچووکترین پلە پێی ئەوترا (مەلاچی لێتان) کە بە هی وەك ئێمە ئەم پلەییان دابووینێ لەسەرو ئەو پلەیەوە پێی ئەوترا (لێتنان) لەسەروی ئەوانەوە پێی ئەوترا (ستارشی لێتنان) گەورەتر لەو پلەیە پێی ئەوترا (کاپیتان)ئەو پلانە ئەستێرەکانی بچکۆلە دوای ئەو پلانە پێی ئەوترا(مایور)هەلگری ئەم پلەیە ئەیتووانی ئەستێرەیەکی گەورە لەسەر شان دانێت بەرزتر لەو پلەیە پلەی (پۆلکۆنیک)بوو، کە خاوەنی ئەو پلەیە دوو ئەستێرەی گەورەی لەسەر شان دائەنا لەو پلەیەش گەورەتر پلەی (پۆڵ پۆڵ کۆنیک)بوو کە خاوەنی ئەو پلەیە سێ ئەستێرەی گەورەی هەلئەگرت، دوای ئەم هەموو پلانە پلەی ژەنەراڵی بوو کە درابوو بە هەندێك بەلاَم پلەی نزی ئەو ژەنەراڵانەی کە هەمان بوو لێیان خەسار بوو، تەنیا (مستەفا بارزانی)شایەنی ئەو پلە بەرزە بوو ئەگەرچی ئەویش لەزانستگەکانی ئەفسەریدا نەیخوێندبوو

هــەروەهاش مەشــقی ســەربازی نــەکردبوو، بــەڵام تــاکو بڵێیــت وورپــاو ئــازاو زیــرەك‌و دڵســۆزو پــاك، سەرســەخت بێفــیزو دڵنــەرم بەخشــندەو زۆر ســەرکەوتوو بــوو، لـــە کاروبــاری بـــەڕێوەبردنی ئیــش‌و کــاری ســەربازیدا لــە تــەك هــەر ئەفســەرێکی گــەورەدا بارزانیــەك بــاوەڕ پێکراوێکــی (مــەلا مســتەفا) هــەبوو، ئــەوانیش پلــەی گــەورەی ئەفســەریان پێدرابــوو، لەوانــە هــەر لــە لقــی یــەکدا (میرزاغــا)وات‌ــە (مــیرزا ئاغــا) کــە کرابــووە (کــەپیتان) هــەروەها (محەمــەدەمین میرخــان) ئــەویش دیســان کرابــوو بــە (کاپیتــان) ئــەو دووانــە خوێندەواریشــیان نــەبوو، بــەڵام تــاکو خــوا حــەز بکــا ئــازاو دڵــێرو نــەترس بــوون میرزاغــا پاشــان لــە لایــەن مــەلا مســتەفا بارزانی‌یــەوە بۆ گــەورەترین ئــەرکێکی ســەربازی دەســت نیشــان کــرا بەوپــەڕی چــاو قایمیــەوە ئــەنجامی دا ئــەو دووانــە لــە چوونەکــەی مــەلا مســتەفاو بارزانی‌یــەکاندا بــۆ شــووڕەوی بەشــداریان کــرد لەگــەڵ ئــەوەی ئــەو هــەموو پلــەو پایانــەدا درابــوو بــە خــەڵکی لەگــەڵ ئەوەشــدا کــەم هــەبوو جل‌وبــەرگی ئەفســەری لەبــەر کردبــێ ، ئــەو پلانــە لــە لایــەن لیژنەیکــەوە کــە لــە وەزارەتــی جــەنگ دامــەزرا بــوو پەســند ئــەکران‌و پاشــان بــە خاوەنــەکانیان رائەگەیــەنرا وەزیــری جــەنگی کۆمــاری میللــی کوردســتان (محەمــەد حوســەین- ســەیفی قــازی) بــوو ئەبوایــە ئــەوو (مــەلا مســتەفا) ئیمزایــان بکردایــە کــە ئەوانــە ئەفســەری کۆمــاری میللــی کوردســتان ئەناســرێن ، ئــەو کاتــەی مــن کرابــووم بــە ئەفســەر گرفتــاری نەخۆشــی گرانــەتا بــووم، لــە خەســتەخانەی مــەهاباد لــە جێگــادا کــەوتبووم کــاك (ووردی)

هاتــه لام‌و هــه‌واڵی ئــه‌وه‌ی دامــێ کــه منیــش چووه‌تــه ریــزی ئه‌فسـه‌رانی ئـه‌و سـه‌رده‌مه‌ی کـورده‌وه.

بـه‌وه‌ی ئێمـه دوور لــه مــه‌هاباده‌و لــه شــارو ناوچــه‌و هه‌رێمــه‌کانی تــری کوردســتاندا ئــه‌ژیاین کــه‌متر لــه رووداوه‌کــانی تــری نــاو کوردســتان ئاگــادار بووبیــن یــان هیــچ نــه‌بێ لــه‌و رووداوانــه وه‌ك هه‌یــه‌و هــه‌بوون ئاگــادار نــه‌بووین بۆیــه منیــش لـه‌و بیره‌وه‌ریانــه‌مدا خـۆم ئـه‌پارێزم کـه ده‌ربـاره‌ی زۆر کاره‌ســاتی گرنــگ هــه‌ن خۆمیــان لــه قـه‌ره نـه‌ده‌م ئـه‌ویش له‌بــه‌ر ئـه‌وه‌ی دوور بوویــن له‌وشـوێنانه وای بـه چاك ئـه‌زانم کـه ئاوڕیـان لێ نه‌ده‌مــه‌وه و نه‌یانهێنمـه نـاو نـاوان.

په‌یوه‌ندی به ئازربایجانی ئێرانه‌وه:

پــــه‌یوه‌ندی هێزه‌کــــانی بارزانی‌یــــه‌کان بـــــه ئازربایجـــــانی ئێرانــه‌وه زۆر بــه‌تین بــوو هــه‌رچی ئازوخــه‌و جل‌وبــه‌رگی ســه‌ربازی‌و چــه‌ك‌و که‌ره‌ســه‌ی جــه‌نگی بــوو هــه‌مووی لــه ئازربایجــانی ئێرانــه‌وه ئه‌گه‌یشــته ده‌ســتی بارزانی‌یــه‌کان لــه میــاندواو هــه‌روه‌ها لــه عــه‌لی ئابــادو تــه‌قی ئابــاد نزیــك بــه میــاندواو کــه دوو گونــد بــوون تورکــی ئازه‌ریــان تیــا ئــه‌ژیا، لــه‌و گوندانــه‌دا شــوێن‌و ئــه‌نبار هــه‌بوون

ئازوخـەی بارزانیی‌ـەکانی تیـ ـ ئەکرایـەوەو پاشـان بـە ماشـێن ئەگوێزرایـەوە بـۆ (سـەرا)و شـوێنەکانی تـر مووچـەو مانگانـەی پێشـمەرگە نـەبوو، جـار جـارە پـولۆو پارەیـەکی زۆر کـەم دابـەش ئـەکرا بەسـەر بارزانیی‌ـەکاندا لەبـەر کـەمی جێگـای هیچـی نەدەگرت، بەڵام لـە رووی ئازوخـەوە خۆمـان بـە برسـی هـەروەها بـە رووت دانـەنابوو، هـەر سـەربازێکی بـارزانی چـەند پـەتووی هـەبوو، هـەر یـەکێك پاڵتۆیەکیشـی درابوویـە رۆژێکیـان سـەر لـە بـەیانی چـەند تـانکی بچـووك بچـووك هەریەکـەی بـە گـەورەیی جێبێـك ئـەبوو، بـە دەسـت سـەربازە ئازەریی‌ەکانـەوە بـوون، لـەو ناوچەیـەی ئێمـەدا سـەریان هـەڵداو چـەند ماتۆرسـیکلی سـەربازی ئازەریی‌ـەکان کـە لـەو نـاوەدا هـەر فڕکـە فڕکـی هاتووچۆیـان بـوو، بـە زۆری وامـان بیر ئـەکردەوە کـە هێرش بردنێـك دەسـت پـێ ئـەکا بـۆ گرتنـی شـاری سـەقزو شـارانی تـری ئـەو ناوچەیـە، وەکـو بانـەو سەردەشـت کـە هێشـتا خـەڵکی ئـەو شـارانە لـە ژێـر چـەنگاڵی ئـێراندا ئـەیان نـاڵاند، هێندێـك ئەفسـەری ئـازەری هـەر لـە گونـدی قارلوادا لـە تـەك ئێمـەدا ئـەژیان ئـەو کاتـەی ئامیر لقـی یـەك کـاك (محەمـەد صـالح ژاژلـەیی) بـوو کـە ئـەویش هـەر خـەڵکی سـلێمانی بـوو ئەفسـەری سـوپای عـێراق بـوو هەڵـهاتبوو خـۆی گـەیاندبووە ئـێران و هـاتبووە نـاو هـێزی بارزانیی‌ەکانـەوە گـاز کرابـوو بـۆ کۆبونەوەیـەك لـە کانگـای هـێزی بارزانیی‌ـەکان لـە گونـدی سـەرا بـە گەڕانـەوەی ژمارەیـەك لـە ئێمـەی کـۆ کـردەوە دیـار بـوو هـەواڵی پـەلامار دانـی هـێزی ئـێرانی ئـەزانی، ئـەویش بـە ئێمـەی راگـەیاند

کە ئەبێ بە فەرمانی (ژەنەڕاڵ مستەفا بارزانی) لە ناوچەی خۆمان پاشەکشە بکەین واتە لە جیاتی هێرش بردن ئەبێ بکشێینەوە هەر ئەو پێی ڕاگەیاندین لقی یەک کرزەتە پاشەنگی هێزەکانی بارزانییەکان دلوای لە ئێمە کرد هەر کەسێکمان چی بە چاک ئەزانێ دەربارەی ئەو ئازوخانەی هەمانە رای خۆی دەربڕێت، بە قسەی کاک (محەمەد صالح) بوایە، ئەبوایە بەجێی بهێڵین بەڵام من زۆر بەو ئازوخانەوە هیلاک بووبووم، لام ڕەوا نەبوو وا بە ئاسانی بەجێیان بهێڵین بۆیە ووتم تکایە ڕێگە لەمن مەگرن با هەر وەکو جاران چەند گوندرێژێك بە بێگار بگرم و چەند کەسێکی خەڵکی قاراوا بە بێگار بەرم کە ئەوان یارمەتیمان بدەن لە بەستنەوەی بارەکاندا تاکو ئەوەندەی بۆمان ئەچێت لەگەڵ خۆماندا بیبەین ئەو شتانەی کە گواستنەوەی ئاسان نیە وەکو ئەو گەنمە زۆرەی هەمان بوو، بە دزیەوە بیدەین بەو هەژارو ڕەش و ڕووتانەی لە گوندەکەدا هەبوون و لەوەو پێش یارمەتیان داوین، ئیتر هەر چۆنێك بوو ڕێگەم درایە چۆنم ئەوێ بیکەمە خۆم، هێندێ تووتن و دەفتەری سیغار پێچانەوەو سابوون و جل وبەرگ هەبوون دابەشم کرد بەسەر بارزانییەکاندا، تاکو هەر یەکە بەشی خۆی هەڵگرێ گەنمەکەشمان بە دزیەوە بەخشیەوە بەسەر ماڵە هەژارەکانی ناو گوندەکە، ئەوەکەی تری هەر وەکو جاران چەند گوندرێژێکمان هێناو بارمان کرد، پێش دەرچوونمان لە گوندی قاراوا بەرەو پشتەوە پێچەوانەی ڕابردوو بەلای لادێیەکانەوە سەیر بوو، بۆیە

ناچـار بوویـن ئـەو پاشەكشـەییەی خۆمـان لای ئـەوان بـەوە داپۆشـین كـە گوایـە بـەیانی زوو بارزانیـیـەكان هـێرش ئەبەنـە سـەر شـاری سـەقز، ئێمـەش ئـەچین لـە پشـتەوە چێشـتو خواردەمـەنی یـان بـۆ دەم ئەكـەین تـاكو لـە گەرمـەی هێرشـەكەیاندا برسـی نەمێننـەوە، كـە هـەواڵی تێكچوونـی كۆمـاری ئازربایجانمـان بـە ئازەرییـەكان راگـەیاند دەسـتیان كـرد بـە گریـان، چوونكـە ئـەیانزانی گەرانـەوەیان بـۆ باوەشـی رژێمـی شاهنشـاهی چـی ئەگەیـەنێ، كـە بـەلای كەمیـەوە ئەگـەر نـەكوژرێن ئـەبێ هـەتا ئـەو رژێمـە بـژی جـارێكی تـر خۆیـانو گـەلی ئـازەری بـە دیـلو ژێـر چەپۆكی ئەو رژێمـە گـەردەن كـەچ بژیـن.

پاشەکشەو کشانەوە:

پاش دابەش کردنی ئەو ئازوخەیەی بردنی ئاسان ئەبوو گوێدرێژێکمان بارو کردو لە نیوە شەودا بەرو سەرا کەوتینە ئاژەوتن، لەناو باری گوێدرێژەکانمان دوو سندووق تانك شکێن بۆمی تانك شکێن هەبوو، بارەکانی تریشمان برنج و رۆن و قەندو جل وبەرگ و شتی تر بوون، زۆری نەخایاند گەیشتینە نزیك سەرا، من چووم بۆ بارەگای هێزی بارزانی‌یەکان، لە سەرا کە حەمەد ئاغای مێرگەسۆری و محەمەد قودسی لەوێ بوون، لەوانم پرسی کەوا ئێمە ئەبێ چی بکەین، وتیان بەرەو بۆکان بکەونە رێ، گەڕاینەوە لای کەروبارەکانمان و کەوتینە رێگا بەرەو شاری بۆکان، بەر لەوەی بگەینە بۆکان چەند قاچاخچیەکی خەڵکی پێنجوێنمان کەوتە بەر چاو لێمان پرسین حاڵی بۆکان چۆنە، وتیان ئێوە روو مەکەنە بۆکان چوونکە روتتان ئەکەنەوە وتیان ئێمەش قاچاخچی خەڵکی پێنجوێنی عێراقین، عەشایری دەوروبەری بۆکان رژاونەتە بۆکانەوەو ئێمەیان رووت کردۆتەوە، ئەوەکا ئێوەش رووت بکەنەوە رووەمەکەنە بۆکان، وتمان ئێمە هێزی بارزانین چەند

هەزار چەكدارى بارزانى وان لە دواوە ئەگەر ئەزانن كێ ئێوەى رووت كردۆتەوە وەرن لەگەڵماندا بەڵكو بتوانین بۆتان وەرگرینەوە چوونكە ئەوانە ناوێرن رێگا لە ئێمە بگرن بەلآم ئەیانوێرا لە تەكاماندا بگەرێنەوە، هەتاكو ئەو شوێنەی لووت و بزووت بە پێنجوینىیەكان گەیشتین توركە سەربازە ئازەرییەكان ئەوانەى لە قاراوا لە نزیكمانەوە ئەژیان ئەوانەمان هەر لەگەڵ دا بوون، پاشان ئەوانیش لە ئێمە دابڕان و بەلایەكى تردا بەرەو چارەنووسى رەشى خۆیان ملى رێگایان گرتوو لە ئێمە جیا بوونەوە ئێمەش كە هەموومان چەكدار بووین، چەكەكانمان بە دەستەوە گرت و خۆمان كرد بە شارى بۆكاندا شارەكە كش و مات بوو دوكان و بازاڕ داخرابوون ماڵەكان دەرگایان لەسەر خۆ داخستبوو ئەوانیش دیسان چاوەڕێی چارەنووسى رەشى خۆیان ئەكرد كە ئەبێ دوژمنى داگیركەر چۆنیان لەگەڵ بجوولێتەوە، چۆنیان لەگەڵ رەفتار ئەكا؟ ئەو دوژمنەی چەند ساڵێك بوو چارەی بەد فەساڵى لە گۆڕێدا ئەبوو كە هەر یەكە هێشتا شتى زۆرى لە كردەوە پیسەكانى دوژمنى لە یادا مابوو، لە شارى بۆكان بەرەو ئەو پردەی لە دەرەوەی شار دروست كرابوو ملمان ناو پەڕینەوە تازە رۆژ هەڵات بوو گوێدرێژەكان پێویستیان بە پشوودانێك هەبوو هەروەها ئێمەش بۆ ئەوەی هەم پشوو بدەین هەم ناشتا بكەین بارەكانمان لە گوێدرێژەكان كردەوەو خۆشمان دەستمان كرد بە نان خواردنى بەیانى هێنەمان زانى فڕۆكەی ئێران بە ئاسماندا كەوتنە گەڕان و

بەیاننامە بڵاو کردنەوە بەڵام فڕۆکە تەقەو دەستڕێژی نەدەکرد پاشان گوندڕێژەکانمان بار کردەوەو بەرەو مەهاباد کەوتینە ناژاوتن بۆ ئێوارە لامان دایە گوندێک علی ئاغا ناوێک کە ڕێشێکی سپی بەر دابووەوە پێشەوازی لە خەڵکەکە کرد، واتە لە بارزانی‌یەکان کە هەتا ئەهات ژمارەیان زۆرتر ئەبوو هەموومان بە چەکەوە دوای نان خواردن بۆ نووستن دابەش کراین بەسەر مزگەوت‌و هێندێ ماڵدا بەڵام هەر ئەو ئێوارەیە هێشتا بە تەواوی ڕۆژ تاریک نەبوو بوو، کە چەند تەقەیەک کرا سوارێک بە تیژی خەریکی هەڵهاتن بوو توانی خۆی قووتار بکا و هەڵهات ئەو سوارە نەگیەتە، تفەنگێکی فراندبوو دیارە دەستی دابووە پیاو خراپی لەو بازاڕ شێوایەدا. شەومان لەو گوندە ڕۆژ کردەوە بەیانی زوو بەرەو مەهاباد کەوتینە ڕۆیشتن، ئاسمان وورده وورده کرێوەی ئەکرد بەفر ئەباری ئەوە بۆ یەکەم جار بوو بەفرمان لێ بباری بە درێژایی ڕۆژ بە ڕێگەوە بووین، بۆ ئێوارە لە گوندێکی سەرەڕێدا لاماندا، شەوێکیشمان لەوێ بردە سەر ڕۆژی دوای بەر لە نیوەڕۆ گەیشتینە شاری مەهاباد بەڵام شار ئەو شارە خۆشەی جاران نەبوو پێشان لە ساو سێبەری کۆماری میللی کوردستاندا خەڵکی مەهاباد هەموو ڕووخۆش ئازادانە خەریکی کارو کاسابەتی خۆیان بوون، کەچی ئێستا خەڵکەکە چوونەتەوە قاوغ‌و قەپێلکی خۆیانەوە، هەموو کش‌و مات بازاڕ و دوکانەکان هەموو داخرابوون کەس لە ماڵ دەرنەدەچوو ، تاکە تاکەیەک نەبێ لە

پەناوە ناناوایەك یان كەبابچییەك دووكانەكەی كردۆتەوە ئیتر كەسانی تر بە سەركزی چوونەتەوە ماڵ و خزاونەتەوە كۆڵانەكانی خۆیانەوەو بە دڵە كوتێوە چاوە چاوی چارەنووسی رەشی خۆیان ئەكرد، كە ئەبێ دوژمنی داگیركەر جارێكی تر چۆن تۆڵەیان لێ بستێنێ ئەو دوژمنەی كردەوەو رەفتاری پێشوویان وەك تاپۆیەك (شەبەح) بە بەرچاوی خەیاڵیاندا ئەهات كە كەس چاوەڕوانی چاكەی لە دوژمنی نەئەكرد ئەیانزانی كە بە وێنەی نێچیر ئەكەونە چنگی دڕندانەی دوژمنی داگیركەر هەر چۆنێك بوو ئێمە دوكانێكی كەبابچیمان دۆزیەوە لەوێ نانمان خوارد ئەو چەند لادێیە كە بە بێگار لە گوندی قارلواوە هێنابوومان تاكو مەهاباد لەگەڵماندا مابوونەوە بەڵام كە حاڵ و ئەحواڵی مەهابادیان بە چاوی خۆیان دی، بە ناوی نان خواردنەوە دەرفەتیان هانی و گەڕانەوە بەڵام ئەو داماوانە گوندریژەكانیشیان بەجێ هێشت، ئیتر ئێمە بە ناچاری خۆمان بارەكانمان لە گوندریژەكان بەستەوەو بووین بە خاوەنیان تاكو شاری نەغەدە.

ووتووێژ لەگەڵ دەوڵەتی ئێران:

لە گوندێک لە گوندەکانی نێوان مەهاباد و نەغەدەدا، شێخ ئەحمەدی بارزانی برا گەورەی مەلا مستەفا ژمارەیەک لە گەورە پیاوانی ئەو ڕۆژەی بارزانییەکان کۆ ئەکاتەوەو پاش لێکدانەوەی باری ڕۆژ بڕیار ئەدەن لەگەڵ دەوڵەتی شاهنشاهیدا بکەونە گفتوگۆ بۆ ئەم نیازە وەفدێک بە سەرۆکایەتی مەلا مستەفا بارزانی پێک هات و ڕوویان کردە تاران ئیتر بارزانییەکان تا گەڕانەوەی ئەو وەفدە لە شاری نەغەدەو شاری شنۆ و دەشتی تەرگەوەڕو مەرگەوەڕو گوندەکانی ئەم ناوچەو هەرێمە کوردەوارییەدا بڵاو بوونەوە کاروباری بارزانییەکان لەلایەن شێخ ئەحمەدی برا گەورەی مەلا مستەفاوە ئەبرا بەڕێوە لە نەغەدەو گوندەکاندا نوێنەری ئەو هەبوو هەر کێروگرفتێک بهاتایەتە پێشەوە ئەوان چارەیان بۆ ئەدۆزیەوە، لەو ماوەیەدا لەسەر هەر بەرزاییەک قوللە بەرانبەر سوپای ئێران دروست کرا هەر کەسێک بە ڕێگاکان تێپەڕ بوایە و نەناسرایە تاکو نەیانزانیایە کێیەو بۆ کوێ ئەچێ نەیەتوانی هات و چۆ بکات بە تایبەتی ئەگەر چەکدار بوایە: بۆ ژیان و گوزەرانی بارزانییەکانی شارو دێهاتەکانیش ڕێکوپێکییەک

هەبوو لە شارێکی وەکو نەغەدە هەر چەند بارزانی‌یەک هەفتەی یەک دووجار گۆشتیان وەرئەگرت، هەروەها نانیش لە چەند نانەواخانەیەکی نەغەدە ئەدرا بە بارزانی‌یەکان، لەبەر ئەوەی شەکر کەم بوو چای دیشلەمە بە نوقڵ ئەخورایەوە، ئەو پێویستیانەی ژیان دابەش ئەکرا، بەسەر بارزانی‌یەکاندا بە خۆڕایی لەگەڵ ئەوەشدا برسێتی روو لە پەرەسەندن بوو بارزانی‌یەکان زۆر رقیان لەولنە بوو کە بە دزیەوە ئەچوون خواردنەوەیان ئەکڕی لەو ماڵە جوولەکانەی شەرابیان دروست ئەکرد هەر لەوێش ئەتووانرا شەراب خۆر دانیشێ و شەراب بخولتەوە، رۆژێکیان خەبەر دار بوو بە بارزانی‌یەکان بەوەی لە یەکێك لەو ماڵانە هەندێ سەرخۆش هەیە بارزانی‌یەك بە چەکەوە نێردرا کە بچێت هەر سەرخۆشێك لەوێن بیانگرێ و بیانبات سزا بدرێن، منیش بە دوای ئەو بارزانی‌یەی دانرابوو تاکو ئەم کارە جێبەجێ بکات رۆیشتم زۆری نەخایاند خۆی کرد بە یەکێ لەو ماڵانەدا کوڕێك بەناوی (سیدا) خەڵکی لای رەواندوزی عێراق بوو ئەو بوو بە داوەوەو هەر لە ژووری خواردنەوەکەدا دایە بەر شەقان و پاشان دایە پێش خۆی و گەیاندیە سەر قەلاتی نەغەدە (حەمەد ئاغای مێرگەسووری) کوڕەی دایە بەر دەمانچان و بریندار کرد بەلام سەیدا خۆی هاویشتە پاڵ سلێمان بەگ ناوێك، کە ئەویش ئاغایەکی کوردی عێراق بوو لەبەر خاتری ئەو نەبووایە نەیانکوشت، ئەم رووداوە رووداوێکی ترم بیر ئەخاتەوە کە کاتی خۆی لە قاراوای لای سەقز روویدا رۆژێك

جەلال امین کە بەگ پلەی مایۆری درابوویەو کرابوو بە ئامیری لقێک لە گوندی سەرچاوەدا دانەنیشت، بە میواندادی هاتبووە بۆ لای ئێمە مێوان بوو لای ئامیری لقی یەکەم کاک محەمەد صالحی ژاژڵەیی ئاغای قاراوا ناوی عبداللە ئاغا بوو، لە فەیزوللاّ بەگیەکانی دەوروبەری شاری سەقز بوو ئەو(عبداللە ئاغا)یە جەلال امین بەگی بۆ مێوانداری بانگ کردبوو، لەوێ ئارەقی خواردبووەوە کە لە ماڵی ئاغا دەرئەچن لەگەڵ برادەرێکیا کە سەرخۆش ئەبن‌و رۆیشتن‌و قسەکردنیان بارزانییەکان ووریا ئەکاتەوە کە ئەوانە سەرخۆشن، کاتێک هەموو بارزانییەکان زانیان ئەوانە سەرخۆشن بە نیازی کوشتنیانن ئەوانیش بە پەلە پرۆزێ خۆیان کرد بە بارەگای لقی یەکەمدا کە باڵەخانەیەکی بچووک بوو، بارزانییەکان ئابلوقەی شوێنەکەیان داو تاکو نەیەڵن دەرچن‌و خۆیان دەرباز کەن، کاک جەلال امین بەگ داوای لە من کرد کە فریای کەوم‌و بچم خەبەر بدەم بە بارەگای هێز لە (سەرا) منیش بۆ ئەوەی کارەساتێکی خوێناوی روونەدا، خۆم دزیەوەو بە پێ بەڵام بە گورجی‌و بە راکردن خۆم گەیاندە بارەگای هێز هێشتا (مستەفا خۆشناو) لەوێ مابوو بەوم ووت، تاکو فریا کەوێ بەڵام ئەو ووتی: من چیم پێ ئەکرێ با (حەمەد ئاغای مێرگەسووری) لە نوێژ بێتەوە بەڵکو ئەو چارەسەرێکیان بکات کە (حەمەدئاغا) لە نوێژ بۆوەو زانی بۆچی هاتووم کاتی نان خواردنی ئێوارە بوو بە گورجی نان خوراو بە سواری جێبێک زوو گەیشتە قاراوا منیش لەگەڵیا

گەڕامەوە، تاکو هاتنی حەمەدئاغا بارزانییەکان لە دەوروی باڵەخانەکە دوور نەکەوتبوونەوەو کاک محەممەد صالح ژاژڵەیی هەر ناوبژی ئەکردو لە بارزانییەکان ئەپاڕایەوە کە وازیا لێ بێنن، بەڵام کە حەمەدئاغایان دی بە گورجی ناچار بوون وازیان لێ هێنان هەروەها هەر لە قارلوا هێشتا من تازە بووم لەناو بارزانییەکاندا ڕۆژێکیان هاوین بوو ڕۆژەکەی زۆر گەرم بوو بە دەرپێیەکی درێژی کوردییەوە بەسەر ڕووتی چووم بۆ مزگەوتی گوندەکە، کە گەڕامەوە بارزانییەکان ناردیان بە دواما میرزاغا کە کرابوو بە سەرچڵو لەبەر ئازایەتی پلەی (کاپیتان)یان دابوویە ووتی: جارێکی تر ئەگەر بەسەری ڕووتی و بە تونی دەرپێی کوردی درێژ بچیت بۆ مزگەوت یان بەناو گوندا بسوڕێیتەوە ئەتکوژین، ئەم ڕووداوانەم کەلێکی تر ئەوە ئەگەیەنن کە بارزانییەکان زۆر دەربەست بە ئابڕووی خۆیان بوون هەرگیز نەیان ئەتوانی چاوپۆشی لە کەسێک بکەن لەکەی بە بارزانییەکانەوە ئەنا، لەناو کوردەواریدا لە هەموو لایەکدا پەیڕەوی لێ ئەکرێ هەروەها لەکاتی کۆماری میللی کوردستانیشدا تریاک کێشان قەدەغە بوو بەڵام هەرکە کۆماری میللی کوردستان و ئازربایجان ئەما تریاک کێشان وەکو جارانی لێهاتەوە لە نەغەدە بە چاوی خۆم دیومە لە عەجەمە تریاکییەکان لوولەی تریاکی بە دەستەوە گرتووەو ووتویە: (زیندەباد شاهنشاە)ئەمەشیان بۆیە ئەکرد چوونکە ئەیانزانی لەساو سێبەری ئەم جۆرە ڕژێمە بۆگەنانەدا ئەبێ ڕێگا بەرەڵاَ

ناکرێ، گەڵ میللەت دووچاری ئەو جۆرە ڕەوشتە چەوتانە بن، چوونکە میللەتی بەنگ کێش ئاگای لای چۆنیەتی ژیان و زیندەگی نامینێ، پیاوی تلیاکی هەموو ڕەوشتە چاکەکانی ناو کۆمەڵ پێشێل ئەکاو بە تەنگ هیچەوە نایەت.

گەڕانەوەی وەفدەکە:

گەڕانەوەی وەفدەکە لە تاران نزیکەی (40) ڕۆژی خایاند لەو ماوەیەدا گەلێك جار ئەترا بەسەر قوللەو نوختەکانی دوژمندا بەو نیازەی بتوانین بە خورتی پیاوانی وەفدەکە لە قورگی دوژمن دەربێنین چوونکە هەموو ئەمانزانی کە ئەوان لەبەر بەرژەوەندی ئێمە ڕوویان کردۆتە تاران ئەنجامی ئەو دەست وەشاندنە ناچار دوژمن ڕێگەیدا وەفدەکە بگەڕێتەوە یان وەکو ئەوترێ وەفدەکە دەستیان بە نیهاد خراپی دوژمن کردبوو خۆیان دزیبۆوەوەو گەیشتنەوە ناو ئێمە، ئیتر هەر چۆنێك بوو مەلا مستەفا گەڕایەوە ئەگەرچی هەتاکو ئێستاش بە تەواوەتی نازانم و بە نووسین نەمدیوە کە بە ڕاستی دوژمن ووتووێژی چی لەگەڵدا کردوون، بەڵام ئەوەی بە بیستن بیستبووم ئەوە بوو کە بە وەفدەکە ووترابوو کە ئەگەر بێت و چەك دانێین ئەوا

دەوڵەتی شاهنشاهی ئێران لێمان خۆش ئەبێ و داڵدەمان ئەدات لە ناوچەیەکی وەکو هەمەدان زەویمان بداتێ و خەریکی کشتوکاڵ بین و ژمارەیەک لە گەورە پیاوانی بارزانییەکانیش لە تاران دەستبەسەر دانیشن، ئەگەر ئەم مەرجە قبوڵ نەکەین ئێران لێمان گەڕێ تاکو زستان بەسەر ئەچێ و ئەو کاتە خاکی ئێران بەجێ بێڵن و بگەڕێنەوە بۆ عێراق، دیسان وەکو ئەوترا (مەلا مستەفا) لە وەڵامدا وتبووی: من نوێنەری بارزانییەکانم ئێمە عەشیرەتێکین سەرۆکمان شێخ ئەحمەدی بارزانییە، ئەبێ بگەڕێمەوە لەگەڵ وەفدەکە هەرچییەک وترا وە بیخەمە بەردەمی شێخ ئەحمەدو بارزانییەکان، ئەگەر قایل بوون بە مانەوەمان لە ئێران ئەوا چەک دائەنێین ئەگەر قایلیش نەبوون ئەوا بەهار روو ئەکەینەوە خاکی عێراق، ئەگینا هەرچییەک ئێمە لێرە پەسندی بکەین لەوانەیە ئەوان هەڵیوەشێننەوە ئیتر بەم جۆرە خۆیان قووتار کردبوو، لەو داوەی دوژمن و توانیان بگەڕێنەوە لامان.

ڕووداوێکی خوێناوی:

عەشیرەتێك لە عەشیرەتە کوردەکانی ئەو ناوچەیەی بە دەست بارزانی یەکانەوە مابوەوە ئەو عەشیرەتە بوو بە دوو بەرەوە بەرەیەکیان دۆستو لایەنگری بارزانی یەکان بوون بەرەی دووەمیان حەزیان بە نۆکەری و خۆ بەستنەوە بە ئێرانەوە ئەوانەی دوژمنایەتی بارزانی یەکانیان ئەکرد بە دزیەوە لە گوندێك لە گوندەکانی خۆیاندا خەریکی بەستنی کۆڕێك بوون بۆ راوو تەگبیر کردن بۆ پەلامار دانی ئەو بارزانی یانەی لە ناوچەی ئەواندا ئەژیان، بەرەی دووەم کە سەر بە برا بارزانی یەکان بوونو ئاگایان لە جموجۆڵی ئەوان بوو مەلا مستەفایان لە رۆژی کۆبونەوەی ئەو ئاغایانە ئاگادار کردبوو، مەلا مستەفاش کە کاتو شوێنی کۆبونەوەی ئەو ئاغا خۆفرۆشانەی زانیبوو بە ژمارەیەك بارزانی دەوری گوندەکە ئابلوقە ئەدەنو پاشان دوو قارەمانی بارزانی لەناکاو خۆیان ئەکەن بە ژووری ئاغا ناپاکەکاندا لە گەرمەی ووتوێژیاندا ئەبن کە دوو چەتەولی چاوقایمی سەرسەختی بارزانی ئەبینن وا وەکو دێو لەبەردەمیاندا قووت بوونەتەوە، هەموو ئەحەپەسێن بە تایبەتی کە یەکێك لە بارزانی یەکان کە ناوی میرزا ئاغا رەشید بوو، بە توندی ئەنەڕێنێ بەسەریانداو ئەڵێت: بە ئەمری

مەلا مستەفای بارزانی ئەبێ هەر هەمووتان هەر ئێستا چەک دانێن و خۆتان بدەن بە دەستەوە ئەوان کە بە خەیاڵی کەسیاندا نەهاتبوو کە نەتەوەی کورد پیاوی وا ئازاو دلێری هەیە، تە لە شێر کۆ ناکاتەوە، قەڵەمی دەست و ئەژنۆیان ئەشکێ کەسیان ئاوڕێ زمان هەڵبێنێتەوە تەنیا کوڕە ئاغایەکەیان ئەبێ ئەڵێ چما ئێمە ژنین چەک دانێین؟ میرزا ئاغا کە فەرمانی پێ درابوو کە خۆی سەرپشکە چۆنیان لەگەڵ ئەجولێتەوە بەبێ سێ و دوو بەو ئۆتۆماتیکەکەی بە دەستیەوە ئەبێ کە سێ و دوو فیشەکی تیا ئەبێ دەسترێژیان لێ ئەکاو تاقیان دەرناچن تەنانەت دایکی یەکێک لە کوڕە ئاغاکان کە ژوورەکەی بەسەر دیوەخانەکەدا ئەبێ و دەرگایان لە نێولندا ئەبێ ئەویش کە کوڕەکەی لەناو ئەو ئاغایانەدا ئەبێ و بە گوللەی میرزا ئاغاوە ئەبێ و تەنیا خزمەتچییەکی ئاغاکان کە چاو قاوەیان بۆ دائەنێ ئەو خەنجەرێکی لەبەر پشتێندا ئەبێ دێتە دەست و خەنجەرێک لە رانی میرزا ئاغا ئەدا، بۆیە ناچار ئەبن ئەویش هەر لەوێدا بکوژن، دوای ئەو کارەساتە خوێناییە هەرچی چەک و دووربین و ئەسپ و کەل و پەل و هەرچی بەکاری شەڕ بهاتایە هەموویان لەو گوندانەی سەر بەو ئاغایانەبوو داگیر کردو لەسەر فەرمانی مەلا مستەفا ئەو گوندانە چۆڵ کران دەوڵەتی ئێرانیش ئەو ڕووداوەی کرد بە بیانوو کەوتە جموجۆڵی سەربازی لە دژی هێزە بارزانییەکان.

چۆڵ کردنی نەغەدە:

دوای ئەم رووداوە خوێناویە شاری نەغەدەش کە لە لایەکەوە نزیک بوو لەو ناوچەیەی کە بارزانی‌یەکان خۆیان چۆلیان کرد، و بەوەی نەغەدە کەوتۆتە دەشتاییەوە بەرگری لە نەغەدە زۆر ئەکەوت لەسەر بارزانی‌یەکان بە تایبەتی کە هێزێکی گەورەی دژ بە کورد لە قەرەپەپاغ ئە تورکی ئازەرین بۆ پیاو خراپی دەربارەی کورد سەریان پێوە نەبوو، بۆیە بە ناچاری بەبێ شەڕ بەرگری بەجێمان هێشت، باری گوێدرێژێک کتێب و پەرتووک هەبوو ئامان لە یەکێ لەو گوێدرێژانەی کاتی خۆی لە قاراوا هێنابوومان و لامان مابوونەوە بە باری ئەو گوێدرێژە کتێبەکانمان برد بۆ شاری شنۆ بردمان دامانە دەست (خەیروالله عبدالکریم)شەویش هەر لە ماڵی ئەو نووستین، لە خوارەوە سەر تەنورێکیان هەبوو لەو سەر تەنورە رۆژمان کردەوە، ئیتر وورە وورە ئەو بارزانی‌یانەی لە نەغەدە مابون نەغەدەیان بەجێ هێشت، و روویان ئەکردە شاری شنۆ.

کێشەیەکی چل ڕۆژی:

سوپای ئێران کەوتە گەمارۆدانی ئەو ناوچانەی کە بە دەستی بارزانییەکانەوە مابوو، بۆ ئەم کارە جگە لە هەموو سوپای ئێران هەرچی قەرەپەپاغ هەبوو لەگەڵ ژمارەیەکی زۆر لە ئاغایانی کورد و ئازەری شان بە شانی ئەو سوپا گەورەیەی ئێران کە بە گەلەکۆمەکی ئەمیان ویست قرمان بکەن، ئەوانە هەموو کۆکرابوونەوە بۆ هێرش بردن و پەلاماری ناوچەکانی سەر بە بارزانییەکان، ئەگەرچی بارزانییەکان تۆپیان هەبوو چەکێکی باشیش لە شانی بارزانییەکان دا بوو، کە کاتی خۆی لە کۆماری ئازربایجانی ئێران وەریان گرتبوو یان لە کێشەو شەڕەکاندا دەستیان کەوتبوو لەگەڵ ئەوەشدا لەچاو چەک‌وکەرەسەی سوپای ئێراندا جێگای بەراورد نەبوون. بەڵام ئەوەی کورد و بارزانییەکان هەیان بوو ئێرانیەکان نەیان بوو، ئەو ئیمانە توندو مەحکەمە بوو کە بە چەند بارزانییەك ئەتوانرا گوردانێك ڕاو بنێنن و بیان گرن، کەچی بۆ دەرمانیش ئەو هەموو هێزەی ئێران نەیتوانی بارزانیەکیش بە دیل بگرنت.

بارزانی‌یەکان زۆر مل کەچی گەورەی خۆیان بوون هەرگیز سەر کێشی و هەڵگەڕانەوە و لاساری و فەرمان شکاندنیان لەناودا نەبوو، هەروەها بارزانی‌یەکان هەرگیز لەگەڵ دیلە ئێرانیەکاندا دڵرەق نەبوون رێگە نەدەدرا جنێو بە دیل بدرێت یان بکوژرێت، دیسان بارزانی‌یەکان زۆر جەنگاوەرو ئازاو دلێر بوون، ئازایەتی لەناویاندا هەر بۆ چەند کەسێك نەبوو، بەڵکو ئەو گیانی ئازایەتیە هەموویانی گرتبووەوە بەڵام تاکەی وا هەڵکەوتبوون کە نەك هەر ئازاو دلێر بوون و بەس بەڵکو بە راستی قارەمان و پاڵەوان بوون لە مەرگ و مردن سڵیان نەدەکردەوە شارەزاییەکی زۆریشیان هەبوو دەربارەی هونەری جەنگ بۆیە لە کێشەو شەڕ و بەیەکدا دانا لەگەڵ دوژمن زۆر بە دەگمەن بریندار ئەبوون لەوەش کەمتر ئەکوژران، سەد بارزانی بە ئاسانی ئەیانتوانی لە رووی چەند هەزار سەربازی ئێرانی‌دا بجەنگێن و تێکیشیان بشکێنن.

بارکرانی ماڵو منداڵ:

ئەوەی پشتی بارزانییەکانی شکاندبوو ماڵو منداڵ بوو، واتە ژنو منداڵەکانیان بۆ ئەوەی نەکەونە بەر دەستی ئێرانییەکان لە گەرمەی شەڕەکاندا زۆرێکی پیاوە چەکدارەکان بە دیار ژنو منداڵەکانیانەوە ئەمانەوە لەم دێ ئەیانگواستەوە بۆ ئەو دێ لەملا ئەبران بۆ ئەولا، بۆیە هەروەکو جەنگاوەرەکان بە دیل نەدەگیران ، رێگە نەدەدرا دوژمن بتوانێ ماڵو منداڵی بارزانییەکان بە دیل بگرێت، بۆیە هەر خێزانێکی بارزانی ئەگەر دوو پیاوی شەڕکەریان هەبووایە هەمیشە یەکێکیان لەگەڵ ماڵو منداڵی خۆیدا ئەمایەوە، بە نیازی ئەوەی لە تەنگانەدا بۆ گواستنەوەیان فریایان بکەوێ، تاکو ئەندامی ئەو خێزانە ژن بێ یان منداڵ بێ چەواشە نەبێ و مەترسی بە جێمانو گرتن سەریان لێ نەشێوێنێت، بۆیە هەمیشە بەشی هەرە زۆری جەنگاوەرە بارزانییەکان بە دیار خێزانەکانیانەوە ئەمانەوەو بەم جۆرە ژمارەی جەنگاوەرەکانی رووبەرووی سوپای ئێران زۆر کەم ئەبوونەوە.

ژمارەی هەموو بارزانی‌یەکان و ئەوانەی لە دەوری ئەوان کۆ بووبوونەوە نزیکەی(20.000)کەس بوون بەڵام ژمارەی هەموو جەنگاوەران لە (4.000)کەس تێنەدەپەڕی، لەو چوار هەزارش تەنیا نیوەی لە شەڕەکاندا ئەیانتووانی بەشداری بکەن.لەو (20.000)ە نزیکەی (400)کەسێکی کوردی عێراقی بوون ژمارەیەکی کەم کوردی ئێرانیشیان لە تەکدا بوو هەروەها نزیکەی دە کەسێکیش ئازەری فارس هەبوون، چەند کوردێکی سوریەش تاکو ئەو رۆژانەش هەر لە ریزی جەنگاوەرە بارزانی‌یەکان دا بوون، فارس و ئازەرییەکان بە زۆری ئەفسەری سوپای ئێران بوون، بۆیان نەکرابوو خۆیان بگەیینە شورەوی لە کاتی شکانی سوپای ئازربایجانی ئێران دا لەوانە یەکێکیان ناوی (تەفرشیان)بوو یەکێکی تریان ناوی (مەحمود) بوو(تەفرەشیان)فارس بوو بڕیاری دابوو خۆی نەدات بە دەست سوپای ئێرانەوە کرابوو بە تۆپچی لەسەر یەکێ لە تۆپەکانمان، مەحمودیش لێپرسراوی ئەو چەند ئێسترانە بوو، کە ئامادە کرابوون بۆ گواستنەوەی تۆپەکە، بە پارچە پارچە کراوی منو چەند کەسانێکی‌تر بۆ یارمەتیدەری ئەو دووانە بووین، لە هەر لایەك پێویستی بکردایە بە گورجی تۆپەکەمان لەو ئێسترانە بار و ئەکردو لە کات و شوێنی لەباردا بەرانبەر بە دوژمن دامان ئەبەست.

کێشەی سەر گردی نەلۆس:

من و هەڤاڵێکم بەناوی (محەمەد عەلی کوردی) خەڵکی سلێمانی بوو هەردووکمان یارمەتی (تەفرەشیان)مان ئەدا (محەمەد عەلی کوردی) فارسی و تورکیشی ئەزانی شەو لە گوندی خنخنە نووستین، بەیانی بەر لە هەتاو کەوتن لەگوندی خنخنە دەرچووبووین، چوینە سەر کانیەك بۆ ئاو خواردنەوە، دەستەوارەیەکی گەورە نان و پەنیرمان لەسەر کانیەکە دۆزیەوە بردمان لەگەڵ برادەرەکانی ترماندا نانی بەیانیمان خوارد، هەواڵ بە تەفرەشیان گەیشت کە بە گورجی تۆپەکە بار کات و بیگەیەنێتە بەرانبەر گوندی نەلۆس.

پاش نان خواردن بە گورجی تۆپەکەمان بە پارچەکراوی لە ئێسترەکان دابەست و ملی ڕێگامان گرت، تومەز لە گردی نەلۆس (گوردانێك) سەربازی ئێرانی ئابلۆقە درابوون، بارزانییەکان ڕێگای هاتنە خوارەوەیان لێ گرتبوون، ئەیان ئەتوانی لە ئاوی گوندی نەلۆس کەڵك وەرگرن،بۆیە بە تێنوێتی مابوونەوە ئەبوایە ئێمە بە تۆپەکەمان دە گوللە تۆپیان پێوە

ساڵێکە بوو کەوە..

بنێـین و پاشـان بارزانی‌یـەکانی دەوروبـەری گردەکـە هـێرش بەرنـە سـەریان،بـەر لـە نیـوەڕۆ تۆپەکـە گەیەنرایـە گونـدی سـەبزە، لەپشـت بەرزاییەکـەوە پارچـە تۆپـەکانمان لەئێسـترەکان کـردەوەو دامـان بەسـتو رووەمـان کـردە گـردی نـەلۆس((تەفرەشـیان)) لەسـەر بەرزاییەکـەی پێـش تۆپەکـە دووربینـی تۆپەکـەی لەسـەر سـێپاکەی دانـاو کەوتـە ئـەندازە وەرگرتـن،پاشـان فـەرمانی تـۆپ ئـاگردانی دا بـەوەی هێشـتا فـێری کـوردی نـەببوو هـەر لەسـەر شـێوەی سـوپای ئـێران ئـەیووت: ئاتـەش، کەووشـەیەکی تورکیـە بـەڵام فارسـەکانیش بـەکاری دێنـن. دوای تـەواو بوونـی تـەقاندنی دە گوللـە تـۆپ، بەرانبـەر ئـەو گـردەی سـەربازە ئێرانیـەکان خۆیـان تیـادا شـاردبوویووە، بـەدووربینی تۆپەکـە بـەوەی زۆر لێیـان نزیـك بوویـن، ئـەوەندەی تـری نزیـك ئەکردنـەوە هـەروەکو لەبـەردەمماندا بـن، حـاڵو ئـەحواڵی ئـەوانمان ئـەبینی،کـە چـۆن ئێسـتری تـۆپ لەوناوانـەدا بەلەسە بـوون،و لـە ترسـی گرمـەی تـۆپ هـەڵدێن.چـەند کەسـێکمان بـە تەفرەشـیانمان ووت: ئەمانـەن بەشـداری بکـەین لـە هـێرش بردنـدا بـۆ سـەر گردەکـە ئـیزنی چوونـی دایـن، ئیـتر ملمـان نـاو لەتـەنکاوی ئـاوی گـاەر پەڕینـەوەو زۆری نـەخایاند تەقـە کـردن نـەماوخۆیاندا بەدەسـتەوە، لـەو کاتـەدا کـە بـە گردەکـەدا هەڵدەگـەڕاین، لاوێکـی بـارزانی کـە گوللـە لـە ناوچـەوانی دابـوو،بەسـەر برینەکـەیدا کـەوتبوو، کوژرابـوو. کـە گەیشـتینە سـەر گردەکـە چـی ببینـین، هـەر سـەربازو ئەفسـەری ئـێرانی بـوون بەسـەر یـەکدا کـەوتبوون ژمارەیـەکیش برینـدار بـوون، لـەناو

کوژراوەکاندا سەرگوردەکەیان کە ناوی سەرگورد(کلاشی)بوو ساچمەی گوللە تۆپ ژێر چەناگەی هەڵتەکاندبوو، بە حاڵ گیانەسۆنەیەکی تیا مابوو (مەحمود) ئەوئەنسەرە ئازەرییەی ئێسترەکان بەو سەرپێردرابوو دەمانچەیەکی هەبوو بۆ ئەوەی لە ئازارو ناڵەناڵ رزگاری بکا، گوللەیەکی نا بە کەللەیداو کوشتی، ئێسترێکی بریندار لنگەفرتێی بوو لەناو ئازار لەقەی دەکێشا بەسەر سەرگورد کلاشیدا ئەو سەرگوردە نەگبەتەش هەر کورد بوو، خەڵکی کرماشان بوو لە نەگبەتی کورد هاتبوو بۆ دوژمن کورد بکوژێ. لە هەموو شت سەیرتر ئەوەبوو سەربازە دیلەکان کە ئەچوون بیانگرین، و کۆیان بکەینەوە هەرکە لێیان نزیک ئەبووینەوە هەڵئەهاتن، هەر چۆنێک بوو بەوەی ئەوانیش زۆریان کوردی کرماشانی بوون، لێمان پرسین کە بۆ هەڵدێن لە وەڵامدا ئەیانووت: ئێوە کوردی بارزانین پیاوخۆرن ئێمە پێمان ووتراوە کە خۆمان نەدەین بە دەستانەوە ئەوەکا بمان خۆن، تێگەیشتن درۆیە ئێمە پیاوخۆر نین بە ئاسانی ئەوەی نەکوژرابوو یان برینەکەی سەخت نەبوو، ژمارەیان سەد کەس زیاتر بوو هەموویانمان رێز کرد، داوامان لە خۆیان کرد، کە بچنە ژێر باڵی بریندارەکانیانەوە لە کاتی هێنانە خوارەوەیاندا بۆ گوندی نەڵۆس چەکو جبەخانەو کەرەسەیەکی زۆری سەربازیمان دەست کەوت، لەناو چەکەکاندا دوو تۆپ و چەند رەشاشی گەورە (مسلسل سنگین) هەبوون، کە بە ئێستر نەبوایە

نەدەگوێزرانەوە هەروەها چەن جیهازی لاسلکی و دووربین و شتی تری بەکەڵک مـن(مسلسل)ێکی سەبك کە لەسەر سێپا دادەنرێت کەمێك لە تفەنگ گرانترە ئەو مسلسەلە و بوقێکی سەربازی (شەیپور) بۆ یاری کردن لەگەڵ خۆمدا هێنابوومەوە، بە چوار کەس دیلەکانمان پێش خۆمان دان و لە کردی ئەلۆس هێنامانە خوارەوە بریندارەکانمان ناردنە مزگەوتی گوندەکە و ئەوانی تریش پاش ئەوەی ناویان خواردەوە و کەمێك بووژانەوە بە چوار کەس هەر چوار لامان لێگرتن و دەمەو ئێوارە گەیشتینە شنۆ، دیلەکان برانە مزگەوتەکانی شنۆ، ئەوە بوو دیلەکان ئەیانووت وایان بردۆتە مێشکی ئێمەوە کە بارزانی یەکان پیاوخۆرن، دیارە سوپای ئێران کە بەرانبەر پێشمەرگەکانی دلاوەری کورد وەمیان بەردابوو بە خورتی هێنرا بوون بۆ شەڕ لە شەڕیشدا خۆیان نەدەگرت هەڵئەهاتن جا بۆ ئەوەی خۆیان نەدەن بە دەستەوە پەنایان بردبووە بەر ئەم درۆو دەلەسانە کە گوایە کورد بە تایبەتی بارزانی یەکان پیاوخۆرن، دیارە دوژمنانی گەلی کورد هیچ کاتێ لەو نارو ناتۆرانە بەولاوە ناتوونا راستی خەبات و تێکۆشانی گەلی کورد لە پێناوی مافە خورلوەکانیدا بسەلمێنن هەمیشە دوژمنانی کورد پڕوپاگەندەی پڕوپوچیان لە دژ کورد کردووە، بۆ پێشێل کردنی مافی ڕەوای خۆی لە هەڵبژاردنی ژیانی سەرفرازی و ئازادی نیشتمانیدا.

کێشەو شەڕی دەربەند:

دەربەند شوێنێکە ئەکەوێتە نێوان نەغەدەو شنۆوە کاتێ خۆی شاری نەغەدە بەبێ شەڕ کردن چۆڵ کرابوو، ئەو شارە دوای چۆڵ کردنی کرابووە بنکەو شوێنی جموجۆڵی سوپای ئێران، کە نیازی گلاوی ئەوە بوو، بە گەلەکۆمەکێ قڕمان بکا، کەمو زۆرێک هەواڵی ئەو جموجۆڵەی دوژمن ئەگەیشتە لامان، بەوەی سوپایەکی گەلێک زۆری ئێران و هەروەها هێزی چەکداری قەرەپەپاغ و لەگەڵ هێزی ئاغا خۆفرۆشەکانی کوردی ئەو ناوەدا، ئەو هەموو هێزانە دانرابوون کە بە پشتیوانی تۆپ و تانکو فڕۆکە هێرش بکەنە سەرمان لە بەرانبەر ئەو هەموو هێزانەدا کە لە (20.000) تێپەڕی ئەکرد، نزیکەی (300)چەکداری بارزانی لە ئارادا بوون بۆ چاوشکاندنی چاوی دوژمن دەستپێشکەری کرا، لە جیاتی ئەوەی چاوەڕوانی ئەوە بین دوژمن هێرش بکاتە سەرمان بڕیار درا کە بارزانییەکان هێرش بەرنە سەر دوژمن لە شیرین خەوی دوژمندا درا بەسەر ئەو هەموو سەربازو ئەو هەموو چەکدارە قەرەپەپاغو ئەو هەموو خۆفرۆشانەدا. ئەگەر لە بەرزایی سەر دەربەندەوە سەیرت بکردایە چیت ئەبینی؟! ئەوە هەر سەربازی تێکشکاوی سوپای ئێران بوو لەگەڵ قەرەپەپاغو ئاغا خۆفرۆشی کورد بوو کون نەبوو خۆیانی تیا بشارنەوە، شێرو پڵنگی بارزانی دوایان کەوتبوون بە ئارەزووی خۆیان نیشانیان لێ ئەگرتن و یەک بە

دوای یەکدا ساردیان ئەکردنەوە بۆ کەسێکیان هەبوو بتوانێ ئاور لە پشتی خۆی بداتەوە تاکو نیوەڕۆ دوژمن هەر هەڵئەهاتو بارزانی‌یەکان ڕاوە دوویان ئەنان ، بەلأم لە دوای نیوەڕۆوە دوژمن توانی تانکەکانی بخاتە پێشەوە و بکەوێتە هێرش بردن بەلأم ئەم جارە بە پێچەوانەی دوژمن بارزانی‌یەکان زۆر بە ڕێکوپێکی بێ شڵەژان بەدەم شەڕەوە پاشەکشەیان ئەکرد، هەر لەو هێرشەی دوژمندا قارەمانێکی ڕاستەقینەی کورد بەناوی حەسەنی سکۆ کە تەمەنی لە پەنجا ساڵ تێپەڕی کردبوو ڕوو بە ڕووی تانکی ڕائەوەستێ چاند فیشەکی تانک بڕ کە سەری فیشەکەکان میلێکی سووری پێوە بوو، ئەو فیشەکانە ئەگرێتە ئەو تانکەی تەواوێك لێی نزیك بۆتەوە بەلأم یان فیشەکەکان کار لە تانك ناکات یان بەر تانکەکە ناکەون تانکەکە هەتا دێت لێی نزیك ئەبێتەوە، بۆمبێکی تانك شکێنیش بەقەدیەوە ئەبێ، ئەویش ئەگرێتە تانکەکە ئەویش تانکەکە ناشکێنێ بەلأم حەسەنی سکۆ هەر گیز لە شەڕدا پشتی نەکردبوەوە دوژمن بۆ هەڵهاتن لای ئەنگو شووڕەیی ئەبێ هەڵبێ ناکاتە نامەردی خۆی ئەهاوێژێتە بن تانکەکەو تانکەکە بەسەریا ئەچێت‌و ئەیشێلێ ئەو قارەمانە بەو جۆرە خۆی کردە قوربانی لە پێناوی ئازادی‌و سەرفرازی کورد داو پشتی نەکردە دوژمن‌و ڕێگای هەڵهاتنی نەگرتە بەر.

لە ماوەی ئەو شەڕە گەورەیەدا فڕۆکە لە سەرەوە و تۆپ لە هەموو لایەکەوە ناوچەکەیان بۆمبا باران ئەکرد، بە تایبەتی ئەو

گوندانەی نزیك بە دەربەند بوون بە دیوی شاری شنۆدا، ئێمە کە لەسەر یەکێ لە تۆپەکانمان بەردەستیمان ئەکرد، ئێسترەکانمان لە گوندێکی تر بە دیوی لای شنۆدا بەجێهێشت بوو بۆیە بۆ ئەوەی تۆپەکە نەکەوێتە دەست دوژمن ناچار بووین پارچە پارچەمان کردوو خستمانە ناو داشقەیەکەوە، داشقە جۆرە عەرەبانەیەکە گا رای ئەکێشێ من و برایەکی بارزانی ئەبوایە ئەو داشقەیە بگەیەنینە ئەو گوندەی ئێسترەکانی لێیە نزر لە شوێنی تۆپەکە دوور نەکەوتبووینەوە کە فرۆکەیەك چەند بۆمبێکی فڕێ دایە خوارێ بەلأم زیانێکی نەگەیاند داشقەکەمان کەمێك دوور خستبوەوە کە تازە ئێرانیەکان کەیشتبوونە سەر بەرزایی دەربەندەکە ئێمەیان ئەبینی، سەربازە ئێرانیەکان تازە خەریکی خۆ ساز کردن بوون، کەمێکیان لێ دوور کەوتبووینەوە بەلأم هێشتا لەبەر مەودای تیری ئەواندا بووین پاش دامەزراندنی خۆیان تەنیا نیشانێك کە لە تەختایی بەردەمیاندا هەبوایە هەر ئێمە بووین هەردووکمان بە داشقەکەمانەوە کە سەرەکەیمان داپۆشیبوو ئەگەر بە دووربین سەیریان بکردینایە ئەوە بە تەواوی ئەیانتووانی هەنگاوەکانیشمان بژمێرن، زۆری نەخایاند کراین بە نیشان و گوللە بە ئاسانی بەردەم و ئەملاو ئەولای شی ئەکردینەوەو زەویەکەی ئەملاو ئەولای هەڵئەکۆڵی بەلأم خوا کردی هیچ کامێکمان بریندار نەبووین هەروەها فرۆکەش جار جارە وەك دالأش خۆی ئەدا بەسەرمانداو گوللە بارانی ئەکردین دیسان

خـوا هــەرتووکمانی پاراســت لەگــەڵ بــرادەرە بارزانیەکــەمدا وامــان بــە چــاك زانـــی یـــەکێکمان بــە دیــار داشــقەکەوە بمێنێتــەوەو بــە کــاوخۆی بینــازۆیژو ئــەویترمان زوو خــۆی بگەیەنێتــە لای ئــەو برادەرانــەی ئێسترەکانیان لا بــوو، بــۆ ئــەم کــارە بــە گورجــی مــن خــۆم گــەیاندە گوندەکــەی بــەرەممان و برادەرانــی ئــەویش چاپوکانــە خۆیــان گــەیاندە تۆپەکــەو ئێسترەکانیشیان لــە تــەك خۆیــاندا بــردوو تۆپەکــە لــە گرتــن قووتــار کــران، ئەگــەر ســەربازەکانی ســەر بــەرزایی نەریــەند وورەیــان نیــو ئــەوەندەی بارزانییــەکان بوایــەو بهاتنایەتــە خــوارێ بــە ئاســانی تۆپەکــەیان لــەناو داشــقەکەدا ئــەگرت و ئێمەشــیان ئەکوشــت، بــەڵام ئــەوان کــەی ئــەو جــۆرە پیاوانــە بــوون خۆیــان لــەو بــوارە بــدەن، بۆیــە ئــەو ســوپا گەورەیــەی ئــێران دۆش داما بوو بە دەست بارزانییەکانـەوە بە تایبـەتی لـە کـاتی هـێرش و هەڵمــەتی مەردانــەی بارزانییــەکاندا کــە قەیســەریان لێ ئــەبوو کوونــە مشــەو کونــە مشکیشــیان لێ ئــەبوو بــە قەیســەری بــۆ خــۆ شــاردنەوەو بــۆ هەڵــهاتن هــەر لــەو رۆژانــەدا بــوو ئەفســەرێکی دیلــی ئــێرانی کــە ئەفســەری تــۆپ بــوو هێــنرابوو مێنــدێ پرســیاریان لێ ئــەکرد دەربــارەی تۆپێــك کــە کــاتی خــۆی لــە گــردی ئــەلۆس گــیرابوو، ئەفســەرە کــوردە عێراقیــەکان هــەندێ شــتی هونــەری هــەبوو نــەیان ئــەزانی بــەوەی تۆپەکــە ئــەلمانی بــوو ئــەو تۆپانــەی بــە دەســت سوپای ئـەو کاتـەی عێراقـەوە بوو ئینگلیزی بوون.
کـابرای ئەفسـەری ئـێرانیش نەینەویسـت شـتێکیان حـاڵی بکـاو بـە ناپـاکی دانـەنان، هـەر لـەو کاتانـەدا بـوو لـەئاکاو فرۆکـەی ئـێرانی

خۆیـان گـەیانده سـەر شـاری شـنۆ چـەند بۆمبایـەکیان فـڕی دایـە نـاو شـاری شـنۆوە، زیـانێك کـە دابـووی بریـنـدار بوونـی ئەسـپێك بـوو لـە ترسـانا بطەسـە بووبـوو بـە کۆلانـەکانی شـنۆدا بـە هـەزار شـەرە شـەق گرتیانـەوە هـەروەها شوشـەی پەنجـەرەی گـەلێك لـە مـالآنی ووردو خـاش کـرد، هـەر لـەو رۆژانـەدا بـوو فڕۆکـە بـە گـەرمی بەسـەر شـاری شـنۆوە هـەروەها بەسـەر هـەموو گوندەکـاندا ئەگـەڕاو بەیاننامـەی بـلاو ئـەکردەوە لـەو بەیانانـەدا هـەواڵی لـە سـێدارە دانـی خـوا لێخۆشـبووان (شـەهیدانی رێگـای ئـازادی کوردسـتان قـازی محەمـەدو محەمـەد حوسـێن خـانی سـەیفی قـازی و سـەدری قـازی یـان ئـەدا بـە گوێـی گـەلی کـورد دا بـۆ چـاو ترسـاندنی رۆڵـەکانی تـاکو بـە دوای رێگـای ئـازادی خۆیـانو بـە ختـەوەری گەلەکـەیاندا وێـڵ نـەبن و هەمیشـە بـە دیلیـەتی و کۆیلـەیی بمێننـەوە پاشـان لـە دوای شـەڕو کێشـەیەکی خوێنـاوی لـە نێـوان کـورد و ئـێران دا، چـەکدارەکانی بارزانی‌یـەکان ناچـار بـوون لـە شـاری شـنۆش پاشەکشـە بکـەن، لـە کـاتی دەرچـوونو بەجێهێشـتنی شـاری شـنۆدا ئێرانیـەکان لـە دوورەوە شـاری شنۆیان دابـووە بـەر گوللـە و تۆپـان، ئـا ئـاوا سوپای ئێران توانـی هێزەکـانی بـارزانی ناچـار بکـا روو بکەنـە گـەلی گـاندر، لەسـەر سـنووری سـێ دەوڵەتـە داگیرکـەرەکانی کوردسـتان جـارێکی تریـش بـارودۆخ بـۆ دوژمنـانی کـورد وەکـو خـۆی لێهاتـەوەو کوردسـتان بـە پارچـە پارچـەیی خـۆی کەتـەوە دەست دوژمنـانی.

گەلی گادەر و زیانی بارزانییەکان:

ئەگـەرچی بـەهاری سـاڵی 1947ی زایینی دەستی پێکردبوو بەڵام لە گەلی گادەر هێشتا هەر زستان بوو ئەو 20.000 بیست هەزار بارزانییەی کە نە نوێن و پێخەفیان هەبوو نە جلوبەرگی تەواویان لەبەردا بوو نە خواردن و خواردنەوەشیان هەبوو ئەوانە بە گەورەو بچووکەوە بە پیاو و ژنەوە بە پیرو منداڵەوە وەک یەک برسی و رووت و رەجاڵ لەسەر ئەرزی تەڕ شەوو رۆژیان لەبەر ئەو سەرمایە لەو گۆڕەدا ئەبردە سەر بەوەی ناو گەلی گادەر دارو دارستانیش نیە، بۆیە ئەگەر ئاگریشیان بکردیاتەوە بە زۆری لە چیلکەو پارچە داری ورد بوو زۆر رۆژ هەبوو پیاوێك یان ژنێك یان منداڵێك نانێکی بە دەست نەکەوتووە بیخوا هەشبووە لە برساندا وە لە سەرماندا رەق هەڵاتووەو رەق بۆتەوە، سەرەڕای برسیەتی و رووتی و سەرما فڕۆکەی ئێرانی و تاکو فڕۆکەی تورکیاو عێراقیش خۆیان نیشان ئەدایەن، فڕۆکە ئێرانیەکان کە بەسەر گەلیدا تیژ تێ ئەپەڕین، بە (مسلسەل-رەشاش) ناوچەکەیان گوللە باران ئەکرد، یان ناوە ناوە بەیاننامەیان بۆ دەخستینە خوارەوە ئەوەی پشتی چەکداری بارزانی شکاندبوو منداڵ و ژن و پیرە

پەککەوتووەکان بوو ئەگینا هەر بەو سێ چوار هەزار چەکدارە بارزانیانە زۆر شت ئەکرا.

ئا ئەو بارو دۆخە سەختەدا بۆ قورتار کردنی خەڵکەکە لە قڕ بوون (شێخ ئەحمەدی بارزانی) کە دادگای عێراقی بە مەرگ حوکمی دابوو بەسەریا ناچار بوو ملی ڕێگا بگرێت تاکو عەشیرەتەکەی لەناو نەچێت، چوو خۆی دا بە دەست دەوڵەتی عێراقەوە.

تۆپەکان پارچە پارچە کران و فڕێ درانە ناو ئاوی گادەرەوە هەر کەسێك نیازی گەڕانەوە و خۆ تەسلیم کردنەوەی هەبووایە بە عێراق ئەیتووانی چەکەکەی لەمبەری ئەو دوو پردە لە دار دروست کراوەی بارزانی یەکان خۆیان لە دارو شۆڵ چنیبوویان دابنێ و روو بکاتە ئەو (خێمە) پۆلیسانەی لە بەری عێراق بە بەرزاییەکەوە هەڵدرابوون واتە هەرکەسە چارەنووسی خۆی بە دەست خۆیەوە بوو چی بە چاك بزانیایە ئەوەی ئەکرد بێ ئەوەی کەس ببێتە کۆسپ یان بەرهەڵستی !

بەر لەوەی شێخ ئەحمەدی بارزانی خۆ بدات بە دەست عێراقەوە، ووتوێژ کرابوو لەگەڵ عێراقدا تاکو رۆژێکیان ووتیان هەرچی تفەنگتان لایە بیان شارنەوە چونکو (سەید علی حجازی) کە ئامیری هێزی پۆلیسی گەرۆك بوو هاتبوو بۆ گفتووگۆ لەگەڵ گەورەکانی بارزانی یەکاندا.

ژمارەیەکی زۆر لە بارزانی یەکان بە تایبەتی گەورە پیاوانی بارزانی یەکان و ئەفسەرە عێراقیەکان دادگای عێراقی حوکمی لە

پـاش ملـه (غيـابی) بەسـەردا دابـوون، بـە خنكـاندن ڕۆژێكيـان (بـاقی) نـاوێك كـە جـار جـارە مـەلا مسـتەفا ئـەينارەوەبۆ عـێراق، ئێمـەی دی هـەواڵی داينـێ كـە (حەمـە صـالحی فقـێ محەمـەد) برينـدارە وا لـە مـاڵی خێراللـە عبدالكريـم كـە ئـەويش نـەخۆش بـوو ئێمـەش چـەند كەسـێك چووين بـۆ لای گوللەيـەك دەفـەی شـانی ئـەم ديـوو ئـەو ديـو كردبـوو مشـكيەكەی سـەری خـۆی تێـوە پێچرابـوو، كـاك خێراللـە عبدالكريميـش بـە نەخۆشـی لەگـەڵ خـێزانو دايكيـدا بـە جـێ مـابوو كـاك حەمـە صـالح توانـای ڕۆيشـتنی تيـا نـەمابوو پشـتێنێكمان خسـتە ناوقـەدی يـەكێكمان لـە دواوە گرتبوومـان تـاكو لـە چوونـە خـوارەوەدا لەسـەر گردەكـە نـەترازێ يەكێكيشـمان پـێی خـۆی بـۆ ئـەكرد بـە پێپليكانـە تـاكو ئـەو پـێی لەسـەر دانـێ تـاكو نـەخزێ بـەو جـۆرە گەياندمانـە خـواری گردەكـە، پاشـان پـەنامان بـردە بـەر مـەلا مسـتەفا كـە لـەو نـاوە نزيـك بـوو داوای ولاخێكمـان لێـی كـرد بـە هـۆی ئـەوەوە ولاخێـك پـەيدا كـرا، حەمـە صالحمـان بەسـەر ولاخەكـەوە بەسـتەوە، تـاكو تـەرا ماڵـە هـەركی هـەبوون بـۆ تفـەنگ كڕيـن لـەوناوەدا بـڵاو ببوونـەوە ڕوومـان كـردە لايـانو داوای نـانو پـەنيرمان لێ كـردن بـۆ برينـدارەكـەمان، ئـەوانيش چـەند سـەلكە پـەنيری كـوردی جوانيـان داينـێ هێنديكمـان دا بـە نەخۆشـەكەمانو خۆشمـان لێمـان خـوارد پاشـان ڕۆژی دوای بڕيـار درا كـاك محەمـەد صـالح تەسـليم بـە عـێراق بكرێتـەوە چوونكـە ژيـانی كـەوتبووە مەترسـيەوە.

جیا بوونەوەی 20 بیست کەس بە نیازی عێراق:

لەم ڕۆژە سەختانەدا بیست کەس لەناو خۆماندا یەکمان گرتو بڕیارماندا چەکەکانمان لە ئاوی گادەر بپەڕێنینەوە بەڵام بە نیازی خۆ بە دەستەوەدان نەبوو، بەڵکو نیازمان ئەوەبوو بە چەکەکانمانەوە خۆمان بکەین بە عێراقدا پاشان خۆمان بشارینەوە بۆ سەرپێگرتنی ئەم نیازەمان بیرمان لەوە کردبووەوە کە پێویستیمان بە نان و زەخیرە هەیە پەیدا کردنی ئازوخە لەو ڕۆژەدا کارێکی ئاسان نەبوو لەگەڵ کابرایەکی هەرکی کە ئاردمان پێ شک نەبرد کەوتینە گفتوگۆ کە هێلەکە ئاردێکمان بداتێ بە تفەنگێکی سێ تیرو هەندێ پارە هەر ئەوەندەی قایل نەبوو زۆری نەئەخایاند پەشیمان ئەبووەوەو ناچار بووین بردمانە لای مەلا مستەفا بەو جۆرە توانیمان هێلەکێک ئاردی لێ وەربگرین ئاردەکەمان بردە ماڵە بارزانییەک کەتاکو تەرا ماڵە بارزانی مابوون تاکو بۆمان بکەن بە نان بە مەرجێک ئەوانیش پشکی خۆیان بەرن بەو جۆرە کەمێک نانمان پەیدا کرد ماڵی ڕەئیس بەکر کە هێشتا مابوون ئەوانیش حاڵیان لە حاڵی ماڵانی تری بارزانییەکان باشتر بوو توانیان کەمێک برێشکەی نۆکمان بۆ هەڵسوڕێنن کیلۆیەک شەکری سووری تەڕی ئەو سەردەمە کە

ساڵێک بوو کورد..

قاچاخچی لە عێراقەوە هێنابوویانو ئێمەش بە کڕین دەستمان کەوتبوو خواردنی ئەو بیست کەسە بوو بۆ گەیشتنەوە بە عێراق ئەو شتانە کە بە ئەسپ لە بەشی خوارووی ناوی گاندەوە لە ئاوەکەمان پەڕاندبووەوە بۆ بەری ئەو بەری ئاوەکە، کە خاکی عێراق بوو هەروەها چەکەکانیشمان گەیاندبووە ئەو بەر یەک دوانێکمان بە دیار ئەو چەکو ئازوخەیەوە دانیشتبوو کە تاریکی داهات یەکە یەکە لەو دوو پردەی لەسەر ناوی گاندر دروست کرابوون پەڕینەوە، بەوەی چەکمان بە شانەوە نەبوو کەسێک ڕێگەی لێ نەگرتین بەڵام وەکو لیژنەی دلر لەبەری ئێران هەر تفەنگ بوو لەسەر یەک کەڵەکە کرابوون ئەو تفەنگانە چەکی ئەوان نەبوون کە ئەگەڕانەوە بۆ عێراقو ئەچوون خۆیان ئەدا بە دەست پۆلیسی عێراقەوە کە لەسەر بەرزاییەکان خێمەیان هەڵدابوو ئیتر ئێمە بە پەڕینەوەمان یەک بە دوای یەکدا بە ڕۆخ ئاوەکەدا ملمان نا تاکو گەیشتینە شوێنو جێگای چەکو ئازوخەکەمان، هەر کەسێک چەکی خۆی کردەوە شانی بە دوای یەکدا ڕێچکەمان بەستو بەبێ دەنگو بێ جگەرە کێشان تاکو ڕۆژ بیوەوە کەسمان بۆ پشوودانیش دانەنیشتین بەڵام کە دونیا ڕووناک بووەوە ڕوومان کردە ئەشکەوتێک ئەناو ئەو ئەشکەوتەدا سەرو پارو نانو پاشان لەو چایەی لە قووتووی جگەرە قووتووی یەک کە توتنی سیغار پێچانەوەی تیا بوو لەوەدا چامان لێناو سەرو قووم چامان قڕ کردو کەوتینەوە ڕێیشتن، ئەو ڕۆژە تاکو شەو داهات هەر باران بوو شەوی دووهەم لەبەر باران خۆمان لە

ئەشکەوتێ خزاند تاکو بارانەکە خۆش ئەکاتەوە کە رۆژ بوەوە بارانەکە بوە بەفرو کریوە، بارزاییەکان کە بەفری زستانی ئەو ساڵە داپۆشیبوون، هەروا سەرما بەفرەکەی کردبوە شووشە سەهۆڵو ئەوەندە سەختو خز بوون بە خورتی جێگای پێی خۆمان ئەکردەوە، ئەگەر کەسێك بخزایە بە سەدان هەنگاو تلۆر ئەبوەوە بەرە خوارەوە جگە لەوەش رۆژەکەی بوو بە زریانێك بەفر ئەباری‌و بە باوە ئەیدا بە رووماندا جاری وا هەبوو هەنگاوێك بچوینایە پێشەوە دوو هەنگاو فڕێی ئەداینە دواوە، رۆژەکە ئەوەندە تاریك بوو بە هۆی تەم‌و مژەوە ئەگەر لە یەکتر دوور بکەوتینایەوە یەکترمان نەئەدی، تا لەو باو بۆران‌و زریانەدا لاویکمان بەناوی واحیدە رەش خەڵکی کۆیە لە بەفرەکەدا رەق بوەوەو توانای لەبەر براو لە بەفرەکەدا مایەوە، بەوەی ئیمەش هەموومان زۆر نزیك بوو هەر بە دەردی ئەو بچین ئەو کارەساتە کاری خۆی کردە سەرمان، هەر ئەوەندەی کەوتینە سەر زەوی کە بەفرەکەی کەمێك چوو ببوەوە لە دوورەوە نوختەیەکی عیراقیمان لێ بەدەر کەوت واتە گەیشتینە مەخفەری ئەوانەی بەر لە ئیمە بەشداریان لە شەرەکانی بارزاندا کردبوو ئەوان شارەزا بوون ووتیان ئەوە مەخفەری خرینەی عیراقیە بە دەرکەوتنی ئەو مەخفەرە ئیمەی کرد بە چەند بەشەوە کاك محەمەد مەحمود کە بە (محەمەد قودسی) ناودارە لەناو کورداندا کە ئەویش یەکێك بوو لەو بیست کەسەو دادگای عێراقی حوکمی خنکاندنی دابوو بەسەرداو ووتی: من ئەچم لەو

مەخفەرە خۆم ئەدەم بە دەستەوە حکومەتی عیراقی لە سێدارەم دا چاکترە نەکو لەناو ئەم بەفرەدا رەق ببمەوە چوونکە هیچ نەبێ خەلك ئەزانن لەسەر چی لە سێدارە ئەدریم، ئەو لەگەل چەند کەسێکدا چوون بۆ مەخفەرەکە لەوانە وەك لە یادم ماوە محەمەد عبداللە واتە کاك (حەمە) کە کاتی خۆی بە یەکەوە روومان کردبووە کوردستانی ئێران پاشان ئەویش لە دادگای عێراقیدا حوکم درا بە خنکاندن دوایی حوکمەکەی بۆ کرا بە بیست ساڵ هەروەها یەکێکی ترمان بەناوی (عبداللە رەشید)ئەویش بەوەی کاتی خۆی سەربازی عێراق بوو هەلهاتبوو چووبوو بۆ ناو بارزانی‌یەکان‌و پاشان بۆ کوردستانی ئێران لە عێراق پێنج ساڵ زیندان کرا.

هێندێکی ترمان خەلکی ناوچەی رەواندوز بوون ئەوانیش بەیەکەوە جیا بوونەوە لەوانە (وەهابی محەمەد علی ئاغای رەواندزی)و برایەکەی هەروەها کاك بەکر عبدلکریم‌و حەمەی مەلوودو براکەی ئەوانە بوون بە چەند بەشێکەوەو ئێمەش چەند کەسێکی تر کە نیازمان وابوو خۆمان نەدەین بە دەست مەخفەرە عێراقیەکەوە ئەوەندەی بۆمان کرا خۆمان لە مەخفەرەکە دوور کردەوە کە سەیری خۆمان کرد بریتی بووین لە جەلالی امین بەگ کە یەکێك بوو لە ئەفسەرە کوردەکانی سوپای عێراق‌و حوکمی خنکاندنی لەپاشە ملە درابوو بەسەردا، هەروەها عبدالقادر ناریك ماموستا بوو خەلکی هەولێر لەگەل علی مەلا رەشید و علی حسن‌و مام حسێن‌و خەلکی مەهابادو

من چوارمان خەڵکی سلێمانی و یەکێکمان هەولێری و یەکێکمان خەڵکی مەهاباد بوو هەر چۆنێک بوو ماوەیەکی باش لە مەخفەرەکە دوور کەوتینەوە زەویەکە تاکو ئەمات بەفرەکەی کەم ئەبووەوە کە شەو دامات لە دەوری یەکتر کۆ بووینەوە کەمێک لەو کیلۆ شەکرە سوورەی کرابووە ئازوخەمان مابوەوەو دابەشمان کرد هەریەکە توانی دەمی خۆی شیرین بکا بەڵام بەوەی لەمێژ بوو نانمان نەمابوو لاکەی سەرمان ئەمات، بۆ ئەوەی رەق نەبینەوە پشتمان نا بە یەکەوەو بە چیچکانەوە دانیشتین چوونکە ئەمانزانی ئەگەر بنووین خەومان لێ بکەوێ ئەوا رەق ئەبینەوە بۆیە ناو ناوە دەنگمان لە یەکتر ئەکرد نەکا خەو دامانگرێ ئەو شەوە تاکو رۆژمان لێ بیوەوە قیر سپی بوو، ئەو رۆژە خوا کردی رووی ئاسمان پەڵە هەورێکیش ئەیگرتبوو کە رۆژ هەڵهات کەمێک بووژاینەوەو گەرم بووینەو بەڵام برسیەتی و شەکەتی لەپەلوپۆی خستبووین، لە دەوری یەکتر کۆ بووینەوەو کەوتینە راو تەگبیر وا بڕیار درا من و مام حەسەن بچین نانیان بۆ پەیدا بکەین و پاشان بگەڕێینەوە لایان، وا دیار بوو کە ئێمە هەردووکمان لەوانی تر بە گورتر بووین خۆمان کەمێک پارەمان لا بوو ئەوانیش هەندێکی تر پارەیان داینێ تاکو بە جووتە بچین لەو گوندانەی کە دیار بوو لێیان نزیک بووینەتەوە نان پەیدا بکەین و بە گورجی بگەڕێینەوە لایان چەکەکانیشمان لای ئەوان بەجێ هێشت، زۆر لەوان دوور نەکەوتبووینەوە کە لە بەرزایی ئەوبەری ئاوی گادەردا دەنگمان

لیٚ کرا تومەز لەسەر بەرزاییەکە قوللەیەکی سوپای ئێرانە بانگمان لیٚ ئەکەن بە فارسی ئەڵێن نیست، واتە راوەستن ئەوانەی دەنگیان لیٚ کردبووین دوو کەس بوون یەکێکیان بەرگی ئەفسەری ئێرانی لەبەر دابوو ئەوەکەی تریان کورد بوو بەرگی کوردی پۆشیبوو، تفەنگێکی بە دەستەوە بوو ئەفسەرەکەیان لەناو قەدی گردەکەدا وەستا کوردەکەیان هاتە خوارێو لەوبەری ئاوی گادەر بەرامبەرمان وەستا، کە دەنگمان لیٚ کرا بە گورجی مام حسین پالتۆیەکی دەوڵەتی کۆماری میللی کوردستانی لەبەر دابوو لەبەر خۆی دایکەندو نایە ژێر بەردەوەو شاردیەوە چوونکە هەر ئەو پالتۆیە بەس بوو کە دەوڵەتی ئێران لە گەردەنی کەسێك بدا، یان بۆ چەند ساڵێك فڕێی بداتە زیندانەوە، دەرفەتی ئەوەشمان بەدەست کەوت کە ئەبێ چۆن قسەیان لەگەڵ بکەین ئەڵێین کەسی ترمان لەگەڵ دایە کە کابرای کوردە بەرلەبەرمان وەستا ئەیزانی ناتوانێ لە ئاوەکە بپەڕێتەوە بۆ لامان، لەبەر خوڕی‌و ساردی ئاوەکە هەروەها ئێمەش تووانای پەڕینەوەمان نەبوو بۆ لای ئەوان، کەوتە پرسیار کردن لە ئێمە ئێوە کێن بۆچی لێرەوە روو ئەکەنە شنۆ؟ لە وەڵامدا مام حسین ووتی: ئێمە دەرۆزە ئەکەین واتە سواڵکەرین ئەمەش کوڕمەو کەرو لالە مام حسێن دەستی بۆ من راکێشاو کە کوری ئەوم چوونکە پێشەکی لەسەر ئەوە رێکەوتبووین کە وا بڵێین، بەوەی شێوەی قسەکردنی من لەگەڵ شێوەی قسە کردنی ئەو ناوچەیە جیاوازە، کابرای کوردە

ووتی: ئێمە بەو قسانەی ئێوە باوەڕ ناکەین بۆیە ئێمە لەو شوێنە ئێشک ئەگرین تاکو هەرکەسێک بێرەدا تێپەڕ بێت بیگرین‌و بیبەینە لای (موسا خان) لە شنۆیە موسا خان دەرەبەگێکی کوردی ئەو هەرێمە بوو کرابووە حاکمی ئەو ناوچەیە بۆیە بە گەرمی کابرای کوردە لە ئێمەی هەڵپێچا بوو بە ڕۆخی ناوەکەدا بمان بات بۆ شنۆ لەوێ بمان داتە دەست موسا خان مام حسین بە قسەو منیش بە ئیشارەت کەوتینە پاڕانەوە کە وازمان لێ بێنێ دواجار داوای پارەی کرد مام حسین ووتی چەند پولێکمان بە دەرۆزەیی کۆ کردۆتەوە ئەگەر لێمان گەرێن بۆت هەڵدەدەینە ئەو بەری ناوەکە پاشان قایل بوو بەوەی بەو پارەیە وازمان لێ بێنێ ئێمەش هێندێ پارەمان بۆ خستە پریاسکەکەیەوەو بەردێکمان خستە ناوی‌و بۆمان توند هەڵدایە ئەوبەری ناوەکەو ئەویش کەوتە هەڵگەڕان بە بەرزاییەکەداو ئێمەش ملی ڕێمان گرت، هەر بە کەناری ناوەکەدا ئەڕۆیشتین دوای نیوەڕۆیەکی درەنگ تارمایی گوندێکمان لێ وەدەرکەوت کە لە دوورەوە لەناو گوند وورد ئەبووینەوە هەر ڕەشماڵ بوو ڕەشی ئەکردەوەو خەڵکێکی زۆر لە هاتووچۆدا بوون، ئەو ڕەشماڵە زۆرانەو ئەو هەموو حەشاماتە ئەوەی ئەگەیاند کە عەشائیرێکی زۆر بە چەکەوە لەسەر ورگی خەڵکی گوندەکە ئەلەوەڕێن لەو گوندە مۆڵیان خواردووە بۆ پاراستنی ئەو هەرێمە لە ترسی بارزانی‌یەکان ئەوەکا لەو ناوانەوە سەر هەڵبدەن، بۆیە ناچار بووین سەرەڕای برسیەتی دان بە خۆماندا

بگرین، تاکو تاریکایی دایەت، ئەوجا بچینە ناو گوندەکەوە لەژێر باڵی تاریکایی شەودا خۆمان کرد بە گوندەکەدا زۆری دەنەکان داخرا بوون هەر چۆنێک بوو خۆمان کرد بە ماڵە کوردێکدا دوای سڵاو کردن زۆر بە گورجی لێمان حاڵی بوون کە ئێمە چین‌و بە دوای چی وێلین، ئەگەر چی ئەوانیش لەناو قورگی دوژمندا ئەژیان، لەگەڵ ئەوەشدا زۆر مەردانە فریامان کەوتن بە گورجی نان‌و ماستیان خستە بەر دەستمان‌و چایان بۆ لێنان ئێمە کە لە بیری مناڵەکانماندا بووین ناچار بووین داوای یارمەتیان لێ بکەین‌و حاڵیمان کردن کە ئێمە هەر خۆمان نین‌و گیانی مناڵەکانی ترمان لە برسێتی وا لە مەترسی مەرگ‌و لەناوچوون دایە ئەوانیش هێندێ شت بە پارەو زۆرێکیشی بە پیاوەتی هەرچی پێویس بوو لە دەستەوارەیەک نان‌و چەند سەلکە پەنیرو چاو شەکرو چەمچە (شخاتە)و کچێکی هەشت ساڵانیشیان نارد تاکو سەگی ئاواییەکە پێمان نەوەڕێ‌و دوژمن بە ئاگا نەیەتەوە کە ئاوارە رووی کردۆتە گوندەکە چوونکە هەر بەدەم نان خواردنەوە زۆریان باسی خراپەی ئەو چەکدارە بەکرێگیراوانەیان بۆ ئەکردین بەوەی ئەو ماڵانەی دەرگاکانیان داخرابوون لە ناو ئاخونەکەو راوو رووتی ئەوان هەڵهاتوون‌و ماڵ‌و گوندیان بەجێهێشتووە، هەروەها ئەو ماڵەی میوانداری ئێمەیان کرد ئەوانیش خۆیان پێچابوەو کە بە زووترین کات ئەو گوندە بەجێ بهێڵن‌و خۆیان قورتار بکەن کە لە گوندەکە کەمێک دوور کەوتینەوە دیمان لەسەر

بەرزاییەکان ئاگری گەورە گەورە کراوەتەوەو چەکداران لە دەوری ئاگرەکە دانیشتبوون ئەوان لە ئێمەوە بە باشی دیار بوون کە تاکە تاکەیان راتەوەستان یان لە ئاگرەکە دوور دەکەوتنەوە تاکو هەستمان پێ نەکەن خۆمان مەلأس ئەکرد بە زەویەکەوە بەوەی زۆر شارەزا نەبووین کەوتینە تەنکاوی ئاوی گاەدەرەوە ناچار بەناو داروبارو توتڕکاندا بە مانەو بوونێکی زۆر تاکو ئەو رێگەیە، لێیەوە هاتبووین دۆزیمانەوە بەلأم کاتێ گەیشتینەوە شوێنی برادەرەکانمان کەسمان نەدی زۆر گەڕاین بەملاو بەولادا سوودی نەبوو توومەز ئەوانیش پاش ماوەیەک لەوەی کە ئێمە بەجێمان هێشتبوون برسیەتی زۆریان بۆ ئەهێنێ و زۆر لە خۆیان ئەکەن کە بکەونە رێ بەو نیازەی لە رێگا بە ئێمە بگەن بەلأم ئەمجارە قوولەکە ئەوان بە چەکەوە ئەگرێ بەوەی برسیەتی شەکەت و لە پەل وپۆی خستبوون بۆیە تاکو بیر لەوەش ناکەنەوە کە بەچەک لە رووی چەکداری قوولەکەدا بوەستن ئەوانیش لەوێ ئەگیرێن و بە کەناری ئاوی گادەردا ئەیانگەیننە شاری شنۆ، پاشان لە دادگای ئێرانیدا هەریەکەی چەند ساڵێک زیندانیان ئەکەن، پاش ئەوەی تەواوێک گەڕاین بە دوایاندا دەستمان لەوە شت کە لەو ناوەدا ماون، بۆ ئەوەی بە تەواوی بۆمان دەربکەوێ کە ئێمە بە هەڵە نەچووین چەند پارچە کاغەزێکی وورد کراو کە خۆم بە دەستی خۆم وردم کردبوو هەر لەو شوێنەدا لەسەر زەویەکەدا مابوونەوە ئیتر دڵنیا بووین کە ئەو شوێنەیان بەجێ هێشتووە دوو بە دوو لەگەڵ مام

حسێن کەوتینە وەتوێژ پاشان بڕیارماندا شەو هەر لە هەمان شوێندا بمێنینەوە بەوەی نان و پێخۆرمان هەبوو ترسی برسیەتیمان نەبوو کە ڕۆژیش بووەوە دیسان بۆ ئەوەی جارێکی تر نەکەوینە بەر چاوی پیاوانی قوولەکە لە پشت ئەو گابەردانەدا خۆمان شاردبووەوە کە هەر بەردێکی لە خانوویەك گەورەتر بوو بە درێژایی ڕۆژ تاکو تاریکی داهات لەو شوێنەدا ماینەوە کە دونیا تاریك داهات دڵنیا بووین بەوەی دوژمن لە قوولەکەوە نامان بینێت، بەناو گەلیدا شۆڕ بووینەوە، تاکو مەلا بانگدان هەر بەڕێوە بووین بەڵام ڕۆیشتنەکەمان لەسەرخۆ بوو، چوونکە هێشتا گەلێك شەکەت و لاواز بووین کە ڕۆژ بووەوە تازە گەیشتبووینە نزیك گوندێك بۆ ئەوەی نەکەوینە دەست دوژمن ئەمجارە تەواوێك لە گوندەکەی پێشوو لامان دابوو، خۆمان کرد بە گوندێك چووینەماڵێك خۆمان کرد بە میوانی یەکێك لە ..لەکان، هە.. ژن و منداڵ لە ماڵەوە بوون نان و ماست و چایان خستە بەردەممان هێشتا لە نان خواردن نەبووینەوە کابرایەکی کورد خۆی کرد بە ماڵدا، بێ سڵاو کردن کەوتە پرسیار کردن لێمان کە ئێمە کێین و چ کارەین؟ ئێمەش وەکو لەناو خۆماندا ڕێکەوتبووین مام حسێن وەڵامی دایەوەو وتی: ئێمە دەرۆزە ئەکەین، کابرا وتی: من باوەڕ ناکەم ئێوە لە دەرۆزان بگەڕێن ئێوە خەفیەن (جاسوسی) بارزانی‌یەکانن، بە ئێمەیان ڕاگەیاندوە هەر ئاوارەیەك ڕوو لە گوندەکەمان بکاو ئەبێ بیانگرین و بیاندەینە دەست (موساخان) لە شنۆیە، بەڵام کابرایەکی ڕیش

سپی کورد پەیدا بوو وەك خەبەری زیندە کە لە ناو کوردەواریدا وادائەنێن خوا کردی ئەو کابرا ریش سپیە فریامان کەوت، کابرای ریش سپی هەر خەڵکی گوندەکە بوو بەلام دیار بوو رێزی هەبوو لەناو خەڵکی گوندەکەدا، ئەو بە قسە کردن لەگەڵ کابرای لاساردا کابرای شەرمەزار کردو ئەو دەگریسەی لە کۆڵ کردینەوەو خۆشی لەگەڵماندا هات تاکو لە گوند دەری کردین، ئامۆژگاریشی کردین کە لاری بگرین، ئەوەکا کابرای لاسار بچێت خەبەر بداو دوژمن بە ئاگا بێنێ و پاشان دوامان کەون و بمان گرن، ئێمەش لەسەر ئامۆژگاریەکانی ئەو بە رێگادا نەرۆیشتین و تەواوێك لە رێگا دوور کەوتینەوە.

((مام حوسێن)) لە من شارەزاتر بوو مەلای گوندی نەلۆس خزمی بوو لەسەر قسەی ((مام حوسەین)) رێگای گوندی نەلۆس مان گرتەبەر.

نەلۆس ئەو گوندەی لە کرێنکی نزیکیەوە کاتی خۆی (گوردلنێك)سەربازی ئێرانی لەبەر گەرمی شالاوی بارزانی یەکاندا، وەکو بەفرەکەی پار، بە تووانەوە تووانەوە، گەیشتینە نەلۆس رووەمان کردە مالی مەلا، دەرگایان لێ کردینەوە، کە مام حسێنیان ناسیەوە ئەوەندەی تر بە گەرمی پێشەوازیمان لێکرا، ئەوە پاش سێ مانگ زیاتر بۆ یەکەم جار لە ژوورێکی گەرم و گوڕدا، بەبێ ترس و لەرز پێکانمان خستۆتە ژێر کورەی گەرمی مالی مەلای نەلۆسەوەو چای گەرممان لەبەردەمدا بۆ دائەنرێ و مەلاژن خەریکە برنج و قارچکمان بۆ لێ

ئەمێ چووینکە لە ڕێگا منوەمام حوسەین، هەریەکە شەدەکەی سەرمان پڕ کردبوو لە قارچك، لەو قارچکە زۆری لەو دەشت و دەرەی سەرمڕێدا لە زەویەکەدا، هەڵتۆقیبوون لەبەر زۆری لەوە ئەچوو بە تایبەتی جووتیارەکانی ئەو ناوچەیە چاندویانە خەوای گەنم لە زەوی و زاری کوێدەوارییدا گەڵێ بەرهەمی گژوگیای وەکو ڕێواس و قارچك و کەنگر و پیشۆکی لە زەویدا بۆ شارنونەتەوە هەموو ساڵێك لە بەهاراندا ئەو دەرو دەشتانانەیان بۆ پڕ ئەکا لەو خواردنە خۆشانە، پێکانمان کە بەفر بە باشی کاری تێکردبوو بە تایبەتی پێی ڕاستی من کاتی خۆی چیلکەی تیا شکابوو چیلکەکە دەرهاتبوو جێگەکەی ئاوەزی کردبوو، لە ڕۆیشتندا ئەشەلیم بۆیە مەلای ئەلۆس ئامۆژگاری ئەکردین کە پێکانمان بنووسێنین بە لێوازی گووزە داغەکەیانەوە تاکو گەرم بێتەوەو برینەکەی ژێر پێم ووشك بێتەوە بۆ یەکەم جار لەدوای سێ مانگ زیاتر چێشتی گەرم و نانی نەرم لە ژوورێکی گەرمدا لەبەردەمی خۆمانا ئەبینین و بۆیەکەم جاریشمانە بە تەواوی تێرمان خواردوپاشانیش هەر لەو ژوورە گەرمەدا پێمان لەمزێك کەوورەو لە ژێر لێفەی گەرما بەبێ ترس بۆ نوستن چاو لێك ئەنێین کە ڕۆژ بوەوە من دە دیناری عێراقیم لەگیرفانا بوو دام بە مەلا کە بچێت لەناو گوندا بۆ هەر یەکێکمان سەرو جووت کاڵە شەمامەو سەرو جووت گۆرەوی بەنمان بۆ بکڕێت لەگەڵ هێندێ پێویستی ڕێگا و دوای نیوەڕۆ لە گوندی ئەلۆس بەدەر کەوتین، مەلاش خوا هەڵناگرێ تاکو دەرەوەی گوند لەگەڵمان

هات،مەلا ئەیزانی ئەمانەوێ بچین بۆ عێراق بۆیە بەو ڕێگەیەدا کەبەرەو سنووری عێراق ئەکشا ملی ڕێگامان گرت چەند کاتژمێرێک لەشەو تێپەڕی بوو کە گەیشتینە گوندێک پاڵمان نا بە دەرگای ماڵێکەوە خۆمان کرد بە میوان بەڵام ماڵەکە تەنیا ژنێکی نەخۆشی تیا بوو سڵاومان لێکردو دانیشتین بەخێرهاتنی لێکردین پاشان ووتی ئەبێ ببوورن کە ناتووانم خزمەتتان بکەم چوونکە نەخۆشم پیاوەکەم پیاوی ئاغایەو ئێستاش لە دیوەخانی ئاغایەو لەسەر هاتنەوەیە کە هاتەوە ئەو خزمەتتان ئەکات، هەروەها باسی پیاوەکەشی کرد کە لە گوندەکەدا چەرچییە قسەکانی ژنە دەربارەی پیاوەکە وورپا کردنەوەی ئێمە بوو بەرامبەر پیاوەکەی بەوەی پیاوی ئاغایەو چەرچییە لە گوندەکەدا بۆیە ئێمە پێشەکی ئەمانزانی کە پیاوەکەی هاتەوە ئەبێ چۆنی لەگەڵدا گفتوگۆ بکەین، زۆری نەخایاند کابرای مێردی ژنە نەخۆشەکە هاتەوە ئەویش بەخێرهاتنی لێکردین و کەوتە خۆی چای بۆ لێنایین و لەگەڵمان دانیشت و کەوتە گفتوگۆ، کەوتە پرسیار کردن کە ئێمە چین و لە چی ئەگەڕێین مام حوسەین کە لە تەمەندا بە باوکی من ئەشیا ئەو وەڵامی دایەوە ووتی ئێمە (دەرۆزە ئەکەین) ئەمەش کوڕمە (دەستی بۆ من درێژ کرد) کابرا ووتی لەوە ناچن ئێوە باوک و کوڕی یەکتر بن ئێوە بە خەفیان دەچن خەفیەی بارزانییەکان مام حسین ووتی: (ئێمە ناوی بارزانیمان نەبیستووەو بە دەرۆزە کردن گوزەران ئەکەین) کابرا ووتی: (ئەمەی کە تۆ

ئەڵێی کوڕمە ئەوەتا گودڵەی هەیە مام حسێن ووتی: (زۆرجار پێم ووتوە کوڕم ئەسپێ داوێتە کاڵانەی چاومان تۆ بۆ سەرت ناتاشی بەڵام بە قسەم ناکات) مام حسێن زۆر هەوڵی دا کە کابرا باوەڕمان پێ بکات کە ئێمە درۆزە ئەکەین و باوک و کوڕی یەکترین، ئەویش هەر لەسەر ئەوە مایەوە کە ئێمە قسەی ڕاستی بۆ ناکەین، ئەو باوەڕ بە قسەکانیشمان ناکات، لەگەڵ ئەوەشدا نوێنی هێناو جێگای بۆ ڕاخستین ئێمەش بە چرپە لە ژێر لێفەکانماندا بڕیارماندا هەر ئەوان چاویان بچێتە خەو دەرگا بکەینەوەو بڕۆین دەرچین پاشانیش وامان کرد لە دوای یەک دوو سەعات ڕێ بوونی بە درۆ بە سووکی دەرگامان کردەوەو لە ماڵەکە دەرچووین و بە گورجی گوندەکەمان بەجێ هێشت پردێک هەبوو لە پردەکە پەڕینەوە لەبەرەدەماندا گوندێکی تر هەبوو لەوێش لامان نەداو کە ڕۆژ بوومەوە گەیشتینە گوندێکی تر لاماندایە سەر تەنووری ژنان کە خەریکی نان کردن بوون، نانی گەرممان لەلا خواردن و پاشان ملی ڕێگامان گرت دوای نیوەڕۆی ئەو ڕۆژە گەیشتینە گوندی تەمەرچیان کە دوا گوندی کوردستانی ئێرانە بۆ سنووری کوردستانی عێراق، بەرانبەر بە زینیۆی شێخی و حاجی هۆمەران بوین بە میوانی بێوەژنێک لە گوندەکە بۆ ڕۆژی دوایی مام حسێن منی بەجێهێشت بەوەی لەبەر ئازاری ژێر پێم نەمئەتوانی بڕۆم، ئیتر بە تەنیا چەند ڕۆژێک لە ماڵی ئەو بێوەژنە کوردە بە میوانداری مامەوە، بەر لەوەی بگەڕێمەوە بۆ کوردستانی عێراق.

لێکۆڵینەوەیەک دەربارەی ئەو سەردەمە:

ڕۆژی 1986/12/12ی زایینی چل ساڵی ڕەبەق تێپەڕی بەسەر ڕۆژی ڕووخان و هەرەس هێنانی ئەو حوکومەتە کوردەدا کە لەسەر پارچەیەکی بچووکی خاکی باوک و باپیرانی کوردی ئێرانی دروست کرابوو، بێ ئەوەی کوردە ئێرانییەکان کەم و زۆر بەرگری لەو کۆمارە ساوایەیان بکەن و چەکەکانیان لە ڕووی دوژمنانی خۆیاندا بخەنە کار، بۆیە ئەو کۆمارە ساوایە بێ بەرگری لە خۆی هەرەسی هێنا و تلیسایەوە کاتی دامەزراندنی کۆماری میللی کوردستان خەڵکی زۆر بە گەرمی پێشوازیان لە ڕۆژی دامەزراندنی کۆمارەکەیان کرد، هەروەها هەزاران ڕۆڵەی کوردی ئێرانی ئامادەیی خۆیان ڕاگەیاند کە لە پێناوی پاراستنی کۆمارەکەیاندا درێخی ناکەن و خوێنی خۆیان ئەڕێژن و گیانی خۆیان ئەکەنە قوربانی تاکو جارێکی تر نەکەونە بەر چنگی دوژمنی کورد و ئەکرێنەوە بە

کۆیلەو بەندەی داگیرکەران هەمیشە لە کۆبوونەوەو میتینگەکاندا بە ئەیان وتاری توندوتیژ خوێندرایەوە کە هەمووی ئەوەی ئەگەیاند خەڵکی هەموو سوورن لەسەر بەرگری لە چارەنووسی خۆیان و چارێکی تر قایل نابن بکەونەوە ژێر چەپۆکی داگیرکەران هەروەها بەئەیان سرودی نیشتمانی کە لاوان و شاگردانی قوتابخانەکان لەبەریان کردبوو لە بڵندگۆکانی شاری مەهابادەوە بە ئاوازی خۆش و شیرین و بە گەرمی ئەوتران، هەمووی ئەوەی ئەگەیاند کە ئەوەی کورد راپەڕیون و جارێکی تر ناچنەوە ژێر چەنگاڵی خوێناوی عەجەمەکان، هەروەها هەڵکردنی ئاڵای کوردو دانانی سەرەک کۆمار نیشانەی ئازادی تەواوی کوردی ئەگەیاند ئەگەرچی پتر خودموختاری خرابووە سەرزاری ئەندامانی حیزبی دیموکراتی کوردستان دیارە کە تاکو ئەو کاتانە ئەوەی کورد تاکو رۆشنبیرانی ئەو سەردەمەی کوردیش لە ئازادی کورد بەولاوە شتێکی تریان نەئەزانی ووشەی خودموختاری رووسەکان هێنابویانە ناو ناوانەوە بەوەی لە شورەوی ئەو جۆرە خودموختاریانە درابوو بە نەتەوە جۆر بە جۆرەکانی ووڵاتانی پان و بەرینی شورەوی واتە یەکێتی سۆڤیەتی دیارە ئەمەش جۆرە سیاسەتێک بووخرابووە کار ئەگەرچی کەمێک خۆمان خەریک بکەین لەگەڵ ئەوەدا لەلایەک ئاڵای کورد هەڵکرا بەسەر دام و دەزگاکانی دەوڵەتی کۆماری کوردستانداو ئاڵای دەوڵەتی شاهنشاهی هێنراوەتە خوارەوە کە ئەمە خۆی لە خۆیدا، سەر خورانە لە ئازادی تەواوی نەتەوەو

خاکی کورد نەک قایل بوون بە خودموختاری دیسان دانانی قازی محەمەد بە پێشەواو سەرۆک کۆمار بۆ ئەو دەوڵەتە کوردیە لە کاتێکدا سەرانسەری ئێران کوردستان‌و ئازربایجانی لێدەرکەی هەمووی لە ژێر باڵی دەستەڵاتی شاهنشاهیدا بوو، شا بە شاهنشاهی هەموو ئێران و ئالآی دەوڵەتی ئێران بە ئالآی دەوڵەتی هەموو ئێران دائەنرا، کەوابوو بەوەی ئەو دەوڵەتە کوردی‌یە کە هەر لە ساو پەنای سوپای سووری شورەوی دروست ببوو بە هاندانی ئەوان، شورەوی‌یەکان لە رووی شارەزایی سیاسیەوە گەڵ قۆناغ کوردەکانیان بۆر دابوو ئەوان بۆ بەرژەوەندی خۆیان هاندەری کوردەکان بوون نەک لە رووی دڵسۆزیانەوە بۆ کورد ئەگەرچی بەسەر زۆرەکی خەڵک لەوە نەگەیشتبوون کە شورەوییەکان بۆ بەرژەوەندی خۆیان چاوپۆشیان لە کورد کردوە تاکو دەوڵەتیش دامەزرێنن بەڵام ئەو چاوپۆشیەیان بۆ ئەوە بوو کە ئەیانزانی رۆژێک دائەنرلوە لە خاکی ئێران دەرچن تاکو ئەو کاتە کوردستان‌و ئازربایجان بخەنە سەوداو مامەڵەوە لەگەڵ ئێران‌و ئینگلیزو ئەمەریکاوە بێ ئەوەی خۆیان پیاو خراپ بکەن لەبەر چاوی نەتەوەی کورددا بەوەی هەر ئەوان چۆن چاوپۆشیان لە دروست کردنی دەوڵەتی کوردی‌دا کردوە کە ئەوەیان کردۆتە پیاوەتیەک لەگەڵ کورددا، بەڵام لە کاتی رووخانی کۆماری میللی کوردستاندا دیسان چاوپۆشیان کرد لە دوژمنانی کورد کەم‌و زۆر بۆ کورد بەرەنگیشیان نەکێشا بەسەری دوژمنانی

گەلی کورددا، وەک ووتمان شورەویەکان لە سیاسەتدا زۆر زۆر لە کوردەکان لە پێشتر بوون، زۆر بەچاکی ئەیانزانی چی ئەکەن و ئەگەنە کوێ، هەر هەنگاوێکی ئەوان بە گوێرەی حیساب و بۆ مەبەستێک بوو بەلام هەنگاوەکانی کورد لەرووی هەلچوون و سەر گەرمیەکەوە بوو کە خۆشیان نەیانئەزانی ئەنجامەکەی بەچی ئەگا، ئەگەر گوێ لەو وتارە ئاگرینانە بگیرایە کە بەقسە هیچیان نەهێشتبووە پیاو ئەکەوتە ئەو باوەرەوە کە ژیان و مانەوەی کۆماری ساوای کوردستان بە تەنیا ئەوەی کورد پارێزگاری ئەکرێ و زۆریشی زیادە بەلام لە مەیدانی تاقی کردنەوەدا وا نەبوو، ئەو پیاوانەی کاروباری دەولەتی کۆماری کوردیان خرابووە ئەستۆ وایان ئەزانی کە شوورەوی پشتیوانی کوردە و ئازادکەریەتی، لە چنگ داگیرکەران هەروەکو شاعیرەکانی ئەو سەردەمەی کورد زۆر شیعری لەو بابەتەیان لە دڵ و دەروونێکی پاکەوە هەڵئەرشست، وەک یەکێکیان ئەڵێت:

...............................برا[1]

کە ئالای سوور لە ئاومان هەڵکرا

بەجارێ تەمی ئەگبەتی رەوی....

بژی دۆستی کورد دەولەتی شورەوی

---

[1] –ئەم دێرە شیعرە تەنیا ووشەی برایەکم لە یادە وا ئەو ووشەیە کە بە سەلیقەی شیعری ئەگونجێ بکرێت بە قافیە بۆ ووشەی هەڵکرا.

ئەگەرچی تاکو ئێستا نازانم ئەو چەند دێڕە شیعرە شیعری کام شاعیری ئەو سەردەمەیە کە ئەتووانم بڵێم ئەو شیعرە لە دڵو دەروونێکی پاکی کوردانەوە هەڵقوڵاوە نەک بەوەی سەری لە کۆمۆنیستی خورا بێ چوونکە بۆ دەرمان لەناو کوردانی ئەو سەردەمەی کۆماری میللی کوردستاندا کۆمەنیست بەدەست نەدەکەوت هەروەها ڕۆژی کشانەوەو دەرچوونی سوپای سووری شورەوی کرا بە شایی و زەماوەندو هەڵپەڕکێ ئەگەرچی کوردەکان تا رادەیەکی باش بە ڕێزەوە سەرنجی ئەو سوپاییەیان ئەداو بە داگیرکەریان دانەئەنا، چوونکە دوژمنێکی خوێنخواری چەپەڵ وەک رژێمی بۆگەنی رەزاشای لە کۆڵ کردبونەوە کە ئەمە خۆی لە خۆیدا گرنگیەکی زۆری هەبوو بەلای کوردەوە، لەگەڵ ئەوەشدا کە شورەوی هەر بێگانە بوو خەڵکی دەرچوونی بێگانەی لە کوردستاندا بە شتێکی باش دائەنا کەسیک نەبوو بچێت داوا لە سوپای سووری شورەوی بکات کە بمێنێتەوەو دەرنەچێت لە خاکی کورد بەڵکو بە پێچەوانەوە ئەو ڕۆژە کرا بە ڕۆژێکی گرنگ هەرچی شاری مەهاباد بوو وروژا بوو گەورەو بچووک ماڵیان بەجێهێشتبوو تاکو بە چاوی خۆیان ببینن کە چۆن خاکی پەعۆزی کورد بەجێئەهێڵن، ئەگەرچی تاکوتەرا سەربازانی شورەوی بە دەستێکیان دەستەکەی تری خۆیان ئەگرت وبە گەرمی وەک دەستێکیان دەستی خۆی بێ و دەستەکەی تریان دەستی کورد تاکو لە کوردی بگەیەنن کە هەمیشە پشتیوان و لایەنگری مافی

کوردن بەڵام بەداخەوە لەکاتی تەنگانەی گەلی کورددا کەسێکیان نەهاتن بە دەنگیەوە لەوانەشە ئەو سەربازانە ئەوانیش هەر راستیان کردبێ و بە دڵ نەتەوەی کوردیان خۆش ویستبێ چوونکە چەند ساڵێك بوون لەناو کوردا ئەژیان، لەوانەیە خۆشەویستی گەلی کوردیان چووبێتە دەڵ و دەروونەوە بەڵام بەوەی گەلی کورد بە تاقی کردنەوە وەفادارێ لە شورەوی نەدی ئەویش لەبەر ئەوەی نا کە خەڵکی شووروەوی بێ وەفان بەرامبەر بە کورد و بە گەلان بەڵکو بێ وەفایی ئەگەڕێتەوە بۆ رابەرانی شورەوی کە لە کات و رۆژی لێقەومانی کوردا نقەیان لە خۆیان بڕی بوو، نقە نەکردنی دەوڵەتی شورەوی بەرامبەر بە ڕوخانی کۆماری ئازربایجانی ئێران و کۆماری میللی کوردستان بە باشی ئەو راستیە دەسەڵمێنێ کە شورەوی لەبەر خاتری چاوی کاڵی کورد ئەو کۆمارە کوردەی رێگە نەدا دابمەزرێ بەڵکو بەو نیازە بوو بیخاتە سەوداو مامەڵەوە بۆ کەڵك و سوودی بەرژەوەندی خۆی ئەوە بوو کە هێشتا کوردو ئازەری لەسەر خاکی خۆیان تازە ببوونە خاوەنی دوو دەوڵەت کەچی شورەوی لە بەرزترین پایەی حزبی و دەوڵەتیدا دەستی دوژمنانی گەلی کوردیان بە گەرمی ئەگوشی و دوژمنانی کورد لە مۆسکۆ ئەبوونە مێوانی کرملێن و بە دوورو درێژی لەگەڵیان گفتوگۆیان ئەکردو بەیاننامەی رێکەوتنی دوقۆڵیان مۆر ئەکرد، بێئەوەی پرسە گۆرگانەکیش بە کوردو ئازەری بکەن، بەڵێ راستە شورەوی لە مونتەمەری تاراندا لەگەڵ ئینگلیزو ئەمەریکا رێکەوتبوون ئێران

بەجێ بێڵێ بەڵام وەك شورەوی لە ئێران بە گورجی دەرچوو، ئینگلیزو ئەمریکا نەك هەر دەرنەدەچوون و بەس بەڵکو ئەوەندەی تر خۆیان داسەپاند بەسەر دەوڵەتی ناوەندی ئێران دا، تاکو بە باشی دڵنیا بوون کە شورەوی مایە فنگی دەرچووەو هیچی لە ئێراندا بۆ شین نەبووەو ئەو بەڵێنانەی قەوام ئەلسەڵتەنە دابووی بە ستالین ئەویش لە پەرلەمانی ئێرانیدا لە ساڵی 1947ی زایینیدا زیتبە بەگۆڕ کرا، سوپای سووری شورەوی لە جەنگی دووەمی جیهانیدا نەك هەر سەروی ئێران بەڵکو لە تەواوی وولاتانی رۆژهەلاتی ئەوروپای داگیر کردبوو، لەو کاتانەدا راوەدوی سوپای ئەلمانیای هیتلەریان ئەنا، وولاتانی وەك رۆمانیاو بولگارستان و هەنگارستان چیکۆسلوفاکیاو پۆڵۆنیاو یوگسلافیاو ئەلبانیاو تاکو بەشێکی گەورەی وولاتی ئەلمانیا بە شاری بەرلینیشەوە هەموو ئەو وولاتانە کەو زۆر کەتبوونە ژێر دەستەلاتی شورەویەوە وە بە بڕانەوەی جەنگ هیچ کامێك لەو وولاتانەی چۆڵ نەکردو بە گەرمی یارمەتی ئەدان، کە جارێکی کە نەکەونە دەست دەوڵەتانی ئیستعماری وەکو ئەمەریکاو ئینگلیزو فەرانسەوە.

سوپای سووری شورەوی شان بە شانی سوپای تازە دروستکراوی ئەو وولاتانەدا لە رووی سوپایانی دژ بەو وولاتانە وەستا بوون، زۆر بە گەرمی ئەو شۆڕشگێڕانەی لە سەرانسەری وولاتانی ئەوروپای رۆژهەلاتدا بەرۆکی سوپای هیتلەریان گرتبوو، لە سەردەمی جەنگدا ئەگەڕانەوە بۆ ناو شارەکان و

کاروباری ناوخۆی وولاتەکانی خۆیان ئەبرد بەڕێوە و سوپای سووری شورەوی خاکی هیچ وولاتێکیانی لە خۆیەوە چۆڵ نەکرد، تاکو لەگەڵ هەندێکیشیاندا کەوتە کێشەو شەڕە شەقەوە، پیاوانی سیاسی ئەو وولاتانە بە خورتی چارەنووسی خۆیان لە چنگی سوپای شورەوی بەدەرهێنا، بەلام بە پێچەوانەی ئەو وولاتانەوە سووک و ئاسان دەستی خستە دەستی کاربەدەستانی دەوڵەتی ئێرانەوەو پشتی لە کورد و ئازەری کردو هەر کەمێک دوای کشانەوەی سوپای سووری شورەوی وورده وورده سەربزێوی و یاخی بوون و هەڵگەڕانەوە لە لایەن دەرەبەگەکانەوە پەیدا بوو هەندێکیان لە ژێرەوە پەیوەندی‌یان لەگەڵ ئێرانییەکاندا ئەکردو کە بەدەر ئەکەوتن یان هەڵئەهاتنە ناو ئێرانییەکانەوە یان ملی ڕێگای عێراقیان ئەگرتە بەرهەندێکیشیان "مستەفا بارزانی" بە بارزانی‌یە چەکدارەکانییەوە ئەچوو بە ئاسانی چەکی ئەکردن و ئەیهێنان لە مەهاباد ئەیخستنە ژێر چاوەدێری کۆماری کوردستانەوە شورەویەکان وەک لە ئەورووپای ڕۆژهەلاتدا نەچوونە دەرەوەو جەنگی سێیەمی جیهانیشی لێ نەکەوتەوە کەچی هاتن لەسەر حیسابی چارەنووسی کوردو ئازەری ئەم تاقی کردنەوە سیاسیەیان بەوان تاقی کردەوەو هەر ئەوانیش بوونە هۆی ئەوەی کورد و ئازەری بەرن بە ناخی ئەمزاو بیانەوێ یان نەیانەوێ دوژمنانی ئەم دوو نەتەوەیە بەر بدەنە

سەروکونلاکیان ئەوەی ویستویانە بەبێ ترس و سڵەمینەوە کردبیان دەربارەی کوردو ئازەری.

ئەوە بوو دوای داگیر کردنی شاری مەهاباد من و عەبەی هەڵاڵم دەرفەتمان بە دەست کەوت، ئەو کاتەی وەفدی بارزانییەکانیش بە سەرۆکایەتی مستەفا بارزانی لە تاران بوو، سەرمان لە شاری مەهابادی داگیرکراو دایەوە، شاری چی، کەی مەهاباد وەک جاری جارانی مابوو، بڵندگۆ لەو شوێنەوە کە جاران پیاوانی حزبی دیموکراتی کوردستان و رابەرانی دەوڵەتی کۆماری میللی کوردستان و تارو سرودی نیشتمانیان تێدا بڵاو ئەکردەوە کرابووە شوێنی وتارو شیعر خوێندنەوەی ئێرانییەکان، بە گۆرانی بە شاهنشادلو بە شان و بازووی داگیرکەراندا هەڵ ئەدلو شار لەبەر سەربازی ئێرانی رێگە نەبوو خەڵکی بە رێگادا بڕوا، هەموو سەر لە بەیانییەک دەستەیەک لە لاوجەوانانی کورد ئەنران بە نیشانەوە، و بە دەستڕێژ گیانیان ئەکێشان دوای ئەوەی دادگای سەهرایی حوکمی کوشتنی ئەدان بەسەردا بەوەی جلی ئەفسەری کوردستانیان لەبەر کردوە یان سەربازێکی کەمێك برێوی کورد بووە، ئیتر بەو جۆرە وەکو درندە کەوتبوونە گیانی لاوجەوانانی کورد بۆ قڕ کردنیان یان بۆ ئەوەی بکرێنە عیبرەت تاکو ئەوەی کورد ئەوێرن جارێکی تر چەک لە رووی داگیرکەرانی خۆیاندا هەڵگرن، ئەو سەردەمەی کە هێشتا کۆماری میللی کوردستان لە گەرمەی سەربەرزی و شانازیدا بوو هێندێ لاوانی کورد لە یەکێك لە قوتابخانەکانی

شاری مەهاباددا شانۆگەریەکیان پێشکەش بە خەڵکی کوردی مەهاباد کرد، دەربارەی چۆنیەتی هەڵخەڵەتاندنی رابەرانی شۆرشێك لە شۆرشەکانی کوردی تورکیا، شانۆگەریەکە دەربارەی شێخ سەعید بوو کە کەمالیەکان توانیبوویان رایکێشن بۆ ئەنقەرەو لەوێ سوولەو ئاسان دوای پێشوازیەکی بێ وێنە لە وەفدی کورد بە سەرۆکایەتی شێخ سەعید ئەبرێنە یەکێك لە مێوانخانەکانی شاری ئەنقەرە، هەر لە شوێنی گەیشتنیان بە شاری ئەنقەرە تاکو ئەو ئوتێلەی کرابوو بە شوێنی حەسانەوەیان بە فەرشی رەنگاورەنگ ئەرازێنەوە، پاشان هەر ئەو شەوە ئەدەن بەسەریاندا ئەیانگرن، و بەیانی لە دادگایەکی ساختەدا بۆ چاووڕاو هەر بە گورجی حوکمەی خنکاندنیان ئەدرێ بەسەردا بە تاوانی یاخی بوونو شۆرش لەو دادگایەدا کە بەناوی دادگای ئیستقلال ناسراوە حوکم ئەدرێنو دەستوبرد ئەبرێن بۆ هەڵواسینو ئەخنکێنرێن، دوکتۆر فوئاد ناوێکیان کە رۆشنبیرێکی ئەو کاتەی شۆرشەکە ئەبێت بەر لە چوونی وەفدەکە بە شێخ سەعید ئەڵێت: نابێ ئێمە باوەڕ بە دوژمن بکەین، با هیچ نەبێت تۆ مەبەستی لە شێخ سەعید ئەبێ کە رابەری شۆرشە سەرکەوتوەکەمانی ئەڵێ با تۆو چەند کەسانێك لە رابەرانی شۆرش لێرە بمێننەوەو پێویست ناکات هەموومان بچین چوونکە دوژمنانی کورد هەمیشە کەم فورسەتن، با هەموو بە جارێك نەکوژرێنو شۆرش بەبێ گەورەو سەر نەمێنێتەوە بەڵام جەنابی شێخ سەعید ئەو پێشنیازەی د.

فوئاد بە ترسنۆكی دائەنێت، تاكو دكتۆر فوئاد بە شێخ سەعید ئەڵێ: من ترسنۆك نیم بۆیە ئەبێ منیش لەگەڵتانا بێم، بەڵام من زۆر چاك ئەزانم بە خنكاندن ئەچین بەڵام بەوەی من لە نەگەڕانەوەی خۆم دڵنیام لەبەر ئەوە خنكاندنی خۆم بە دەستی كەمالیەكان بە سەیر نایەتە بەرچاو، كارێكی كتوپڕی نیەو نابێ، بۆیە ئەویش وەك رابەرەكانی تری شۆرشەكە، 72 كورد ئەبێ پەتی سێدارەیان ئەكرێتە گەردەن بە تاوانی ناپاكیو خیانەت دوژمن ئەیانخنكێنێ' ئەو شانۆگەریەكە كارێكی زۆری كردە سەر خەڵك بەڵام بەداخەوە رابەرانی كوردی ئێرانی پەندیان لەو شانۆگەریە وەرنەگرت، كە پێشەوا گەڵێك لە رابەرانی ئەو سەردەمەی كورد لە ریزی هەرە پێشەوەی بیتەرەكاندا دانیشتبوون چی لەوە خۆشتر ئەبوو كە كوردە ئێرانیەكانیش وەكو بارزانیەكانی كوردی عێراقیان بكردایە، خەمێكیان لە خۆیانو گەلەكەیان بخواردایە، چەكی كەوای مەردایەتیو كوردایەتییان لێ بكردایە بەلاداو لە یەكەمین رۆژی لێقەوماندا كڕ نەبوونایە لە شوێنی خۆیاندا تاكو دوژمن بیانگرێو خۆیان بدەن بە دەستەوە بەڵێ پشت بەستن بە شورەویو كشانەوەی لە ئێران خۆ فریو دانە ئەبوایە هەر بە دەرچوونی سوپای سووری شورەوی كورد پشت بە خۆی ببەستێ بە گەرمی دوای شكانو هەڵهاتنی سوپای ئێران لە شەڕەكانی مامەشاو قاراوادا بكەوتنایە خۆیانو ئەو چەند هەزار نەوجەوانە كوردانەی لەسەربازخانەی شاری مەهاباد فێرە

مەشــقى ســەربازى كرابــوون و هــەزارانى تــرى وەك ئــەوان فــێرە مەشــقى ســەربازى بكرێــن و بخرێنــە كــۆڕى شــەڕ تــاكو ســەر بــە دوژمنــى داگیركــەر شــۆڕ نەكــەن، كــە دان بــە مافــە رەواكــانى كــوردى ئــێراندا نــەنێ ئــەگینا لــە رووى پاڕانــەوەو گلتوگــۆوە ئــێران هــی ئــەوە نــەبوو بــە ئاســانى دان بــە مــافى ئــازادى كــورد دابنــێ وەك خۆیــان ئــازاد كرابــوو یــان دان بــە خودموختــارى كوردســتان دا بنێــت وەك شــۆڕشەكان فێریــان كردبــوون كــە ناكۆكیــەكى زۆر هەیــە لــە نێــوان كوردســتانێكى ئــازادو كوردســتانێكى خودموختــاردا چوونكــە هــەرگیز ناگونجــێ پارچــە زەویــەكى ئــێران رژێمێكــى كۆمــارى بــێ لــە ســنوورى رژێمێكــى شاهنشــاهیدا دیــارە ئاسان نیە كە من بتوانم بیسەلمێنم كە بۆچــى رابــەرانى كــوردى ئێــران بـــــــەبێ بــەرگرى خۆیــان دا بــە دەســت دەوڵــەتى ئێرانــەوە، ئایــا لــەو بــاوەڕەدا بــوون كــە بــە خۆبەدەســتەوەدان بــە دوژمــن وا لــە دوژمــن دەكــەن دڵــى نــەرم ببــێ و ســووك و ئاســان دەســتیان لێ هــەڵگرێ و بــەبێ ئــارەق دەرچــن، بــەلاى هــەموو كوردێكــەوە ئــەوە روونــە كەســانێكى وەكــو پێشــەوا قــازى محەمــەدو هەڤاڵــەكانى پیــاوى ترســنۆك نــەبوون، چوونكــە پیــاوانى ترســنۆك ناوێرن لەو بوارە بدەن، كــە خۆیــان بكــەن بــە رابــەرانى میللــەتێك كــە هێشــتا كێشــەى دەبراوەتــەوە لەگــەڵ دوژمنەكــەیدا لەوانەیــە لــە ســەرەتادا دڵنیــا نــەبووبن لــەوەى شــۆڕەوى وا بــە ئاســانى بــەجێیان نــەهێڵێ و پشــتیان تــێ نــەكا، ســوپاى كۆمــارى ئازربایجــان لــە شــەڕى (قــەڤلانكۆ)دا بەرامبــەر ســوپاى ئــێران بەرگــەى نــەگرت و

رووخاو توایەوەو هەر کەسە کەوتە سەر دەرکردن بەڵام قازی و هەڤاڵەکانی ئەو هەنگاوەشیان نەگرتە بەر کە هەڵبێن و روو بکەنە شورەوی لە جیاتی هەلبژاردنی گەلێ رێگا بۆ خۆ قوتار کردن چۆن رێگەی خۆبەدەستەوەدانیان گرتە بەر.

بە تێکچوونی دەوڵەتی کۆماری میللی کوردستان خۆ هیچ نەبێ نەبوایە کۆڕێکیان لە گەورە پیاوانی کورد بگرتایەو پرس و رایان پێ بکرایە بۆ دابین کردنی رێگەیەك تاکو هەموان وەکو یەك ئەو رێگەیە بگرن و بەو رێگەیەدا بڕۆن، بەڵام لەم رووەوە هیچ جۆرە هەنگاوێك نیە لە گۆڕێداو هیچ جۆرە راو تەگبیرێك نەکراوە، جگە لە راو تەدبیری کوردە بارزانی‌یەکان کە هیچ نەبێ بە شێنەیی توانیان کات و دەرفەتێك بۆ خۆیان بخولقێنن بۆ دۆزینەوەی رێگای چارەسەری گیروگرفتەکانی خۆیان چوونکە وەك بەشی هەرە زۆری کوردی ئێرانی خۆبەدەستەوەدانیان گرتە بەر، ئەبوو بێن خەمێك لە خۆیان و نەتەوەکەیان بخۆن، ئەگینا وەنەبێ ئازاو دلێر لەناو کوردانی ئێرانی دا نەبوبێ بۆ نموونە حەمەی مەولود کە خەڵکی شاری مەهابادەو بە خزمایەتیش بە پێشەوا قازی محەمەد ئەگات ئەو لەو رۆڵە دلێرانەی ئەو رۆژە بوو کە نەك هەر ملی خۆی شۆڕ نەکرد بۆ خۆ بە دەست دان بەڵکو دەستڕێژیشی لە ماڵی پێشەوا کردبوو، دوای ئەوەش خۆی و برایەکی شان بەشانی بارزانی‌یەکان چەکی خۆیان لە شاندا بوو هیچ نرخ و بایەخێکی بۆ دەوڵەتی ئێران دانەنابوو، هەروەرها دەیان تێکۆشەرو جەنگاوەری کوردی ئێرانی کە

هەرگیز لەو کاتو رۆژانەدا خۆیان نەدا بەدەست دوژمنەوە، بەڵام دەست نەکردنەوە لە دوژمن بە تایبەتی لەلایەن کەسانێکەوە بوونەتە رابەرو پێشەوای گەلێک کرپوونیان خۆ ئامادە کردنی خۆیان بۆ خۆ بەدەستەوە دان لە جیهێڵدانەی هەموو کەسێکدا جێی نابێتەوە دواجار ئەو رابەرانە بەو کارەیان بەزمیی دوژمنیان بۆخۆیانو میللەتەکەیان ئەووروژاندو بۆ چاو شکاندنی کورد ملیان کرا بە پەتی سێدارەدا، ژمارەی ئەو نەوجەوانانەی تیر باران کران لە مەهاباد دا، چەند ئەوەندەی شەهیدەکانی بارزانییەکان ئەبێت کە ئەوان بارزانییەکان مەردانە تاکو لە توانایان دابوو لە رووی سوپای ئێران دا جەنگینو خۆیان نەدا بە دەست ئێرانەوە. دوای شەڕی (قاڕاوا) تاکو رووخانی کۆماری میللی کوردستان هیچ جۆرە شەڕێك لە دژی ئێران رووی نەدا دیارە ئەمەش هەر پەیوەندی بە سیاسەتی شۆرەویەوە هەیە، ئەگینا ئەو هێزەی لە پێشمەرگەکانی چەکداری کوردی ئێرانی پێك هاتبوونو لە شاری مەهاباد خرابوونە ژێر دەستەوە ئەو هێزانە بخرایەتە کار ئەك هەر ئەتوانرا شارەکانی وەك سەقزو بانەو سەردەشت کە لە بن تیری هێزە چەکدارەکانی بارزانیدا بوون واتە هەموو بارزانییەکانی دەوروبەری ئەو سێ شارە لە ژێر ئاگری گوللەی بڕنەوی کورد دا بوون، بە چاو بەرزاییەکانی ناو شاری سەقزو بانەو سەردەشت ئەبیترانو ئەتوانرا بە ئاسانی ئەو سێ شارە بگیرێنو سوپاو چەکدارانی کورد بڕژێنە دەوروبەری شاری

عەلە

سنەو شاری کەرمەشانو بەولاترەوە بەلأم کە سیاسەت لە گۆڕێدا بوو ئیتر چارەنووسی کورد بە دەست خۆیەوە نیە، با واش لە خۆی بکات، بەڵێ کەس نیە ئەوە نەسەلمێنێ کە دەرەبەگی کورد لەو سەردەمەدا دەست ڕۆیشتوو بوون، بەسەر جووتیارو وەرزێرەکانی کورد دا بەلأم ئەگەر ژمارەی ئاغاکان بگرینو بەراوردی کەین لەگەڵ زۆربەی زۆری خەڵکی ڕەشوڕووتی کورد دا، ئەوا هەمو ئاغایانی کورد هەر لە هیچەوە دیار نین لەگەڵ ئەوەشدا تاکو شورەویەکان خۆیان هاتبوون گرنگیان دابوو بە ئاغایانو سەرۆک عەشیرەتەکان بۆ سەلماندنی ئەم خاڵە با دوور نەچین ئەو دوو وەفدە ناو بەرین کە شورەویەکان خۆیان بانگیان کردبوون بۆ باکۆ بەر لە دامەزراندنی کۆماری میللی کوردستان ئەو دوو وەفدە لە ئاغاو دەرەبەگ و چەند شێخ وەملایەک بەولاوە کورە جوتیارێکیان لە ناواندا نەبوو دیارە کەرەسەی کاروباری تێکوشان لەو سەردەمەدا بەلای شورەویشەوە هەر ئەوەبووئەبێ لا لە ئاغایانودەرەبەگ و سەرۆک عەشیرەتانو پیاوی ناودەری ئایینی بدرێتەوە هەر لەو خەڵکەی کە هەیە کەرەسەی تێکۆشانو ماف داوا کردن دروست بکرێ بەلأم ئەوە بوو لەکوردستان دەستی بێگانە بە دزیەوە لە کاردا بوو تەراتێنی بە بەرژەوەندی کورد ئەکرد بەلأم سیاسەتی شورەوی بە کەڵکی خۆشی نەهاتو ئەتووانرێت ئەو سیاسەتە بەسیاسەتێکی چەوتدا بنرێت تاکو بۆ خودی شورەوی ئەگینا منو ئەم و ئەو

هەر خۆ ماندووبوونێك بكێشین بەوەی ئەوان لە ترسی هەڵگیرساندنی جەنگێكی جیهانی تر ناچار بوون وا لەگەڵ كورد و ئازەریدا بجوولێنەوە تەنیا قسەی رووتەو قسەی رووتیش ناچێتە گیرفانی كەسەوە چوونكە شورەوی زۆر چاك ئەیزانی نە ئەزلریەكانو نە كوردیش هێشتا كەرەسەیەك نین بۆ كۆمۆنیستی دەست بدەن، كورد دەوڵەت بێ لە تەنیشتیانەوە یان ئێرانی شاهنشاهی دەوڵەت بێ هیچ جیاوازییەك ناكات لای شورەوی یەكان هەرگیز شورەوی لەو ناوچانەدا كە خاكی كوردەو داگیركەرانی كوردستان رێگا نادەن كورد ئازادانە لە خاكی خۆیدا بژی.هەرگیز شورەوی نایەت رابەرانی ئەو دەوڵەتانە بە هیچ بگریۆ بێت بۆ خاتری چاوی جوانی كوردان لا لە كورد بكاتەوەو بەرگری لە مافی كورد بكا، بە مافی ژیانەوە بە ئازادی لە خاكی كوردستان دا، ئەو خاكەی كورد پشتاو پشت پارستویەتی تاكو ئەمڕۆكە پارستو بژاری بە دەستۆی ئەوەی كوردی ئەمڕۆی كوردەوەیە نەك بە دەستۆی بێگانەكانەوە ئیتر هەر بێگانەیەك بگرین دوور بێ یان نزیك هەمیشە باوكو باپیرانی ئەوەی كورد ووتویانە: ئەوەی بكا بێگانە پەرستی ئاخیری خۆی دێنێ نوشستی، بۆیە ئازادیو سەرفرازی كوردو كوردستان ئەركێكە لە ئەستۆی ئەوەی كورد خۆیو گەل كورد لە وولاتە دابەش كراوەكەیدا لەو كاتەوە كە ئینگلیزو فەرەنسیەكان لە دوای شەڕی یەكەمی جیهانیەوە چۆن هاتن خاكی كوردیان دابەش كرد، بەسەر سوریاو عێراقو ئێرانو

عـــهلـــه

تورکیادا تاکو ئێستاش کوردستانی ئەوەی کورد هەروەکو ئەو کاتە ماوەتەوەو کوردیش بابە خولێیەتی بە دەوری خۆیدا دەسوڕێتەوە هەموو ڕێگەیەکی چەوتی تاقی کردەوە بەڵام هەر لە شوێنی خۆیدا چەقیوەو هەنگاوێك نەچۆتە پێشەوە کورد لە هەر سێ بەشە سەرەکیەکەی کوردستان دا واتە عێراق و ئێران و تورکیادا، هەروەك کاتی پەیمانی سەعدئاباد هەموو دەمێك دوژمنانی نزیکن لەوەی گەڵە کۆمەکەی قڕ کردنیان لێ بکەن، تاکو ئێستاش هەر ڕێگەو بیروباوڕیکیان لە تاقی کردنەوەی خۆیاندا لە چاوی خۆیان دیویانەو ئەی بینن، دەیگەیاندونەتە ئازادیو سەرفرازی کە م میللەت هەیە وەك کورد هەمیشە ئامادە بێ بۆ تێکۆشان لە پێناوی مافی ژیانی رەوای خۆیدا، ئەو هەموو قوربانیانەی لە ماوەی سەد ساڵی رابردوودا داویەتی لە قوربانی گەلێ میللەتانی تری جیهان زیاترە بەڵام هێشتا هەر لە شوێنی خۆیەتیو هیچی بە هیچ نەکردوەو سنوورەکانی وولآتی خۆی لەسەر کلۆمو داخراوە کەس ماڵەو ماڵی بۆ ئاکرێ لە ترسی گرتنو کوشتنی ئەو داگیرکەرانەی کە بە راستو چەپدا کورد دلەپلۆسنو لە کەس ناترسن و کەسێك نیە دەستیان بگرێو پێیان بڵێ: ئێوە بە ناڕەوا کورد قڕ ئەکەن، کەس نیە پێیان بڵێ تاکو کەی کورد کوشتن؟! تاکو کەی ئازارو ئەشکەنجەی زیندانو بەندیخانە بۆیە ئەڵێم کورد لە تێکۆشاندا لە هیچی کەم نیە بۆیە هەموو کاتێك نەك زۆر بەڵکو ژمارەیەك کورد هەرچیەك بێت، بیروباوەڕی ئەتوانێ بە ئاسانی کورد بە

دوای خۆی خات و بیان بات لەو شاخ و چیا سەختانەی کورد دا بە کوشتنیان بدا بەلاَم ناتوانن کورد بگەیەنن بە ئاوات و هیوای دێرینەی خۆی، هیوای ئەوەی کە هەموو کورد لە کوردستانی باک و باپیرانی خۆیدا ئازادو سەرفراز بژی گەیشتن بەو ئامانجە گرنگە پێویستی بە رێگەیەکە راست و رەوان کە رابەرانی کورد بە بیروباوەڕێک رێگای راستی خۆیان بدۆزنەوە، رێگایەک راست و رەوان روونـاک و رۆشەن تاکو هەرگیز ساتمە نەکا و خەلکی کورد بگات بە ئاوات و هیوای دێرینەی سالەهای سالی ئەگینا بەو رێگانەدا کە تاکو ئێستا گیراون کورد ناگاتە هیچ مەنزلێک و هەرگیز ئاسوودەیی بە خۆیەوە نابینی هەر کرەی کورد ئەبێ و بڕەی شەیتان هەر دوژمنانی کورد لەسەر رێگای چەوت و چەوێلێک تاکو ئێستا گیراوە هەروەکو خۆیان ئەلـەوەرێن و بە ژیانی خۆیان درێژە ئەدەن، زۆرجار گومان لەوەدا نەماوەو نامێنێ کە ئیتر کورد ئازاد ئەبێ و سەرفراز ئەژی، کەچی کورد کاتێک بە خۆی ئەزانێت گەڕاوەتەوە سالانی بەر لە راپەڕین و شۆڕشەکانی سەر لەنوێ وەک هەمان جاری پێشوو بە هەمان رێگەی تاریکو نوتەکدا ئەبرێتەوەو دیسان وەک کۆیانەکەی دەجالْ هیچ بە هیچ نەکراوەو هەموو شتێک بۆ هەلوەشانەوە ئەشێ و دەست ئەدا بە داخەوە رێگای روونـاک و رۆشەن لە کورد کراوە بە تاریکستان کە هەرگیز چاو چاو نەبینێ ئەگینا تاکو کەی رێگا بڕین و نەگەیشتن بە هیچ! رزگاری گەلاَن هەر کامێکیان بگرین چەند سالێکی بەس بووە تاکو بگات

عـهلـه

بە هەموو ئاوڵتەکانی کەچی سەد ساڵی رەبەق هێشتا کەمە تاکو ئێمەی کورد لە هەڵەکانمان بگەین، ئەوەتا هەر وولاتێک کە کوردی تیا بژی، ئەوەی ئەکرابێ بە کوردی ئەکاو کوردیش ئەم دیوو ئەو دیوی سنوورێک کە بۆی کێشراوە ئەگەیەنێتە زیندان‌و گرتن‌و کوشتن لە ساڵی1957ی زایینی ئەم هۆنراوەیەم ووتووە تاکو ئێستاش کورد چۆن ئەو کاتە ژیاوە ئێستاش هەروا ئەژی :

ئەو نیشتمانەی ئێمە

ئەو نیشتمانەی ئێمە وولاتێکی بەرینە
بەهەشتێکی ساکاری هەتا بڵێی رەنگینە

بە زوقم‌و بەفروباران تێر ئاو بووە دەرو دەشت
بۆیە گوڵاڵە گەش‌و بۆن خۆش‌و رەنگ شیرینە
نێرگس لەناو گوڵاندا هەناسەی وەکو عەبیرە
لاڵەو وەنەوشەو بەیبوون تێکەڵ سەڵ‌و نەسرینە
ئەو رەنگە دڵگیرانە لەسەر تەختی سەوزەگیا
بەرگی بووکی قەشەنگی ناسك‌و نازەنینە
دڵم بۆیە بە جارێ تەمی پەژارە گرتی
بەو بەهارە شیرینە گوڵ دەم بە پێکەنینە
گوڵشەن پارچە پارچەیە دەورەیان پەرژین کراوە
خۆشمان کزێڵەو ئاوارە چۆن رەوایە ئەو ژینە
هەر کورد ماوە بە تەنیا ژێر دەستی ئەم‌و ئەو بێ

بێبەش لە ژین و مافی ڕەوای ئەم سەرزەمینە
گەلان یەک بە دوای یەکا ئازادو سەربەخۆ بوون
هەرکەس لە خاکی خۆیا لەسەر تەخت و نگینە
ڕاستە کەوا ڕژێمی سەرمایەداری ئەمڕۆ
هەرەس بردەو ڕزیوە گشت لای لەسەر لەقینە
بە خشینەوەی ئازادی درۆیە لەم جیهانە
ئازادی و سەرفرازی تەنیا بە خوێن کڕینە
بە ڕیش و پرچ و چەنە کورد ناگاتە ئامانجی
کۆشش قورتاری ئەکا لەم یەکتر دابڕینە
ژیانی سەرفرازی و ئازادی ئەم وولاتە
گومانی تیا نەماوە بە شۆڕش و تەقینە

ئەم مۆنرلومیەی سەرەوە کە ساڵی 1957ی زایینی ووترلوە کە تاکو ئەوساڵە دەوڵەتانی عێراق و ئێران و تورکیە کە داگیرکەرانی کوردستانن نەتەوەی کورد تاکو ئەو ساڵە نەک هیچ جۆرە مافێکی ڕەوای نەتەوەیی خۆیان نەبوو بەڵکو گەل کورد لە هەموو گەلانی تر زیاتر هەستی کردبوو کە پەیمانی بەغدا بەر لەوەی دروست کردنی بەرەیەک بێ لەگەڵ ئینگلیزو ئەمریکادا لە دژی شورەوی کورد ئەو پەیمان و بەرەیەی بە گەورەترین داوێک و کۆسپێک دائەنا بۆ سەرکوت کردنی ڕاپەڕین و شۆڕشی

عەلە

کورد لە پێناوی ئازادیو سەرفرازیدا کەچی دوای ڕووخانی پەیمانی بەغدا لە ساڵی 1958ی زایینی بەڕوودانی شۆڕشی گەلاوێژی سەربازی عێراقی بە سەرۆکایەتی عبدالکریم قاسمو ڕووخانی ڕژێمی مەلیکی لە عێراقدا کە بۆ یەکەم جار لەسەر کاغەز دانیان نا بەوەی عێراق وڵاتی عەرەب و کوردەو ئەو دوو نەتەوەیە هاوبەشن لە نیشتمانی عێراقدا بەڵام لە ڕاستیدا نەتەوەی کوردی عێراقی بە مافە نەتەوەییەکانی خۆی نەگەیشت، لەو سەردەمەوە تاکو ئێستا گەلێك ئاڵوگۆڕ لە عێراقو ئێران و تورکیادا ڕوویدا، ئەو سێ ڕژێمە گەلێك هەژرانی ناوخۆیان تیا پەیدا بوو، گەلی کوردیش لە هەر سێ پارچە سەرەکییەکەی کوردستان دا دووچاری گەلێك کێشەی خوێناوی بوو بەڵام تاکو ئێستا هەر بە دەوری خۆیدا ئەخولێتەوەو هیچ لەو هەموو قوولنا و قوربانیانە شێن نەبووە هۆی هەرە گەورەی تێکشکانی ڕاپەڕینو شۆڕشەکانی سەد ساڵەی بەر لە ئێستا خۆیبەستنەوە بە دوژمنانی کوردەوە بووە جا ئەو بێگانانە هەر ئەوان بن کە لەبن دەستی خۆمانەوە یان بێگانە دوورەکانی خاوەن دەسەڵاتو خاوەن بەرژەوەندی لە کوردستان وڵاتانی دەوروبەری کوردستان دا هۆیەکی تری تێکشکانی ڕاپەڕینو شۆڕشەکانی کوردی ئەو بیروباوەڕە چەرتانەیە تێکەڵاو بە بیروباوەڕی کوردایەتی کراوە، کە هەرگیز لەناو جەرگەی بیروباوەڕی کوردایەتی خۆیەوە دانەکەوتووە هەموو ڕێگەیەکی توندوتیژیش گیراوەتە بەر تاکو بە خورتی بەسەر کوردیدا

بچەسپێنن تاکو ئێستا هیچی لێ شین نەبووە، بیروباوەڕی کوردایەتی بەتەنیا لەوانەیە تاکو رادەیەک دوژمنانی کوردیش نەوێرن لە روویدا بوەستن بەوەی لە کەس نەخوازراوە بەڵام هەر بیروباوەڕێک بهێنرێتە ناو ناوانەوە کە خاوەن بیروباوەڕەکان خۆیان ناوێرن راستەوخۆ بە نەتەوەی کورد بڵێن ئێمە چین و چیمان ئەوێ، ناچارن خۆیان داپۆشن و بەو نیازەی کە سەرکەوتن ئەو کاتە خۆیان بێنە ڕیزەی کورد و بە خورتی بیان هێننە سەر ئەو بیروباوەڕەی کە خۆیان پێوە بەستۆتەوە ئەگەر وا دانێین کە بیروباوەڕ وەکو تۆو وایە هەر جۆرە تۆیەک لە زەوی تایبەتیدا شین ئەبێ مەرمەزە هەرگیز لە جێگای رەقەن و بێ ئاودا شین نابێ چوونکە برنج پێویستی زۆری بە ئاو هەیە هەروەها توتن لە زۆر شوێنا نایەتە بەرهەم چوونکە پێویستی بە ئاوی ساردی کانیاو هەیە هێندێ بیروباوەڕ کە خۆیان لە خۆیاندا کرچ و کاڵن نەتەوەی کورد تاکو ئێستا لای لێ نەکردۆتەوە، هەڵگری ئەو بیروباوەڕانە کە تاکو ئێستاش ناوێرن بە زەقی بڵێن ئێمە هەڵگری ئەم بیروباوەڕانەیەن، ناچارن پەنا ببەنە بەر خۆشاردنەوەو خۆ داپۆشین لەناو زۆریەی زۆری گەلی کورد دا وەک نەتوانراوە ناشتوانرێ لە دوا رۆژیشدا ئەو بیروباوەڕانە بە خورتی بەسەر گەلی کورددا ساغ بکەنەوەو لە دڵ و دەروونی کوردەواریا جێگای بۆ بکەنەوە بیروباوەڕێک کاری کردەوەو کار ئەکاتە سەر کوردەواری کە لەناخی خۆیەوە هەڵقوولا بێ بیروباوەڕێک دەروون و مێشک رووناک بکاتەوە گەلی کورد بە

ڕێگایەکی ڕووناکو ڕۆشەندا بەرێ تاکو ساتمە نەکاتو بگاتە قۆناغو مەنزڵ.

<u>تێبینی:</u>

لە ڕۆژی 21ی مارتی ساڵی 1947ی زایینیدا لە گۆڕەپانی چوارچرای شاری مەهاباد دا پێشەوا قازی محەمەدو هەڤاڵەکانی لە سێدارە دران،

ئەم باسە لێرەدا تەواو بوو.

(عوله)

ڕۆژی: 1987/1/1ی زایینی

پاشکۆ

شەوی 10ی مانگی (3)ی 1987ی زایینی برادەرێکی ئاوارەی کوردم ژمارەیەکی لە پەرتووکی کۆماری میللی کوردستان بە دەست گەیاندم ئەو پەرتووکە پڕە لە زانیاری مێژوویی بە بەڵگەوە دەربارەی ئەو سەردەمە مێژووییەی منیش پەرتووکێکم دەربارەی ئامادە کردبوو بەڵام بەوەی درەنگ گەیشتە دەستم نەتوانرا بە تەواوی کەڵکی لێ وەربگیرێ لەگەڵ ئەوەشدا لە رووی وەفاو پێزانینەوە ئەبێ بڵێم کە ئەو تێبینییەی لە کۆتایی نووسینەکەمدا قوتم کردۆتەوە لەو کتێبەم وەرگرتوە کە ئەویش دەربارەی رۆژی لە سێدارە دانی پێشەوا قازی و براو برازاکەیەتی کە لە رۆژی 10ی مانگی مارتی ساڵی 1947ی زایینیدا رژێمی داگیرکەری شاهنشاهی لە ئێران دا ئەنجامیان دا لە گۆڕەپانی چوارچرای شاری مەهاباددا، لەبەر ئەوەی ئەو رۆژەم لە یادا نەما بوو، هیچ جۆرە چاپەمەنیەکی ئەوتۆم لەبەر دەستدا نەبوو، بازەدا بەسەریدا ئەوەندە هەیە بە ناچاری پەنام بردۆتە بەر ئەوەی بێباسەستەمەوە بەو رۆژانەوە کە هێشتا کێشەی بەیەکدادانی بارزانی یەکان تەواو نەبوو بوو، لە ناوچەکانی

دەوروبەری شاری شنۆ. لەو رۆژەدا بوو کە فڕۆکەکانی ئێرانی بەسەر ناوچەکانی کە هێشتا بە دەست بارزانییەکانەوە بوو پەیتا پەیتا ئەهاتن و ئەگەڕان لە بریتی بۆمباو دەستڕێژ کردن بەیاننامەی لە سێدارەدانی ئەو سێ رۆڵەیەی نەتەوەی کوردی بڵاو ئەکردەوە، ئەمە لە لایەك لە لایەکی ترەوە بۆ یەکەم جارە دەقی ئەو پەیمانە دوو قۆڵییەی لە نێوان قەوام ئەلسەڵتەنەو بالیۆزی سۆڤیەتی بەستراوە دەربارەی دانی ئیمتیازی نەوتی ئێرانی بە شوورەوی کە بێگومان من لە لاپەڕەکانی سەرەتای ئەم پەرتووکەمدا ئیشارەتم بەو پەیمانە کردبوو، گەلێك شتم دەربارەی بە بیستن بیستبوو کەمێکیشم بە نووسین دیبوو بەڵام هەرگیز نە بە کوردی و نە بە فارسی دەقی ئەو پەیمانەم نەدیبوو بۆیە بەلامەوە زۆر گرنگ بوو کە هیچ نەبێ بیکەم بە پاشکۆیەك بۆ نووسینەکەم تاکو هاوزمانانی کورد لە دەربەدەران و ئاوارەکان کەڵکی لێ وەربگرن ئیتر دەقی ئەو رێکەوتنامەیە وەك چۆن لەو پەرتووکەدا هاتووە بە نووسین لەم پەرتووکەدا ئەنووسمەوە ئەمەش دەقی تەواوی ئەو پەیماننامەیە:

دەقی پەیمانی نەوت لە نێوان ئێران و روسیا لە ساڵی 1946

هەردوو دەوڵەتی یەکێتی سۆڤیەت و ئێران رێکەوتن بۆ دامەزراندنی کۆمپانیای نەوتی روسی و ئێرانی لە ئێراندا دەوڵەتی یەکێتی گەل سۆڤیەت لە لایەک و دەوڵەتی خاوەنشکۆ شاهنشاهی ئێران لە لای دووەم هەردوولا بە دۆستانە لەسەر ئەوە پێک هاتن کە هاوکاری ئابووری هەبێت لە نێوان هەردوو دەوڵەتدا هەر یەکێکیان یارمەتی ئەویتریان بدات هەردوو دەوڵەتەکە بە پێی ئەو دوو نامەیەی لە بەینی سەرەک وەزیرانی ئێران و سەفیری روسیا لە تاران ئاڵوگۆڕ کران لە تاران لە 4ی نیسان ساڵی 1946دا دامەزراندبوون بەو پێیەی سەرەوە ئەم مسودەی رێکەوتنەی خوارەوە دانرا بۆ دامەزراندنی کۆمپانیای هاوبەشی نەوتی ئێرانی روسی لەبەر ئەوە هەر دەوڵەتێک نوێنەری خۆی دەست نیشان کرد بۆ دانانی ئەم مادانەی خوارەوە:

لەبری دەولەتی رووسیا　　　لەبری دەولەتی ئێران

ساوچیکۆف　　　قەوام ئەلسەلتەنە

سەفیری یەکێتی سۆڤیەت لە تاران　سەرەک وەزیرانی ئێران

__ماددەی یەکەم:__

هەردوولا لە تاران پێک هاتن بۆ دروست کردنی کۆمپانیایەکی هابەشی نەوت بەناوی کۆمپانیای نەوتی رووسی و ئێرانی کە دەولەتی ئێران مافی گەڕان ئەدات پێی بۆ دۆزینەوەی نەوت و دەرهێنانی وە دەستگیر بوونی نەوت و ئەو شتانەی تر کە لێی دەرئەهێنرێ لەو زەویانەی بەشی یەکەمی ماددەی دووەمی ئەم پەیمانە دیاری ئەکات هەروەها مافی فرۆشتن و گواستنەوەی نەوت و هەموو ئەو مادانەی لێی دەرئەهێنرێت لە ئێران و دەرەوەی ئێران ئەدات بە رووسیا دامەزرێنەری کۆمپانیاکان ئەمانەن:

__لایەنی یەکەم:__

وەزارەتی دەولەتی یەکێتی سۆڤیەت کە ئیشی دەرهێنانی نەوت و پەترۆلە بەناوی نەوتی ستالینەوە وە کۆمپانیای گشتی یەکێتی سۆڤیەت کە ناوی کۆمپانیای ناردنە دەرەوەی نەوتی سۆڤیەتە.

لای دووەم:

سالێک بوو کورد..

دەوڵـەتی ئـێران

بـە پێـی ئـەم پەیمانـە لـە مـاوەی سـێ مـانگدا کۆمپانیاکـە دائەمـەزرێت لـە دوای ئـەوەی هـەردوو دەوڵـەت ئیمـزای دەکـەن دەکەوێتـە کـار،

مـاددەی دووەم:

سـنووری ئیمتیـازی کۆمپانیـا سـنووری ئـەو نەخشـەیەیە کـە لەگـەڵ ئـەم پەیمانـە دایـەو بەشـێکی جیانەبووەوەیـە لـە پەیمانەکـە ئـەبێت دەوڵـەتی ئـێران پـەیمان بـدات کـە زەویـەکانی رۆژئـاوای ئازربایجـان کـە لـە خـەتی لەیـەکدانی سـنووری رووسـیای سۆڤیەت و تورکیـاو ئێرانـەو درێـژ ئەبێتـەوە بـۆ خـواروو بـە قـەراغی گۆمـی رەزائیـە (ورمـێ) تـا زەوی ناوچـەی نێـوان هـەردوو ئـاو (میـاندواو)وەکـو لـە نەخشـەی نـاوبراودا وێنـەی کێشـراوە، لـەو شـوێنە دیـاری کـراوەدا هیـچ ئیمتیـازێک نـەدرێت بـە هیـچ کۆمپانیایـەکی بێگانـە یـا ئـێرانی و بێگانـە یـا کۆمپانیایەکی‌هاوبەشـی ئـێرانی‌و بێگانـە، هـەروەها کـەڵکیش لـە سـەرمایەی بێگانـە وەرنـەگیرێت.

وە لـە مـاوەی دە سـاڵی یەکـەمی جێبـەجێ کردنـی ئـەم پەیمانـەدا کۆمپانیـا لـە زەوی بەشـی یەکـەمدا بـە شـوێن نـەوتدا ئەگـەڕێت و ئـەو زەویانـەی بـۆ ئیـش‌و کـاری نـەوت دەرهێنـان و پاککردنـەوەی پێویسـت بێـت هـەڵ ئـەبژێرێت هـەروەها هـەر پارچـە زەویـەک کۆمپانیـا پێویسـتی بێـت بـۆ دامـەزراندنی دەسـتگاکان و ئیـش‌و کـاری هـەڵی ئـەبژێرێت و ئەگـەر هـاتوو ئـەو زەویـە

هەڵ+بژێردراوانە موڵكی دەوڵەت نەبوون ئەوا كۆمپانیا نرخەكانی ئەدات بە خاوەنەكەی بە پێی ئەو نرخەی دەوڵەت دیاری كردوە ئیتر بە دڵنی ئەو نرخانە زەویەكان ئەبنە موڵكی كۆمپانیا.

ماددەی سێیەم:

1)سەرمایەی كۆمپانیا بە پێی رێكەوتنی هەردوولای هاوپەیمان ئەبێت لە 25 ساڵی یەكەمدا بەشی ئێران لە 49٪ی سەهمەكان ئەبێت‌و لە 51٪ی هی روسیا ئەبێت، و لە (25) ساڵی دووەمدا وەكو یەك هەریەكە لە 50٪ی سەهمی ئەبێت.

2)سەرمایەی دانراوی هاوبەشان (ودائع المساهمین) لە كۆمپانیاكەدا بەم جۆرە ئەبێت:

هی ئێران : ئەو زەویانەی ئەبێت كە لە ماددەی دووەمدا دەست نیشان كراوە پاش تەواو بوونی ئیش‌وكاری تەكنیكی‌و هەڵكەندنی بیری نەوت‌و بە دەست هێنانی نەوتی بەكەڵك .

هی رووسیا: هەموو سەرف‌و مەعاشی فەرمانبەران و كرێكاران ئەبێت لەگەڵ هەر شتێكی كە دۆزینەوەو دەرهێنانی نەوت‌و بەرهەمەكانی نەوت پێویستی بێت وە هەر پێویستیەكی تریشی.

ماددەی چوارەم:

پوختەی قازانج بە پێی سەهمی هەر لایەك دابەش ئەكرێت.

ماددەی پێنجەم:

دەوڵەتی ئێران لێپرسراوە لە پارێزگاری کردنو تەئمین کردنی کۆمپانیا و بیرەنانو هەموو دامەزراوەکانی کۆمپانیا بە هۆی هێزی پۆلیسی ناوخۆو هی ترەوە.

ماددەی شەشەم:

کۆمپانیا بۆی هەیە هەموو پێویستی ئەو ئامرازو کەرەسەی خاوو هەر شتێکی تر و هەموو مەوادو ئامرازو دەرمانو پێویستی پاراستنی تەندروستی گشتی لە دەرەوە بهێنێت، بەبێ دانو باجو باجی گومرگ و رەسمی شت هێنان، هەروەها بۆ کۆمپانیا هەیە نەوتو بەرهەمی دەستگاکانی نەوت بنێرێتە دەرەوە بێ ئەوەی رەسمی گومرگ و زەریبە بدات، و رووسیا و ویلایەتەکانی یەکێتی سۆڤیەت ئەبێت لە پێش هەموو کرێکارێکی تردا بن، لە جیهاندا.

ماددەی هەوتەم:

دەوڵەتی ئێران کۆمپانیا عەفو دەکات لە هەموو باجو رەسمو زەریبەی دەخڵو هەموو باجێکی ماڵی تر.

ماددەی نۆیەم:

پاش تەواو بوونی ماوەی ئەو پەیمانە ئێران بۆی هەیە هەموو سەهمەکانی رووسیا بکرێتەوە ئەگەر ویستیشی ئەتوانی ماوەی پەیمانەکە درێژ بکاتەوە بە رەزامەندی هەردوولا.

مـاددەی دەیـەم:هـەر بـە ئیمـزا کـردن و سـەلماندنی ئیمـزا لـە لایـەن ئەنجوومەنـەوە پەیمانەکـە جێبـەجێ ئـەکرێت.
ئـەم پەیمانــە لــە تــاران بــە دوو نووســخە نووســراوە یەکــەمیان بــە زمـانی رووسـی و دووەمیـان بـە زمـانی ئـێرانی، هــەردوو نوسـخەکە وەکـو یەکـە لـە رووی بـاوەر پێکردنـەوە.

((دەقی ئەو پەیمانە لێرەدا تەواو بوو))

تێبینـی:

لەوانەیــە خوێنــەری بــەڕێز وەکــو مــن لــە خوێندنــەوەی دەقـی ئـەم پەیمانـەدا سـەرنجی ئـەوە بـدات و بلێـت کـە ئەمــە (دەقـی تـەواوی ئـەو پەیمانـە بـێ) ئـەی بۆچـی لـە مـاددەی حەوتەمـەوە بـاز دراوە بۆ مـاددەی نۆیـەم، ئـەی مـاددەی هەشـتەم بـۆ کـوێ چـووە؟!

پێشەوا قازی موحەمەد سەرۆکی کۆماری میللی کوردستان

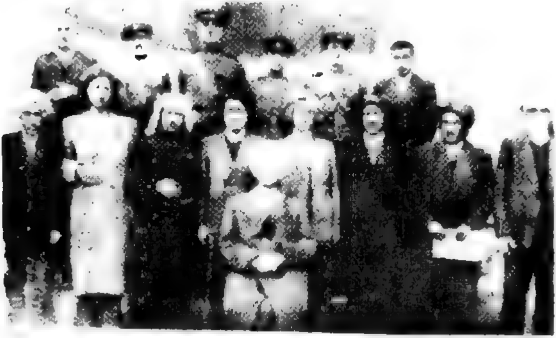

کابینەی کۆماری میللی کوردستان لە مەهاباد

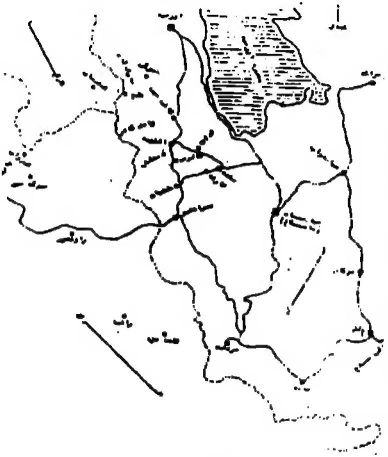

نەخشەیەك ئەو شەڕانەی کە لە ناوچەی (نەغدە-
تەرگەوەڕ-مەرگەوەڕ) لە پارێزگای ورمێ ڕوون
ئەکاتەوە.

ناوەڕۆک

لاپەڕە	بابەت	ژ
1	پەیڤێک	1
3	ئاوڕدانەوەیەک لە ڕابردووی نزیک	2
10	دامەزراندنی کۆماری میللی کوردستان	3
16	قلچلنچییەکانی ئەو سەردەمە	4
18	کۆڕێک بە بۆنەی بە کوردی خوێندن	5
20	ئەو کۆڕ بەستنە	6
23	مەرشی کۆماری میللی کوردستان	7
24	سروودە نیشتمانییەکان	8
26	سوپای سووری شورەوی	9
27	نزیک بوونەوەمان لە بارزانییەکان	10
28	نەخۆشی گرانەتا	11
30	کێشەی قەلاوا	12
32	ناشتنی تەرمی شەهید خۆشەوی	13
33	چوونی بارزانی بۆ کۆی شەڕ	14
35	ناپاکی حەمەڕەشیدخان	15
36	هێزەکانی بارزانییەکان	16

17	پلەوپایەکانی سەربازیی (سوپایی)	38
18	پەیوەندی بە ئازربایجانی ئێرانەوە	41
19	پاشەکشەو کشانەوە	44
20	وتووێژ لەگەڵ دەوڵەتی ئێران	48
21	گەڕانەوەی یەکەمەکە	52
22	ڕووداوێکی خوێناوی	54
23	چۆڵ کردنی نەغەدە	56
24	کێشەیەکی چل ڕۆژی	57
25	بارکرانی ماڵ و منداڵ	59
26	کێشەی سەر گردی نەڵۆس	61
27	کێشەو شەڕی حەربەند	65
28	گەلی گادەرو ژیانی پارتیزانییەکان	70
29	جیا بوونەوەی بیست کەس بە نیازی عێراق	73
30	لێکۆڵینەوەیەک دەربارەی ئەو سەردەمە	86
31	پاشکۆ	106
32	دەقی پەیمانی نەوت لە نێوان ئێران و ڕووسیا	108
33	وێنەو نەخشە	113
34	بڵاوکراوەکانی بزاڤ	118
35	ئەو چاپکراوانەی بەڕێوەن	119